



ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ:

ΟΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΤΙΜΕΣ ΤΩΝ
ΠΕΤΡΕΛΟΕΙΔΩΝ ΚΑΙ ΠΩΣ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ
ΤΑ ΑΓΡΟΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ



Σπουδάστρια: ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΚΑΤΣΙΠΗ Α.Μ.8374

Επιβλέπων: ΓΙΩΡΓΟΣ ΓΑΛΥΦΙΑΝΑΚΗΣ

©

Ηράκλειο 2012

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	2
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο : Το Πετρέλαιο στην Οικονομική Σκηνή του 20 ^{ου} Αιώνα	8
1.1. Κατηγορίες Πετρελαιοειδών	8
1.2. Οργανισμός Εξαγωγών Πετρελαιοπαραγωγών Χωρών (Organization of the Petroleum Exporting Countries, OPEC).....	9
1.3 Παγκόσμιες Κρίσεις στην Αγορά Πετρελαιοειδών.....	10
Η πρώτη κρίση του 1973:.....	11
Η δεύτερη κρίση του 1979:	12
1.4. Οι προσδιοριστικοί παράγοντες διαμόρφωσης τιμών του πετρελαίου	13
1.5. Διεθνείς Τιμές Πετρελαιοειδών.....	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο : ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	23
2.1 Η αγροτική ανάπτυξη της Ελλάδας από την επανάσταση του 21 μέχρι σήμερα.	23
2.2 Τομείς Παραγωγής	27
2.3. Οργανισμός Πληρωμών και Ελέγχου Κοινοτικών Ενισχύσεων Προσανατολισμού και Εγγυήσεων(ΟΠΕΚΕΠΕ)	28
2.4. Οργανισμός Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΕΛ.Γ.Α.).....	29
2.5. Αγροτικές Ενισχύσεις.....	30
2.6. Κόστος Παραγωγής Αγροτικών Προϊόντων	32
2.6.1. Στοιχεία Κόστους Παραγωγής	35
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο : Αγρότες και Πετρέλαιο	35
3.1. Το Κόστος Παραγωγής ενός Αγροτικού Προϊόντος	36
3.1.1. Εργατικό Κόστος.....	36
3.1.2. Κόστος Κεφαλαίου.....	36
3.1.3. Η Ακαθάριστη Πρόσοδος.....	36
3.1.4. Δαπάνες Παραγωγής – Κόστος	37
3.1.5. Οικονομικά Αποτελέσματα	38
3.2. Το Τελικό Προϊόν στον Καταναλωτή	39
3.3. Βασικά Προβλήματα Αγροτών	40
3.4. Μεταφορά Αγροτικών Προϊόντων	41
3.4.1. Οδικές Μεταφορές.....	42
3.4.2. Σιδηροδρομικές Μεταφορές.....	42
3.4.3. Υδάτινες Μεταφορές	43
3.4.4. Αεροπορικές Μεταφορές.....	43
3.4.5. Επιλογή Καταλληλότερης Μεταφοράς	44
3.5.1. Οι εξελίξεις στην Αγροτική Οικονομία.....	44
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο : Συσχέτιση Διακύμανσης Τιμών Πετρελαίου με την Αντίστοιχη σε Συγκεκριμένα Αγροτικά Προϊόντα.....	48

4.1. Διακύμανση Τιμών Αργού Πετρελαίου	48
4.2. Διακυμάνσεις Τιμών Έξτρα Παρθένου Ελαιόλαδου και Αργού Πετρελαίου	50
4.2. Διακυμάνσεις Τιμών Σίτου και Αργού Πετρελαίου	52
4.3. Διακυμάνσεις Τιμών Βάμβακος και Αργού Πετρελαίου	54
4.4. Διακυμάνσεις Τιμών Αραβοσίτου και Αργού Πετρελαίου	55
4.5. Διακυμάνσεις Τιμών Πορτοκαλιών και Αργού Πετρελαίου	56
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	57
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	62

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΙΝΑΚΩΝ-ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1⁰

ΠΙΝΑΚΑΣ 1. ΑΡΓΟ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟ ΣΕ ΤΙΜΕΣ ΔΟΛΑΡΙΟΥ 2010.....22

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3⁰

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.ΜΟΡΦΕΣ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ.....37

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΠΡΟΣΟΔΟΣ ΣΥΝΑΡΤΗΣΕΙ ΑΠΟΔΟΣΗΣ.....37

ΠΙΝΑΚΑΣ 3. ΣΥΝΘΕΣΗ ΔΑΠΑΝΩΝ ΚΑΤΑ ΦΑΣΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ.....38

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.ΠΡΟΣΟΔΟΙ ΚΑΙ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ ΣΥΝΑΡΤΗΣΕΙ ΑΠΟΔΟΣΗΣ.....38

ΠΙΝΑΚΑΣ 5. ΣΥΝ. ΕΜΠΟΡΙΟ & ΕΜΠΟΡΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ...45

ΠΙΝΑΚΑΣ 6. ΕΤΗΣΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΕΛΛ. ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟ....46

ΠΙΝΑΚΑΣ 7. ΕΞΕΛΙΞΗ ΔΙΑΦΟΡΑΣ ΚΟΣΤΟΥΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ/ΤΙΜΩΝ47

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4⁰

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ ΑΡΓΟΥ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ.....49

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΗ ΤΙΜΩΝ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ& ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ.....51

ΠΙΝΑΚΑΣ 3. ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΗ ΤΙΜΩΝ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ & ΣΙΤΑΡΙΟΥ.....53

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΗ ΤΙΜΩΝ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ & ΒΑΜΒΑΚΟΣ.....55

ΠΙΝΑΚΑΣ5. ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΗ ΤΙΜΩΝ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ & ΚΑΛΑΜΠΟΚΙΟΥ...56

ΠΙΝΑΚΑΣ6.ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΗ ΤΙΜΩΝ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ & ΠΟΡΤΟΚΟΛΙΩΝ.....57

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η λέξη πετρέλαιο προέρχεται από την Ελληνική λέξη πέτρα και την λατινική oleum που σημαίνει λάδι και χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά από τον Γερμανό ορυκτολόγο Agricola, το 1556. Οι πρώτες γνωστές πετρελαιοπηγές ανοίχτηκαν στην Κίνα περίπου τον 4^ο μ.Χ. αιώνα. Οι Κινέζοι χρησιμοποιούσαν απλά καλάμια μπαμπού για την εξόρυξη της μαύρης κολλώδους ουσίας η οποία αρχικά χρησιμοποιήθηκε σαν πηγή καυσίμου.

Στους αιώνες που ακολούθησαν πετρέλαιο βρέθηκε στην Ευρώπη και την Ασία. Σε αρκετές περιπτώσεις βρέθηκαν συγκεντρώσεις ακόμη και στην επιφάνεια του εδάφους με σχηματισμό μικρών λιμνών. Το υγρό αυτό τότε χρησιμοποιούνταν ως καύσιμη ύλη ή ακόμα και ως φάρμακο.

Ήταν μόλις στα μέσα του 19^{ου} αιώνα όταν άρχισε η αναζήτηση αλλά και αργότερα η εκμετάλλευση του πετρελαίου. Ένας από τους κυριότερους λόγους ήταν η ικανοποίηση της συνεχώς αυξανόμενης ζήτησης ενός φτηνού και παράλληλα αποδοτικού καυσίμου για τον φωτισμό πόλεων της εποχής. Έως τότε οι Αμερικανοί φαλαινοθήρες έπρεπε να πάνε μακριά μέχρι το Βόρειο Ειρηνικό Ωκεανό, στον Αρκτικό Κύκλο για να βρουν ικανοποιητικό αριθμό φαλαινών . Ο στόλος όπου εμπλέκονταν στο κυνήγι της φάλαινας αριθμούσε πάνω από 700 σκάφη. Και αυτό λόγω του λαδιού που έβγαινε από τη κοιλιά της Φάλαινας (sperm oil) και χρησιμοποιείτο στις λάμπες φωτισμού. Κεριά κατασκευάζονταν επίσης, από το λίπος της, ονομαζόμενο spermaceti. Στα 1840 το πλήθος των φαλαινών της Γροιλανδίας άρχισε να μειώνεται δραματικά λόγω του κυνηγιού ενώ παράλληλα το υψηλό κόστος των ταξιδιών στο Βόρειο Ειρηνικό ωθεί τις τιμές του λαδιού τόσο ψηλά που καθίσταται πλέον επιτακτική η εύρεση εναλλακτικής πηγής καυσίμου για τον φωτισμό.

Το φωταέριο (αέριο προερχόμενο από την πύρωση του άνθρακα με ατμό) ήδη χρησιμοποιείται στις πόλεις της Ευρώπης και της Αμερικής αλλά οι αχανείς εκτάσεις γύρω και πέρα απ' αυτές είναι που ζητούν εναλλακτικές πηγές φωτισμού. Το μεγάλο κόστος του λαδιού από φάλαινες ήταν πολύ ακριβό και χρησιμοποιείτο μόνο σε σπίτια πλουσίων, ενώ τα κεριά από άλλες ζωικές λιπαρές ύλες (σπαρματσέτα) μύριζαν δυσάρεστα σε κλειστούς χώρους και το δίκτυο φωταερίου ήταν διαθέσιμο μόνο στις κεντρικές συνοικίες των πόλεων. Το έτος 1852 εξαγόρασε ο Καναδός γιατρός και γεωλόγος Abraham Gessner (Γκέσνερ) μία ευρεσιτεχνία, με βάση την οποία ήταν δυνατή η παραγωγή φτηνού καυσίμου από αργό πετρέλαιο. Αυτό το καύσιμο ονομάστηκε *φωτιστικό πετρέλαιο*. Το έτος 1855 ο Αμερικάνος χημικός Benjamin Silliman (Σίλιμαν, 1779-1864) πρότεινε να καθαρίζεται το αργό πετρέλαιο με θειικό οξύ έτσι ώστε να αξιοποιηθεί ως καύσιμο.

Με την αυξανόμενη ζήτηση άρχισε και η αναζήτηση κοιτασμάτων πετρελαίου με γεωτρήσεις. Διάσημος σ' αυτόν τον τομέα έγινε ο Edwin Drake (Ντρέικ, 1819-1880), ένας τέως εισπράκτορας που έψαχνε επί δύο χρόνια με ανάθεση από τον βιομήχανο George H. Bissell. Το εγχείρημα ήταν προβληματικό και δύσκολο για τον Ντρέικ κυρίως διότι έπρεπε να βρει συνεργείο γεωτρήσεων, ενώ μέχρι τότε ήταν γνωστές μόνο οι γεωτρήσεις για νερό. Το έτος 1859, μετά από αποτυχημένες αναζητήσεις δύο ετών, εντοπίστηκε σε βάθος κοντά στα 21 μέτρα ένα σημαντικό κοίτασμα πετρελαίου! Αυτό αποτέλεσε και την έναρξη όλων των μεταγενέστερων προσπαθειών για έρευνα, γεωτρήσεις και άντληση πετρελαίου.

Το Titusville έγινε από το 1860 για το πετρέλαιο, ό,τι ήταν από το 1848 η Καλιφόρνια για τους χρυσοθήρες. Σε ενάμιση χρόνο από την πρώτη επιτυχή γεώτρηση υπήρχαν στην περιοχή 75 άλλες γεωτρήσεις που παρήγαγαν αργό πετρέλαιο και η κωμόπολη έγινε το επίκεντρο εμπορικών συναλλαγών τεράστιου οικονομικού ύψους και τόπος συγκέντρωσης ρισκοκίνδυνων κερδοσκόπων. Συναλλαγές με αντικείμενο τα δικαιώματα γεωτρήσεων, μετοχές εταιριών, αγοραπωλησίες πιθανών πετρελαιοφόρων εκτάσεων, δεσμεύσεις εξειδικευμένου προσωπικού, «μυστικές» πληροφορίες για νέα κοιτάσματα, καινούργια μηχανήματα κ.ά. ήταν στην ημερήσια διάταξη.

Στους πρώτους μήνες του 1861 εντοπίστηκε στην ίδια περιοχή κοίτασμα με μεγάλη πίεση και παραγωγή χιλίων βαρελιών (1 barrel = ~159 λίτρα) ημερησίως· περισσότερο από ότι όλες οι άλλες γεωτρήσεις μαζί. Η παραγωγή στη δυτική Πενσυλβανία έφτασε το 1860 τα 450 χιλιάδες βαρέλια και το 1862 τα 3 εκατομμύρια. Και ενώ η παραγωγή αυξανόταν διαρκώς, οι τιμές ανεβοκατέβαιναν απρόβλεπτα και συχνά καταστροφικά: Τον Ιανουάριο του 1861 κόστιζε το βαρέλι 10 δολάρια και στο τέλος του ίδιου έτους μόνο 10 σεντς, αλλά στο τέλος του 1862 η τιμή είχε σταθεροποιηθεί στα 4 δολάρια. Οι περισσότερες «εταιρίες του ενός ανδρός» εξαφανίστηκαν φυσικά από την αγορά με τέτοια αστάθεια των τιμών. Ο παράλληλα εξελισσόμενος εμφύλιος πόλεμος στις ΗΠΑ έκανε τις επιχειρηματικές και εμπορικές προβλέψεις ακόμα πιο ανασφαλείς, στο βαθμό που ο πρωτοπόρος Ντρέικ έχασε όλα τα κέρδη και τις συμμετοχές του και κατέληξε επαίτης.

Οι συνθήκες μεταφοράς του αργού πετρελαίου ήταν αρχικά τελείως πρωτόγονες: Ξύλινοι αγωγοί (pipelines) αντικατέστησαν τις αλογάμαξες που μετέφεραν τα αρχικά βαρέλια, των οποίων η χωρητικότητα έμεινε στην Ιστορία ως μονάδα μέτρησης. Τα πρώτα διυλιστήρια δημιουργήθηκαν κοντά στις περιοχές των γεωτρήσεων και η επεξεργασία του αργού πετρελαίου ήταν άμεση. Κύριο προϊόν με μεγάλη εμπορική ζήτηση ήταν το φωτιστικό πετρέλαιο για σπίτια και εργοστάσια και ακολουθούσαν τα υλικά για λίπανση μηχανών. Η διανομή πετρελαίου στους καταναλωτές γινόταν με βυτιοφόρες άμαξες.

Το 1869 ο Robert Chesebrough βρίσκει τον τρόπο πως να φτιάχνει ζελέ πετρελαίου (petroleum jelly) και ονομάζει το νέο του προϊόν Vaseline. Τα βαριά συστατικά του πετρελαίου αρχίζουν να χρησιμοποιούνται σαν λιπαντικά ή σαν κεριά για κεριά και σαν τσίχλα! Η πίσσα χρησιμοποιείται σαν μονωτικό στέγης. Τα πιο πτητικά συστατικά έχουν ακόμα μικρή αξία. Περιορισμένη χρήση βρίσκουν η βενζίνη σαν αναισθητικό και το υγραέριο (Liquid Petroleum Gas - LPG) στις μηχανές παγοποιίας. Η τεχνική της διύλισης πετρελαίου βρίσκει μεγάλη επιτυχία και το 1865 βρίσκει 194 διυλιστήρια να λειτουργούν στις ΗΠΑ.

Το πρώτο πετρέλαιο στη Μέση Ανατολή εντοπίστηκε τον Μάιο του 1908 στην επαρχία Σεστάρ, του Ιράν. Ο William Knox D' Arcy, μηχανικός, εντοπίζει για πρώτη φορά πετρέλαιο στο Περσικό υπέδαφος, κοντά στον Περσικό Κόλπο. Τα θεμέλια της τότε Anglo-Persian, αργότερα Anglo-Iranian και μετέπειτα BP, έχουν ήδη τεθεί. Η μεταμόρφωση της Μέσης Ανατολής αρχίζει.

Ο D' Arcy είχε ζητήσει άδεια για (δήθεν αρχαιολογικές) ανασκαφές από τον Σάχη Νάσσερ Αλ-Ντιν. Το 1901 υπογράφεται στην Τεχεράνη, από τον Μεγάλο Βεζίρη η λεγόμενη "D' Arcy Concession", δηλαδή η πρώτη εκχώρηση για πετρέλαιο που κάλυπτε όλη την έκταση του Ιράν με εξαίρεση πέντε μόνον επαρχίες. Η οριοθέτηση της εποχής των εκχωρήσεων.^{1}

Το πετρέλαιο άρχισε δειλά να συγκεντρώνει τα βλέμματα της επιστημονικής κοινότητας και μετά από χρόνια ερευνών μεγάλη ποικιλία προϊόντων σταδιακά αναπτύχθηκαν γύρω από αυτό. Το "σκουπίδι" η νάφθα μετατρέπεται σε χρήσιμα προϊόντα. Ποια είναι η κινητήρια δύναμη για αυτή την αξιοποίηση; Είναι κάτι που έχει μεσολαβήσει στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού αυτή τη φορά. Κάτι που θα αλλάξει τον άνθρωπο και τις σχέσεις του με το περιβάλλον, τους συνανθρώπους του και αυτή τη σχέση με τον εαυτό του τον ίδιο και αυτό είναι η εξέλιξη των μηχανών εσωτερικής καύσης και κυρίως γέννηση της αυτοκίνησης.

{1} Τεχνολογία Πετρελαίου και Φυσικού Αερίου, Σταθμοί στη Σύγχρονη Ιστορία του Πετρελαίου, Δ. Καρώνης, Λέκτορας ΕΜΠ

Τα νέα προϊόντα γρήγορα βγήκαν στην αγορά όπως η βενζίνη και το diesel και σε συνδυασμό με την μαζική παραγωγή κινητήρων για εφαρμογές σε αυτοκίνητα, τρένα, πλοία κ.α. δημιουργήθηκε τεράστια ζήτηση η οποία ανάγκασε τις εταιρείες να αναζητήσουν περισσότερα αποθέματα του αποκαλούμενου πλέον «μαύρου χρυσού». ^{2}

Έως τα τέλη του 18ου αιώνα ο καθοριστικός παράγοντας για την παραγωγή και διακίνηση των αγροτικών προϊόντων ήταν ο άνθρωπος. Πέρα από την έκταση που κατείχε, τις ιδιαίτερες γνώσεις του αλλά και τις κλιματολογικές συνθήκες, η μυϊκή του δύναμη καθώς και η βοήθεια από τα ζώα ήταν αυτές οι οποίες καθόριζαν το μέγεθος της παραγωγής του. Επιπρόσθετα η περιορισμένη ακτίνα διάθεσης των προϊόντων του, λόγω όγκου, αλλά και των υπαρχόντων μεταφορικών μέσων, σε συνδυασμό με τον κορεσμό του προϊόντος στην κοντινή περιοχή είχε ως αποτέλεσμα την χαμηλή ζήτηση και ως εκ τούτου την χαμηλή τιμή διάθεσης αυτού.

Η ανάπτυξη του σιδηροδρόμου στις αρχές του 1800 στην Αγγλία εξ αιτίας των εμπορικών εφαρμογών στα ανθρακωρυχεία της Αγγλίας ήταν ο προπομπός για την δημιουργία της πρώτης επιβατικής γραμμής ανάμεσα σε Λίβερπουλ και Μάντσεστερ το 1830. Έως τα μέσα του 19^{ου} αιώνα είχε επιτευχθεί η ταχύτητα των 65χλμ την ώρα και ταυτόχρονα η προώθηση των σιδηροδρομικών μεταφορών σε Γαλλία, Γερμανία, Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και αλλού. Η ατμοκίνηση, η οποία από τις αρχές του 19ου αιώνα είχε μεταβάλει σημαντικά το τοπίο στις έως τότε μεταφορές, ξεπεράστηκε με ταχύτατους ρυθμούς με την εφεύρεση των μηχανών εσωτερικής καύσης οι οποίες χρησιμοποιούσαν το καύσιμο diesel.

Στην Ελλάδα το 1912 είχε ολοκληρωθεί σιδηροδρομικό δίκτυο 1600 χλμ. και λίγο μετά το τέλος του 2^{ου} Παγκοσμίου πολέμου είχε εγκαταλειφθεί πλήρως η τεχνολογία της ατμοκίνησης με αντικαταστάτη αυτή των κινητήρων εσωτερικής καύσης με diesel. Ο βαθμός απόδοσης του καυσίμου στις νέες μηχανές αλλά και ταυτόχρονα η μεγάλη αύξηση στις ταχύτητες των τρένων έδωσαν τη δυνατότητα να διευρυνθούν οι ορίζοντες στο εμπόριο των αγροτικών προϊόντων καθώς με μικρό πλέον κόστος το προϊόν μπορούσε σε σύντομο χρονικό διάστημα (καθοριστικό για την ποιοτική κατάσταση του) να διατεθεί σε πολλές αγορές ανά τον κόσμο.

{2} www.opec.org

Η επανάσταση στον χώρο των μεταφορών η οποία συντελέστηκε με την εφεύρεση του αυτοκίνητου οδικού οχήματος μπορεί εύκολα να συγκριθεί με την βιομηχανική επανάσταση. Το αυτοκίνητο ως μεταφορικό μέσο μαζικής χρήσης εδραιώθηκε με την εφεύρεση των μηχανών εσωτερικής καύσης και σύντομα επηρέασε συγκλονιστικά την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των λαών της γης. Άνθρωποι και προϊόντα απέκτησαν δυνατότητες για πρόσβαση σε απομακρυσμένες περιοχές ασύνδετες έως τότε με οποιοδήποτε άλλο μεταφορικό μέσο. Η συγκλονιστική επέκταση της έως τότε αγοράς δημιούργησε νέο όγκο μετακινήσεων, μετέβαλε το συσχετισμό των μεταφορικών μέσων και επέβαλε την ανάγκη κατασκευής νέων αυτοκινητοδρόμων καθώς και γενικότερα έργων οδοποιίας.

Επιπρόσθετα αξίζει να τονισθεί ότι η εφεύρεση του αυτοκινήτου δημιούργησε παράλληλα πλήθος εφαρμογών σε αγροτικά μηχανήματα τα οποία συνεισέφεραν τα μέγιστα σε ότι αφορά τη γεωργία και ειδικότερα στην μεγιστοποίηση της παραγωγής μέσα από την αποδοτικότερη διαχείριση και εκμετάλλευση μεγαλύτερων εκτάσεων, σε μικρότερο χρόνο και με αρκετά μικρότερο σύνολο εργατοωρών. Ιδιαίτερα για την Ελλάδα τα οφέλη αυτά άργησαν να έρθουν καθώς η αγροτική πολιτική στο πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα είχε ως αποτέλεσμα την ύπαρξη μεγάλων χρεών της πλειοψηφίας του αγροτικού πληθυσμού και κατά συνέπεια την αδυναμία εκσυγχρονισμού των γεωργικών μηχανημάτων τους. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι με την έναρξη του Β' Παγκόσμιου Πολέμου υπήρχαν σ' ολόκληρη την Ελλάδα μόνο 1700 τρακτέρ, δηλαδή αναλογούσε 1 τρακτέρ σε 218 αγρότες όταν την ίδια εποχή στη Βουλγαρία η αναλογία ήταν 1 : 122 και στη Μεγάλη Βρετανία 1 : 3.

Στην Ελλάδα το οδικό της δίκτυο αναπτύχθηκε μετά το 1959 όπου και εγκαινιάστηκε το πρώτο τμήμα αυτοκινητόδρομου πλάτους 13μ. Λάρισας – Κατερίνης με εξαίρεση του τμήματος των Τεμπών (πλάτους 10μ.). Σήμερα το Ελληνικό οδικό δίκτυο αποτελείται από συνολικό μήκος 114.931 χλμ.

Η ναυτιλία δεν θα μπορούσε να έχει κινηθεί σε διαφορετικά επίπεδα καθώς και σε αυτήν είχαμε ανάλογη τεχνολογική εξέλιξη. Ιδιαίτερα στην Ελλάδα, κατ' εξοχήν χώρα με σημαντική παρουσία στον χώρο της ναυτιλίας και του θαλάσσιου εμπορίου, η οριστική αντικατάσταση των ιστιοφόρων από τα ατμόπλοια που συντελέστηκε ανάμεσα στη δεκαετία του 1880 και στις παραμονές του Α' παγκοσμίου Πολέμου, αλλά και η ναυπήγηση των πρώτων πλοίων με μηχανές εσωτερικής καύσης τύπου diesel μετά το 1920 μετέβαλε ουσιαστικά τη φυσιογνωμία του θαλάσσιου εμπορίου. ^{3}

{3} Μαργαρίτης, Γ. Μαρκέτος, Σπ., Μαυρέας, Κ., Ροτζώκος, Ν., *Ελληνική Ιστορία*, τ. Γ', Νεότερη και Σύγχρονη Ελληνική Ιστορία, Ε.Α.Π., Πάτρα, 1999.

Όπως φαίνεται λοιπόν παραπάνω στη μικρή αυτή ιστορική αναδρομή σχετικά με την ανακάλυψη του πετρελαίου στην Αμερική αλλά και στη Μέση Ανατολή, την τεχνολογική εξέλιξη των μεταφορών γενικά σε παγκόσμιο επίπεδο αλλά και ειδικότερα στην Ελλάδα διαπιστώνουμε την δυναμική είσοδο του πετρελαίου στην οικονομία και ιδιαίτερα στον τομέα των μεταφορών, από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, το οποίο πέραν του γεγονότος ότι συνέβαλε καθοριστικά στην τρομακτική διεύρυνση των αγορών στα αγροτικά προϊόντα, έμελλε να αποτελέσει έναν από τους καθοριστικότερους παράγοντες στη διαμόρφωση της τιμής αυτών στην Ελλάδα και όχι μόνο.

Στην σύντομη αυτή έρευνα εξετάζονται οι τιμές των πετρελαιοειδών και ειδικότερα του πετρελαίου, στη διεθνή αγορά και πως επηρεάζουν τις τιμές των αγροτικών προϊόντων στην Ελλάδα τις τελευταίες δεκαετίες. Δεδομένου ότι η προσοχή στρέφεται σχεδόν αποκλειστικά στην εξάρτηση της χώρας και της οικονομίας απ' το πετρέλαιο, οι εξαγωγές στον τομέα αυτό καλύπτονται από την βαριά σκιά των εισαγωγών, αν και αποτελούν μόνιμο και σημαντικό στοιχείο της εξαγωγικής δραστηριότητας επί τρεις και πλέον δεκαετίες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: Το Πετρέλαιο στην Οικονομική Σκηνή του 20^{ου} Αιώνα

1.1. Κατηγορίες Πετρελαιοειδών

Δύλιση είναι η κατεργασία αργού πετρελαίου ή ημικατεργασμένων προϊόντων που πραγματοποιείται σε ειδικές εγκαταστάσεις για την παραγωγή πετρελαιοειδών προϊόντων. Ως Πετρελαιοειδή προϊόντα ορίζονται τα πάσης φύσεως προϊόντα δύλισης του αργού πετρελαίου, στα οποία περιλαμβάνονται και τα ημικατεργασμένα προϊόντα. Τα Πετρελαιοειδή προϊόντα κατατάσσονται στις εξής κατηγορίες:

Κατηγορία I - Ελαφρά κλάσματα

Βενζίνες Αυτοκινήτων

Καύσιμα Αεροπλάνων (βενζίνη αεροπλάνων, καύσιμα αεριοπροωθούμενων τύπου βενζίνης)

Κατηγορία II - Μεσαία κλάσματα

Πετρέλαιο κίνησης (gas-oil, diesel oil), που χρησιμοποιείται σε κινητήρες εσωτερικής καύσης
Πετρέλαιο θέρμανσης (gas-oil, diesel oil), που δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιείται ως καύσιμο κινητήρων εσωτερικής καύσης,

Φωτιστικό Πετρέλαιο

Καύσιμο αεριοπροωθούμενων τύπου κηροζίνης

Κατηγορία III - Βαρέα κλάσματα

Μαζούτ (fuel-oils)

Απασφαλτωμένο μαζούτ (vacuum gas-oil)

Κατηγορία IV - Άσφαλτος

Κατηγορία V- Υγραέρια:

Βουτάνιο

Προπάνιο

Μίγμα βουτανίου-προπανίου

Κατηγορία VI

Νάφθα

Κωκ

1.2. Οργανισμός Εξαγωγών Πετρελαιοπαραγωγών Χωρών (Organization of the Petroleum Exporting Countries, OPEC)

Το 1960, άρχισε ένα μεγάλο κεφάλαιο για την ιστορία του πετρελαίου, παρόλο που χρειάστηκαν δέκα χρόνια, για να πειστούν όλοι και κυρίως, πρώτες οι πετρελαϊκές εταιρίες για την σημασία του. Είχαν αρχίσει οι συνέπειες από την απόφαση των ΗΠΑ να περιορίσουν τις εισαγωγές καθώς επέβαλαν καθεστώς ποσόστωσης βάζοντας περιορισμούς στο ύψος των εισαγωγών αργού πετρελαίου και των διυλισμένων προϊόντων με συνέπεια να δημιουργήσουν υπερπροσφορά στην εκτός ΗΠΑ αγορά. Επέβαλε μεταχείριση με την οποία προτιμούνταν οι εισαγωγές αυτών των προϊόντων από τον Καναδά, το Μεξικό και αργότερα από την Βενεζουέλα. Αυτή η μερική εξαίρεση αγοράς του πετρελαίου που προέρχονταν από τις χώρες του Περσικού κόλπου, από τις ΗΠΑ είχε ως αποτέλεσμα την συμπίεση των τιμών για το παραγόμενο από αυτές τις χώρες πετρέλαιο. Την ίδια εποχή βρισκόταν σε μεγάλη άνοδο και η παραγωγή της Σοβιετικής Ένωσης, που ενέτεινε τις προσπάθειες της στον εξαγωγικό τομέα.

Η Βενεζουέλα ήταν αυτή, που υποκίνησε την ίδρυση του ΟΠΕΚ, καθώς είχε την ώθηση από πολύ σημαντικούς οικονομικούς λόγους εκείνη την εποχή. Από το 1958, που μπήκε στη δημοκρατική διακυβέρνηση της και μετά τον συμβιβασμό με τις μεγαλύτερες εταιρίες, έστρεψε την πετρελαϊκή πολιτική της, στη ρύθμιση της παραγωγής, για να διατηρήσει, κατά το δυνατόν σταθερό, το επίπεδο των τιμών. Το 1959, αντιμετώπισε δυσμενέστερες συνέπειες από την νέα πολιτική των ΗΠΑ, με τους περιορισμούς στις εισαγωγές.

Η μείωση των τιμών του πετρελαίου τον Αύγουστο του 1960 επιφέρει απώλειες 93 εκατομμυρίων δολαρίων στους πετρελαιοπαραγωγούς της Μέσης Ανατολής. Η συνάντηση των εκπροσώπων του Ιράκ, της Σαουδικής Αραβίας, του Κουβέιτ, του Ιράν και της Βενεζουέλας καταλήγει στην απόφαση για τη δημιουργία του ΟΠΕΚ. Στη δικαιοδοσία του - τότε - πενταμελούς Οργανισμού ήταν το 67% των παγκόσμιων αποθεμάτων, το 38% της παραγωγής και το 90% του διακινούμενου πετρελαίου. Ουσιαστικός για την απόφαση της δημιουργίας του οργανισμού υπήρξε ο ρόλος του Ahdullah Tariki, Σαουδάραβα Σύμβουλου επί θεμάτων πετρελαίου με σπουδές στο Πανεπιστήμιο του Τέξας και εκπαίδευση στην Texaco. Αποφασισμένος να συνενώσει τους πετρελαιοπαραγωγούς γνωρίζεται το 1959 στο Κάιρο, στη διάρκεια του πρώτου Αραβικού Πετρελαϊκού Συμβουλίου, με τον Perez Alfonso και έρχεται σε συμφωνία (μυστική) μαζί του. Τα αποτελέσματα φάνηκαν ένα χρόνο αργότερα.

Τον Σεπτέμβριο του 1960 στη διάσκεψη της Βαγδάτης, τέσσερα έθνη του Περσικού κόλπου (Ιράν, Ιράκ, Κουβέιτ και Σαουδική Αραβία) καθώς και η Βενεζουέλα, δημιούργησαν τον ΟΠΕΚ ως ένα διακυβερνητικό οργανισμό ο οποίος θα είχε ως στόχο να συντονίζει και ενοποιεί τις πολιτικές πετρελαίου μεταξύ των χωρών μελών, προκειμένου να εξασφαλίσει δίκαιες και σταθερές τιμές για τους παραγωγούς. Επιπρόσθετα έθεσαν ως στόχο την αποτελεσματική, οικονομική και τακτική προμήθεια του πετρελαίου στις καταναλώτριες χώρες καθώς επίσης και την δίκαιη απόδοση των ιδίων κεφαλαίων στους επενδυτές της πετρελαϊκής βιομηχανίας.

Στο εγχείρημα των πέντε αυτών χωρών προσχώρησαν σύντομα το Κατάρ (1961), η Ινδονησία (1962) η οποία έχει αναστείλει την συμμετοχή της από το 2009, η Λιβύη (1962), τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα (1967), η Αλγερία (1969), η Νιγηρία (1971), ο Ισημερινός (1973) ο οποίος είχε αναστείλει τη συμμετοχή του από το 1992 έως το 2007, η Ανγκόλα (2007) και η Γκαμπόν (1975) η οποία έχει αναστείλει τη συμμετοχή της από το 1994.

Η ίδρυση του ΟΠΕΚ, δεν σήμαινε ότι οι χώρες μέλη μπορούσαν αυτόματα να πάρουν τις τύχες της πετρελαιοβιομηχανίας στα χέρια τους. Την πρώτη δεκαετία, οι οικονομικές επιτυχίες ήταν μετρημένες. Τα συμφέροντα των μελών, διέφεραν και αυτό γιατί κάθε χώρα μέλος διατηρούσε την απόλυτη κυριαρχία στην παραγωγή της. Αυτά όμως τα πρώτα χρόνια ο ΟΠΕΚ αναπτύχθηκε με στέρεες βάσεις. Τα μέλη του, αυξάνονταν από χρόνο σε χρόνο και αποκτούσαν εμπειρία με τη συνεργασία και διερεύνηση των κοινών προβλημάτων. Οι δραστηριότητες του ΟΠΕΚ, είχαν χαμηλό προφίλ, καθώς έθετε τους στόχους του, υιοθετούσε αποφάσεις και εμπλέκονταν σταδιακά σε διαπραγματεύσεις με εταιρίες. Η έδρα του ήταν τα πέντε πρώτα χρόνια στη Γενεύη, αλλά η ελβετική πόλη με το κύρος των διεθνών συναντήσεων δεν είχε συνηθίσει να φιλοξενεί οργανισμούς που δεν έχουν αξιόλογη διπλωματική αναγνώριση και έτσι ο ΟΠΕΚ μετέφερε το αρχηγείο του στη Βιέννη, μετά από συμφωνία με την αυστριακή κυβέρνηση, την 1^η Σεπτεμβρίου το 1965. ^{4}

1.3 Παγκόσμιες Κρίσεις στην Αγορά Πετρελαιοειδών

Από το 1950 μέχρι και τα μέσα της δεκαετίας του '70 οι οικονομίες αναπτύσσονται με χαμηλά ποσοστά ανεργίας και πληθωρισμού. Τη δεκαετία του '70 εμφανίζονται δύο πετρελαϊκές κρίσεις, με αποτέλεσμα να έρχεται στο προσκήνιο το φαινόμενο του στασιμοπληθωρισμού, δηλαδή η συνύπαρξη πληθωρισμού μαζί με αυξημένη ανεργία.

{4} www.econlib.org

Η πρώτη κρίση του 1973:

Η πρώτη κρίση καταγράφεται στις 17 Οκτωβρίου του 1973, όταν τα μέλη του Οργανισμού Αραβικών Χωρών - Εξαγωγέων Πετρελαίου Οργανισμού Αραβικών Πετρελαιοπαραγωγών Κρατών ανακοινώνουν ότι δεν θα προμηθεύουν με πετρέλαιο τις χώρες που υποστήριζαν το Ισραήλ στη διένεξή του με τη Συρία και την Αίγυπτο. Σε αυτές τις χώρες συμπεριλαμβάνονταν οι ΗΠΑ, οι σύμμαχοί τους στη Δυτική Ευρώπη και η Ιαπωνία.

Παράλληλα, τα μέλη του OPEC (Οργανισμός Πετρελαιοπαραγωγών χωρών) συμφωνούν να εκμεταλλευτούν την επιρροή τους στο μηχανισμό καθορισμού της τιμής του πετρελαίου, ώστε να οδηγήσουν προς τα πάνω την τιμή του διεθνώς.

Η εξάρτηση του βιομηχανοποιημένου κόσμου από το αργό πετρέλαιο και ο καθοριστικός ρόλος του OPEC ως παγκόσμιου προμηθευτή, οδηγούν σε πληθωριστικές αυξήσεις τιμών σε δραματικά επίπεδα.

Αρκετοί μη οικονομολόγοι πιστεύουν, ότι η αύξηση της τιμής την περίοδο 1973-1974 προκλήθηκε εξαιτίας της άρνησης πώλησης (εμπάργκο) που επιβλήθηκε από τις αραβικές χώρες μέλη του OPEC σε Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και την Ολλανδία. Άντ' αυτού η πραγματική αιτία είναι η απόφαση του OPEC να μειώσει την παραγωγή του αργού πετρελαίου το οποίο αύξησε απότομα την τιμή στην παγκόσμια αγορά. Η αποτυχία του εμπάργκο είχε απ' την αρχή προβλεφθεί καθώς το πετρέλαιο είναι ένα ανταλλάξιμο προϊόν το οποίο μπορεί να μεταπωληθεί μεταξύ των αγοραστών. Το εμπάργκο από τους πωλητές ήταν μία προσπάθεια να αυξηθεί η τιμή μόνο σε ορισμένους αγοραστές (ΗΠΑ και Ολλανδία και αυτό διότι ήταν οι κύριοι υποστηρικτές του Ισραήλ στον προαναφερόμενο πόλεμο). Λαμβάνοντας υπόψη ότι σε μία αγορά μπορεί να επικρατήσει μόνο μία τιμή καθώς η υψηλή τιμή ενός προϊόντος σε ένα τμήμα της αγοράς ουσιαστικά ωθεί τους αγοραστές να μεταπωλούν σε αυτή ακριβώς την τιμή. Με αυτό τον τρόπο έγινε εξίσωση τιμών προς τα επάνω σε παγκόσμιο επίπεδο.

Παρόλα αυτά, οι στοχευόμενες χώρες ανταποκρίθηκαν βρίσκοντας νέες πρωτοβουλίες για να περιορίσουν την εξάρτηση τους από τις παραπάνω χώρες. Παρά τις προσπάθειες των αραβικών κρατών να καταδείξουν την ενεργειακή εξάρτηση της Δύσης, μπορεί να υποστηριχθεί ότι τελικά διαπραγματεύονταν διπλωματικά οφέλη για την ολοένα και αυξανόμενη εξάρτηση από τη Δύση για οικονομική και στρατιωτική ασφάλεια. Η έντονη αντίδραση από τις ΗΠΑ, τη Δυτική Ευρώπη, την Ιαπωνία και τη Σοβιετική Ένωση, καθώς

και η εισροή νέου πετρελαϊκού πλούτου, είχαν επικίνδυνες συνέπειες για τα αραβικά κράτη κατά τα έτη μετά το 1973 και το εμπάργκο του ΟΠΕΚ. Οι υψηλές τιμές του πετρελαίου άνοιξαν νέους δρόμους προς αναζήτηση ενέργειας, φτάνοντας μέχρι την Αλάσκα, τη Βόρεια Θάλασσα, την Κασπία Θάλασσα και τον Καύκασο.

Η δεύτερη κρίση του 1979:

Ακολουθεί η δεύτερη πετρελαϊκή κρίση στον απόηχο της ιρανικής επανάστασης. Μετά την πολιτική κρίση, την πτώση του Σάχη του Ιράν και την άνοδο στην εξουσία των φανατικών μουσουλμάνων με τον Ayatollah Khomeini, οι διαμαρτυρίες γκρεμίζουν τον πετρελαϊκό τομέα της χώρας. Ήταν η αρχή ενός δεύτερου "γύρου" ανόδου των τιμών του μαύρου χρυσού, λόγω της διακοπής των εξαγωγών πετρελαίου από την Περσία και της αναταραχής που δημιουργήθηκε. Το νέο καθεστώς επαναλαμβάνει τις εξαγωγές πετρελαίου, αλλά αποδεικνύεται ασυνεπής καθώς αυτές είναι λιγότερες με αποτέλεσμα οι τιμές να εκτοξεύονται στα ύψη. Οι χώρες του ΟPEC αυξάνουν την παραγωγή τους και η συνολική απώλεια φθάνει το 4%. Επικρατεί πανικός, που ανεβάζει την τιμή πολύ περισσότερο απ' όσο αναμενόταν. Οι τιμές πήραν λοιπόν για άλλη μια φορά την ανιούσα, από 13 δολάρια το βαρέλι το 1978 σε 32 δολάρια στις αρχές του 1980. Τα κράτη, φοβούμενα περαιτέρω κλιμάκωση των διεθνών καταστάσεων, προεβήκαν σε αποθεματοποίηση του πετρελαίου που είχαν υπό την κατοχή τους, με αποτέλεσμα η τιμή του να αυξηθεί ακόμα περισσότερο. Μετά το 1980, οι τιμές του πετρελαίου πέφτουν για έξι συνεχή χρόνια και κορυφώνονται το 1986, με μία πτώση της τάξης του 46%. Αυτό ήταν αποτέλεσμα της μειωμένης ζήτησης και της υπερβολικής παραγωγής, οδηγώντας τον ΟΠΕΚ στο να χάσει την ενότητα του. Εξαγωγείς πετρελαίου, όπως το Μεξικό, η Νιγηρία και η Βενεζουέλα επεκτάθηκαν σημαντικά, ενώ οι ΗΠΑ και η Ευρώπη πήραν περισσότερο πετρέλαιο από το Prudhoe Bay και τη Βόρεια Θάλασσα.

Τα αποτελέσματα της δεύτερης πετρελαϊκής κρίσης ήταν περίπου ίδια με εκείνα του 1973, αλλά με διαφορετική ένταση και διάρκεια για κάθε χώρα. Περισσότερο επλήγησαν οι αναπτυσσόμενες μη πετρελαιοπαραγωγικές χώρες, οι οποίες παρουσίασαν για άλλη μια φορά έλλειμμα στο ισοζύγιό τους. Ο πληθωρισμός και η ανεργία αυξήθηκαν πάλι, μάλιστα σε τέτοιο βαθμό που οι κυβερνήσεις υιοθέτησαν αντιπληθωριστικές πολιτικές, θεωρώντας τον πρώτο ως τη νούμερο ένα πληγή της παγκόσμιας οικονομίας. Ακολούθησαν δηλαδή διαφορετική οικονομική πολιτική από εκείνη του 1973. Οι δυτικές οικονομίες πάντως, μάλλον άργησαν να "ξεφύγουν" από την κρίση (παρ' όλο που δεν ήταν πρωτόγνωρο φαινόμενο για αυτές- για να ξανακυλιστούν σε νέο τέλμα δύο έτη μετά το 1981).

Οι επιδράσεις των κρίσεων στις χώρες εξαγωγής πετρελαίου ήταν η αύξηση εσόδων (δολαρίων) από εξαγωγές, αύξηση εισαγωγών, αύξηση πλεονασμάτων ισοζυγίου πληρωμών, αύξηση καταθέσεων στο εξωτερικό των πετροδολαρίων (δηλ. του πλεονάσματος δολαρίων που κέρδιζαν από εξαγωγές πετρελαίου), αύξηση των τοποθετήσεων σε ορισμένες σημαντικές εταιρείες της Δύσης, αύξηση των δαπανών για εσωτερικές επενδύσεις, αύξηση των δαπανών για εξοπλισμούς, σταδιακή αλλαγή των κοινωνιών των χωρών εξαγωγής πετρελαίου, αναβάθμιση του ρόλου τους στη διεθνή διπλωματία, ανάδειξη του OPEC σε σημαντικό διεθνές καρτέλ κ.α.

Όσον αφορά τις επιδράσεις στις χώρες εισαγωγής αυτές ήταν κυρίως η αύξηση των εθνικών πόρων για εισαγωγές της ίδιας ποσότητας πετρελαίου, δηλ. χειροτέρευση των όρων εμπορίου τους, η αύξηση των ελλειμμάτων στα ισοζύγια πληρωμών, η μείωση ευημερίας, η αύξηση τιμών όλων των ειδών, πληθωρισμός, η πτώση της ζήτησης και των επενδύσεων, ύφεση και ανεργία, στασιμοπληθωρισμός, δημοσιονομικά ελλείμματα, η αποτυχία επεκτατικής πολιτικής (κεϋνσιανής), η αύξηση δαπανών για έρευνα εξοικονόμησης και ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών ενέργειας, τεχνολογικές εξελίξεις, εξόρυξη νέων κοιτασμάτων κ.α.

1.4. Οι προσδιοριστικοί παράγοντες διαμόρφωσης τιμών του πετρελαίου

Τα νούμερα της προσφοράς που ανακοινώνουν οι πετρελαιοπαραγωγές χώρες αφήνουν ευάλωτη την παγκόσμια οικονομία σε αρνητικές «διαταραχές προσφοράς» (negative supply shocks), καθώς η δυνατότητα να ικανοποιηθεί η ζήτηση είναι δομικά περιορισμένη. Μια γεωπολιτική κρίση μπορεί να δείξει το μέγεθος της ελλιπούς προσφοράς από το σύστημα. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε απότομη μείωση της παραγόμενης ποσότητας πετρελαίου και αύξηση της τιμής. Από την άλλη πλευρά, μια απότομη και μεγαλύτερη του αναμενόμενου μείωση της ζήτησης (όπως για παράδειγμα το 2008, συνεπικουρούμενη από την προηγούμενη υπερβολική αύξηση της τιμής της βενζίνης στις αναπτυγμένες οικονομίες και την οικονομική επιβράδυνση σε αυτές) πυροδότησε την απότομη πτωτική διόρθωση των τιμών του αργού, σε επίπεδα κάτω από την ζώνη των 50 δολ. το βαρέλι. Είναι όμως δύσκολο να προβλεφθεί επακριβώς η μελλοντική τιμή του και αυτό διότι επηρεάζεται και από μια πληθώρα αστάθμητων γεωπολιτικών και άλλων παραγόντων που επιδρούν τόσο στις δυνάμεις της προσφοράς όσο και στη ζήτηση:

Τον καιρό (δριμύ ψύχος, τυφώνες στην Καραϊβική κ.ά.) και την εποχικότητα (ανάγκη θέρμανσης το χειμώνα και κλιματισμού-ψύξης το καλοκαίρι), πολιτικές ή στρατιωτικές κρίσεις όπως τις συγκρούσεις στη Νιγηρία, τη Γεωργία και την κρίση με το Ιράν για το

πυρηνικό του πρόγραμμα, την διαθεσιμότητα μονάδων διύλισης, ιδιαίτερα σε περιόδους υψηλής ζήτησης και αλματώδους ανάπτυξης ή μετά από έντονα καιρικά φαινόμενα (π.χ. τυφώνες), τις επιδοτήσεις και τη φορολογία στους καταναλωτές (κατάργηση ή μεταβολή τους οδηγεί σε σημαντικές αυξομειώσεις της ζητούμενης ποσότητας και των τιμών ισορροπίας σε διάφορες αναπτυσσόμενες χώρες-αγορές), κ.α.

Ένας ακόμη παράγοντας, που επηρεάζει την τρέχουσα τιμή του πετρελαίου και τη μεταβλητότητά της, σχετίζεται με την προσδοκία των καταναλωτών για την επάρκεια των μελλοντικών αποθεμάτων. Σύμφωνα με την BP (British Petroleum PLC) τα «αποδεδειγμένα» αποθέματα αργού ανά τον κόσμο, ανέρχονται σε 1.208 δις. βαρέλια. Αυτά αρκούν για 40 χρόνια, αν η κατανάλωση συνεχιστεί με μέσους ρυθμούς όπως οι σημερινοί (84-86 περίπου εκατ. βαρέλια ημερησίως). Από αυτά, το 61,5% των αποθεμάτων βρίσκεται στις χώρες της Μέσης Ανατολής. Παράλληλα, τα εκμεταλλεύσιμα αποθέματα για τα επόμενα χρόνια εκτιμούνται σε 2.628 δις. βαρέλια, αρκετά για 86 χρόνια. Το ερώτημα είναι, πόσα από αυτά είναι άμεσα εκμεταλλεύσιμα ή τουλάχιστον σε σύντομο χρονικό διάστημα. Κατά συνέπεια, η συνειδητοποίηση της παγκόσμιας οικονομίας ότι το πετρέλαιο μπορεί να μην επαρκεί, οδήγησε σε συνεχείς ανατιμήσεις τα τελευταία 10 χρόνια και ιδιαίτερα από το 2002 και μετέπειτα (δηλαδή από το πέρας της τελευταίας ύφεσης στις ΗΠΑ).

Ο πιο πάνω παράγοντας έχει μία επιπλέον διάσταση όσον αφορά τη μεγάλη αλλαγή σε επίπεδο διαμόρφωσης των τιμών. Στα τέλη της δεκαετίας του '90, τα αμερικανικά συνταξιοδοτικά ταμεία, που είναι και λειτουργούν με «ιδιωτικο-οικονομικά» κριτήρια απόδοσης και διαχειρίζονταν τεράστια ποσά στα αποθεματικά τους, πείστηκαν να ρίξουν μεγάλο μέρος των ρευστών τους διαθεσίμων στην προθεσμιακή αγορά δευτερογενών (παράγωγων) χρηματιστηριακών προϊόντων και φυσικά στην προθεσμιακή αγορά πετρελαίου. Μεγάλες τράπεζες, μεγάλοι χρηματιστηριακοί οίκοι, κεφάλαια αντιστάθμισης κινδύνου (hedge funds) άρχισαν στους ισολογισμούς να εμφανίζουν μεγάλα κέρδη από την «απειροστικού λογισμού» αγοραπωλησία κάποιων μακρινών (και ξεχασμένων) βαρελιών πετρελαίου.

Αυτοί οι μεγάλοι παίχτες στην αγορά άρχισαν να δημιουργούν εικονικά, λογιστικά αποθέματα πετρελαίου, σαν να ήταν πετρελαϊκές εταιρείες (!) παρκάροντας απλά κάποια συμβόλαια ή «σύνθετα πετρελαϊκά προϊόντα» στους ισολογισμούς τους! Καθώς τα τελευταία 5 χρόνια η αύξηση της πραγματικής (υλικής) ζήτησης για πετρέλαιο ήταν του μεγέθους 1,9% κατά μέσο όρο ανά έτος, ο όγκος του εμπορικού πετρελαίου (μέσω των προθεσμιακών πωλήσεών του) αυξήθηκε κατά 300 %! ^{5}

Τελικά σήμερα, ενώ η παγκόσμια κατανάλωση είναι 86 εκατομμύρια βαρέλια την ημέρα, η ποσότητα για την οποία γίνονται συναλλαγές στο NYMEX είναι 17 πλασια! Η διαφορά δηλαδή ανάμεσα στην πραγματική και στην εικονική / λογιστική ποσότητα, αφορά το ποντάρισμα για τις μελλοντικές τιμές του προϊόντος «πετρέλαιο».

Η εικονική υπερτίμηση της υπεραξίας (που ΔΕΝ μπορεί να «πραγματοποιηθεί» με υλικό τρόπο στην καθ' εαυτό αγορά πετρελαίου) γίνεται μέσα απ' την εικονική «πραγματοποίηση» της σε μια αγορά «φανταστικών» παραδόσεων / παραλαβών .

Με τεχνικούς όρους, η εύρυθμη λειτουργία των συστημάτων (system optimization) κρίνεται από την δυνατότητα αυτόματου ελέγχου (process automation) και την ευστάθειά του. Αυτόματο Έλεγχος (control) ενός συστήματος έχουμε όταν σε τυχαία «διαταραχή» σε μία από τις παραμέτρους του γίνεται επαναφορά στην αρχική κατάσταση, ή σε μια νέα κατάσταση ισορροπίας. Ευστάθεια έχει το σύστημα (stable system) μετά από μία πεπερασμένη διαταραχή ή απόκλιση επανέρχεται στην ισορροπία. Τα περιθώρια ευστάθειας, η μεταβατική απόκριση του συστήματος και η τυχόν νέα μόνιμη ισορροπία είναι τα βασικά χαρακτηριστικά κάθε συστήματος ρύθμισης.

Το διεθνές σύστημα του πετρελαίου παρουσιάζει όλα τα χαρακτηριστικά ενός τεχνικού συστήματος, όπως περιγράφεται πιο πάνω, με προβληματική ρύθμιση. Μία ουσιώδης παράμετρος, που συνήθως δεν αντιμετωπίζεται στρατηγικά είναι ο μηχανισμός (οί) διαμόρφωσης των διεθνών και τοπικών τιμών. Η διαμόρφωση των τιμών και οι σχετικοί μηχανισμοί ακόμα και σαν ορολογία συνδέεται περισσότερο με χρηματιστές, εμπόρους και ελεγκτικά όργανα της πολιτείας παρά με περιφερειακές στρατηγικές επενδύσεων.

Η πραγματικότητα είναι διαφορετική καθώς οι τιμές πλέον διαμορφώνονται με όρους, που όπως αποδεικνύεται, δημιουργούν αστάθεια στο σύστημα.

1. Σε όλες τις χώρες με περιοδικότητα 2-3 φορές τον χρόνο δημιουργείται 1-2 βδομάδες «εκρηκτικής ατμόσφαιρας» στα media με εμπλοκή πολιτικών, φορέων και διαμορφωτών της κοινής γνώμης με αντικείμενο τις τιμές των καυσίμων, την ακρίβεια και την κερδοσκοπία.

2. Τα τελευταία χρόνια παρατηρώντας τις τιμές τόσο του αργού όσο και των προϊόντων διαπιστώνουμε έντονες εναλλαγές σχεδόν σε καθημερινή βάση.

3. Μεγάλες χώρες-παραγωγοί, όπως η Σαουδική Αραβία παρακολουθούν τα διαθέσιμα στην αγορά αποθέματα αργού στις κύριες χώρες κατανάλωσης και ανάλογα διαμορφώνουν το επίπεδο παραγωγής ώστε να επηρεάζουν τις τιμές του προϊόντος (feedback control).

4. Όλο και περισσότερα φορτία αργού και προϊόντων ελέγχονται χρηματιστηριακά και σχεδόν όλες οι συναλλαγές μπαίνουν στην βάση των χρηματιστηριακών τιμών.

Οι χρηματιστηριακές όμως τιμές διαμορφώνονται όχι μόνον από αντικειμενικούς όρους (π.χ. Τυφώνας Katrina με ρεαλιστικές μετρήσεις συνεπειών) αλλά και από υποκειμενικούς (εκτιμήσεις, φήμες και προσδοκίες).

Σοβαρές μελέτες και αναλύσεις (κυρίως από τράπεζες, που ασχολούνται με το πετρέλαιο) της πρόσφατης διαμόρφωσης των τιμών και των λόγων που οδηγούν στις έντονες αυξομειώσεις, προβάλλουν, το συμπέρασμα ότι οι αντικειμενικοί (πραγματική διαταραχή προσφοράς-ζήτησης) και οι υποκειμενικοί (φήμες, επεξεργασμένες ή κερδοσκοπικές εκτιμήσεις κ.λ.π.) συντελεστές (drivers), που προκαλούν έντονες αποκλίσεις στις διεθνείς χρηματιστηριακές τιμές είναι αντίστοιχα 30% και 70%. Δηλαδή οι συντελεστές (drivers), που διαμορφώνουν τις διεθνείς τιμές είναι σε μεγάλο βαθμό (70%) μη αντικειμενικοί. Η ιστορία άλλωστε έχει αποδείξει ότι οι δύο στις τρεις περίπου περιπτώσεις «πανικού» είναι έωλες.

Αυτό το οποίο πρέπει να τονιστεί εξαιτίας των παραπάνω δεδομένων είναι ότι οι μηχανισμοί διαμόρφωσης τιμών επηρεάζουν στρατηγικά τον χώρο του πετρελαίου. Το στρατηγικό ενδιαφέρον του συστήματος διαμόρφωσης των τιμών συνίσταται στο γεγονός ότι διαχρονικά φαίνεται ότι διαταράσσει την ευστάθεια των συστημάτων Διαθεσιμότητας και Προσβασιμότητας και στα τρία επίπεδα με όλο και πιο έντονο τρόπο.

Από την αρχή του 2005 είχαμε μια ραγδαία αύξηση της τιμής του αργού αλλά κυρίως στις τιμές των προϊόντων με έντονες διακυμάνσεις. Προς το τέλος του έτους υπάρχει μια τάση διόρθωσης. Το «παιχνίδι» των τιμών στοίχισε στην Ελληνική οικονομία ένα ποσό της τάξεως 1,0 δις €. Ανατρέχοντας σε αντίστοιχες ετήσιες περιόδους διαπιστώνουμε ότι η παραμικρή διεθνής αβεβαιότητα (είτε αντικειμενική, είτε «υποκειμενική») οδηγούν σε όλο και εντονότερες διακυμάνσεις τιμών.

Ένα χαρακτηριστικό της ευστάθειας ενός συστήματος όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, είναι η μεταβατική απόκριση του συστήματος σε μια διαταραχή. Στο χώρο του πετρελαίου παρατηρείται το παρακάτω οξύμωρο σε κάθε απότομη διαταραχή τιμών:

Όταν ανεβαίνουν οι τιμές οι «μεγάλοι παίκτες» (μεγάλες εταιρείες) δεν πιστεύουν σε νέα ισορροπία και φοβούνται ότι οι «καλές» τιμές είναι προσωρινές.

Όταν πέφτουν οι τιμές οι «μικροί παίκτες» (λιανική) επίσης δεν πιστεύουν σε νέα ισορροπία και φοβούνται ότι η πτώση είναι προσωρινή.

Κατά τους ειδικούς πίσω από αυτήν την συμπεριφορά κρύβεται η υποβόσκουσα ανησυχία για το μακροχρόνιο ενεργειακό μέλλον της ανθρωπότητας. Κρίση - πότε - πόσο;

Η αστάθεια αυτή η οποία μεταφέρεται στις περιφερειακές και τοπικές αγορές από τις διεθνείς αβεβαιότητες δεν είναι χωρίς σημαντικές συνέπειες για οικονομία.

1. Δημιουργεί ασύμμετρη ακρίβεια. Ο «έμπορος» οποιουδήποτε επιπέδου σκέπτεται και ενεργεί πάντοτε στην φιλοσοφία next in first out. Δηλαδή θέλει να εξασφαλίσει χρήματα για να αγοράσει το επόμενο φορτίο. Σε περίοδο αστάθειας χρεώνει περισσότερο για να έχει την δυνατότητα αντικατάστασης σε ενδεχόμενες πολύ μεγαλύτερες τιμές στο άμεσο μέλλον.

2. Δημιουργεί κερδοσκοπία. Τόσο στο επίπεδο του διεθνούς εμπορίου όσο και στο επίπεδο της λιανικής ο αγοραστής ή ο καταναλωτής «ζαλίζεται» από τις συνεχείς εναλλαγές των τιμών και παρασύρεται από τις φήμες και την δημιουργία ανατιμητικής ψυχολογίας.

3. Μειώνεται ο ανταγωνισμός σε τοπικό και διεθνές επίπεδο. Όλοι αποφεύγουν να έχουν αποθέματα ή να αγοράζουν από εναλλακτικές πηγές, όταν η αξία των αποθεμάτων ή των προϊόντων που αγόρασε κινδυνεύει να απαξιωθεί άμεσα από μια απότομη μεταβολή των τιμών.

4. Αποθαρρύνονται νέες επενδύσεις. Η μεσοπρόθεσμη αβεβαιότητα και αστάθεια τιμών κινδυνεύουν να αποδείξουν να ανατρέψουν την οικονομοτεχνική μελέτη σκοπιμότητας. Και τα χρήματα για επενδύσεις που απαιτούνται στον χώρο είναι σημαντικά. Οι επιχειρήσεις του χώρου προτιμούν να αντιμετωπίζουν τα συχνά προβλήματα αστάθειας με «εφήμερες» εμπορικές διευθετήσεις.

Τα τελευταία χρόνια υπήρξαν πολλά δημοσιεύματα και αναλύσεις στον γενικό και ειδικό τύπο για τις μεγάλες πολυεθνικές εταιρείες του πετρελαίου (EXXONMOBIL, CHEVRON κ.λ.π.), ότι δεν επιλέγουν να επενδύσουν τα υψηλά αυτό τον καιρό κέρδη τους λόγω της μεσοπρόθεσμης αβεβαιότητας των τιμών. Είναι άλλωστε γνωστό ότι για πολλά χρόνια οι επενδύσεις σε σημαντικά έργα διύλισης είναι πρακτικά ανύπαρκτες.^{6}

Η αλματώδης ανάπτυξη και η παγκοσμιοποίηση, αύξησε τις απαιτήσεις για διεύρυνση της παραγωγικής δυναμικότητας των πετρελαιοπαραγωγών ενώ πίεσε ανοδικά τη ζήτηση πετρελαίου. Το 50% της αύξησης στη ζήτηση για τα τελευταία έτη αποδίδεται αποκλειστικά στην οικονομία της Κίνας, ενώ οι αναπτυσσόμενες οικονομίες (Ινδία, Ρωσία, Λατ. Αμερική) διεκδικούν μεγαλύτερα μερίδια στην αγορά πετρελαίου και ενέργειας για να ικανοποιήσουν τις αυξανόμενες απαιτήσεις της βιομηχανικής τους παραγωγής. Η ανάπτυξη του εμπορίου, προς και από τις χώρες αυτές, είναι ένας ακόμη παράγοντας αύξησης της ζήτησης πετρελαίου γενικότερα.

1.5. Διεθνείς Τιμές Πετρελαιοειδών

Από το 1948 έως και το τέλος της δεκαετίας του 60 η τιμή του αργού πετρελαίου κυμαίνονταν από 2,5\$ έως 3,0\$. Η τιμή του πετρελαίου ανέβηκε από τα 2,5\$ το 1948 στα 3,0\$ το 1957. Αν το δούμε σε τιμές δολαρίου 2010 τότε παρατηρούμε μια εντελώς διαφορετική εικόνα η οποία μας δίνει τιμές από 17\$ έως 19\$ κατά το μεγαλύτερο μέρος της περιόδου. Η διαφορά στην αύξηση του 20% απλά μας δείχνει ότι οι τιμές ακολούθησαν τον τότε πληθωρισμό.

Από το 1958 έως το 1970, οι τιμές ήταν σταθερές κοντά στα 3\$ το βαρέλι, αλλά σε πραγματικούς όρους η τιμή του πετρελαίου μειώθηκε από τα 19\$ στα 14\$. Όχι μόνο η τιμή χαμήλωσε, αν την προσαρμόσουμε στον τότε πληθωρισμό, αλλά το 1971-72 οι διεθνείς παραγωγοί επωμίστηκαν και το φαινόμενο του αδύναμου Αμερικάνικου δολαρίου.

Κατά τη διάρκεια της μεταπολεμικής περιόδου οι πετρελαιοπαραγωγές χώρες βρήκαν αυξημένη ζήτηση για το πετρέλαιό τους αλλά και ταυτόχρονα μείωση 30% στην αγοραστική δύναμη ενός βαρελιού πετρελαίου. Τον Μάρτη του 71 η ισορροπία των δυνάμεων άλλαξε. Ήταν η χρονική στιγμή όπου οι παραγωγοί του Texas δεν είχαν πλέον τον περιορισμό παραγωγής από τις πετρελαιοπηγές τους. Αυτό πλέον σήμαινε ότι η δύναμη για τον έλεγχο των τιμών του αργού άλλαξαν χέρια από τις Ηνωμένες Πολιτείες (Texas, Oklahoma και Louisiana) στον OPEC. Έως το 1971 δεν υπήρχε επιπλέον διαθέσιμη δυνατότητα στις ΗΠΑ και συνεπώς κανένα εργαλείο για να θέσει ανώτερο όριο στις τιμές.

Μόλις δύο (2) χρόνια αργότερα ο OPEC εξαιτίας της απροσδόκητης συγκυρίας του πολέμου πήρε μία γεύση της εξουσίας του στην επιρροή των τιμών. Χρειάστηκε σχεδόν μία δεκαετία από την ίδρυσή του ώστε να συνειδητοποιήσει το μέγεθος των δυνατοτήτων του στην επιρροή της παγκόσμιας αγοράς.

Το 1972 η τιμή του αργού ήταν κάτω από τα 3,5\$ ανά βαρέλι. Ο πόλεμος του Yom Kippur είχε ως αποτέλεσμα την επιβολή εμπάργκο από τις Αραβικές πετρελαιοπαραγωγές χώρες στις ΗΠΑ και Ολλανδία οι οποίες υποστήριζαν το Ισραήλ. Αυτές οι χώρες επιπλέον μείωσαν την ημερήσια παραγωγή κατά 5 εκ. βαρέλια τη στιγμή όπου οι υπόλοιπες χώρες είχαν τη δυνατότητα να την αυξήσουν μόνο κατά 1 εκ. βαρέλια ανά ημέρα. Αυτό κράτησε έως τον Μάρτη του 1974 και είχε ως αποτέλεσμα την εκτόξευση της τιμής του αργού σε επίπεδα άνω των 12\$ ανά βαρέλι.

Όποια αμφιβολία υπήρχε, ότι η ικανότητα επιρροής και σε κάποιες περιπτώσεις ελέγχου των τιμών του αργού, είχε περάσει από τις ΗΠΑ στον OPEC είχε διαλυθεί με τα αποτελέσματα του εμπάργκο. Η υπέρμετρη ευαισθησία των τιμών στις εφοδιαστικές ελλείψεις έγιναν εμφανείς όταν οι τιμές αυξήθηκαν κατά 400% μόλις σε 6 μήνες.

Από το 1974-78 η τιμή του αργού ήταν σχετικά σταθερή από τα 12,52\$ στα 14,57\$ ανά βαρέλι. Προσαρμοσμένες στον πληθωρισμό οι τιμές βρέθηκαν σε μία περίοδο μέτριας πτώσης. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου ο OPEC διατήρησε την παραγωγή σε επίπεδα των 30 εκ. βαρελιών την ημέρα.

Το 1979-80 τα γεγονότα μεταξύ Ιράν-Ιράκ οδήγησαν σε ένα ακόμη ανοδικό γύρο στην τιμή του αργού. Η Ιρανική επανάσταση είχε ως αποτέλεσμα την απώλεια παραγωγής 2 έως 2,5 εκ. βαρελιών την ημέρα ανακηρύσσοντας την ως την αμεσότερη αιτία της μεγαλύτερης αύξησης στην τιμή του αργού μετά τον Β' παγκόσμιο πόλεμο. Ωστόσο ο αντίκτυπος αυτής της επανάστασης θα ήταν περιορισμένος και με σχετικά μικρή διάρκεια αν δεν υπήρχε ακολουθία γεγονότων. Τον Σεπτέμβρη του 1980 το αποδυναμωμένο από την επανάσταση Ιράν δέχθηκε επίθεση από το Ιράκ με αποτέλεσμα δύο μήνες αργότερα να έχουν και οι δύο αυτές χώρες μαζί παραγωγή μόλις ενός εκ. βαρελιών την ημέρα, δηλαδή 6,5 εκ βαρέλια λιγότερα σε σχέση με ένα χρόνο πριν, και κατά συνέπεια μειωμένη παγκόσμια παραγωγή κατά 10%. Τα αποτελέσματα των παραπάνω γεγονότων ήταν η αύξηση των τιμών από τα 14\$ το 1978 στα 35\$ το 1981.

Περισσότερο από τρεις δεκαετίες αργότερα η παραγωγή πετρελαίου του Ιράν είναι μόλις τα δύο τρίτα του επιπέδου που βρίσκονταν επί εποχής του προηγούμενου Σάχη.

Η απότομη αύξηση των τιμών του αργού από το 1973-81 θα ήταν σαφώς μικρότερη αν δεν εφαρμόζονταν η ενεργειακή πολιτική των ΗΠΑ μετά το εμπάργκο. Η κυβέρνηση των ΗΠΑ επέβαλε τον έλεγχο των τιμών του εγχώρια παραγόμενου πετρελαίου με προφανές αποτέλεσμα την κατά 50% ακριβότερη τιμή που έπρεπε να πληρώσουν οι καταναλωτές για τις επιπλέον εισαγωγές και ως εκ τούτου την έμμεση επιδότηση της εγχώριας πετρελαιοβιομηχανίας προς τον Αμερικάνο καταναλωτή.

Η πολιτική αυτή μεσοπρόθεσμα βοήθησε καθώς η σκληρή ύφεση που προκλήθηκε από την αύξηση του αργού το 1973-74 αποσβέστηκε διότι οι κάτοικοί της απολάμβαναν μειωμένη τιμή σε σχέση με τον υπόλοιπο κόσμο.

Μακροπρόθεσμα η πολιτική αυτή δεν ανάγκασε την εκεί βιομηχανία να στραφεί σε επενδύσεις οι οποίες θα έφερναν στο καταναλωτικό κοινό αυτοκίνητα με μικρότερη κατανάλωση, σπίτια με καλύτερη ενεργειακή συμπεριφορά, και σίγουρα εναλλακτικές μορφές ενέργειας φιλικότερες προς το περιβάλλον. Έτσι λοιπόν οι ΗΠΑ θα ήταν λιγότερο εξαρτώμενες σε εισαγωγές την περίοδο 1979-80 και η αύξηση των τιμών, ως αποτέλεσμα της διακοπής ανεφοδιασμού εξαιτίας των γεγονότων στο Ιράν – Ιράκ, θα ήταν σημαντικά μικρότερες.

Από το 1980 -86 η εκτός OPEC παραγωγή αυξήθηκε κατά 6 εκ. βαρέλια ανά ημέρα, η μείωση της ζήτησης σε συνδυασμό με την αύξηση της παραγωγής οδήγησε τον οργανισμό να θέσει περιορισμούς στην παραγωγή προκειμένου να σταθεροποιήσει τις τιμές. Αρκετά μέλη συνέχιζαν να παράγουν πέρα από τους περιορισμούς με αποτέλεσμα η Σαουδική Αραβία να προβαίνει σε καθοριστική μείωση της παραγωγής της ώστε να μπορέσει να κρατήσει τις συνεχείς πτώσεις των τιμών.

Η επόμενη σημαντική αύξηση τιμών έγινε το 1990 με την μείωση παραγωγής σε συνδυασμό με την εισβολή του Ιράκ στο Κουβέιτ. Ακολούθησε η περίοδος μετά την απελευθέρωση του Κουβέιτ όπου οι τιμές ξεκίνησαν μια σταθερά καθοδική πορεία με αποτέλεσμα οι προσαρμοσμένες με τον πληθωρισμό τιμές να πιάσουν το 1994 τις κατώτερες από το 1973. Η Αμερικάνικη οικονομία ήταν δυνατή και η Ασιατική εκρηκτική με αποτέλεσμα την αύξηση της παγκόσμιας κατανάλωσης κατά 6,2 εκ. βαρέλια ημερησίως. Η μείωση της Ρωσικής παραγωγής από το 1990-96 κατά 5εκ. βαρέλια, βοήθησε στην ανάκαμψη της τιμής.

Η αύξηση των τιμών έφτασε στο τέλος της το 1998 καθώς ο αντίκτυπος της οικονομικής κρίσης στην Ασία είτε αγνοήθηκε είτε υποτιμήθηκε από τον OPEC καθώς αύξησε κατά 10% την ημερήσια παραγωγή τη στιγμή που οι ταχείας ανάπτυξης Ασιατική οικονομία ξαφνικά πάγωσε. Η μείωση στη ζήτηση από την Ασιατική αγορά σε συνδυασμό με την τότε αύξηση της παγκόσμιας παραγωγής οδήγησαν σε κατακόρυφη μείωση τιμών, η οποία αν και έγινε προσπάθεια να αντιμετωπισθεί με μειώσεις στην παραγωγή, η οποία κράτησε έως και τα τέλη του 1998. Τότε οι πολλές και σημαντικές μειώσεις στην παραγωγή είχαν ως αποτέλεσμα την άνοδο των τιμών στα επίπεδα των 25\$ το βαρέλι.

Στον απόηχο της επίθεσης της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001 υπήρξε μείωση στην τιμή η οποία έφτασε τον ίδιο Νοέμβρη την τιμή 35% χαμηλότερα. Με δεδομένο το γενικότερο κλίμα ο OPEC άργησε να αντιδράσει έως την μείωση της παραγωγής που αποφάσισε τον Ιανουάριο του 2002 και την υπόσχεση της Ρωσίας για γενναίες επίσης μειώσεις. Αυτές οι κινήσεις είχαν ως αποτέλεσμα την επάνοδο των τιμών στα επίπεδα των 25\$ έως τον Μάρτη

του 2002. Έως τα μέσα της χρονιάς οι εκτός OPEC χώρες επανήλθαν στα προηγούμενα επίπεδα παραγωγής αλλά οι τιμές συνέχισαν να αυξάνουν. Έως τα τέλη της χρονιάς η υπερπαραγωγή δεν ήταν πρόβλημα διότι στο μεταξύ τα σοβαρά προβλήματα στην Βενεζουέλα με τις απεργίες εκείνη την εποχή δημιούργησαν τέτοια προβλήματα στις δομές της με αποτέλεσμα ακόμα και σήμερα να υπολείπονται περίπου 900.000 βαρέλια σε ημερήσια βάση από την τότε δυνατότητά τους. Ο OPEC προσπάθησε να αντισταθμίσει τις τότε ελλείψεις με αύξηση παραγωγής κατά 2,8 εκ. βαρέλια ημερησίως για τους μήνες Ιανουάριο-Φεβρουάριο 2003.

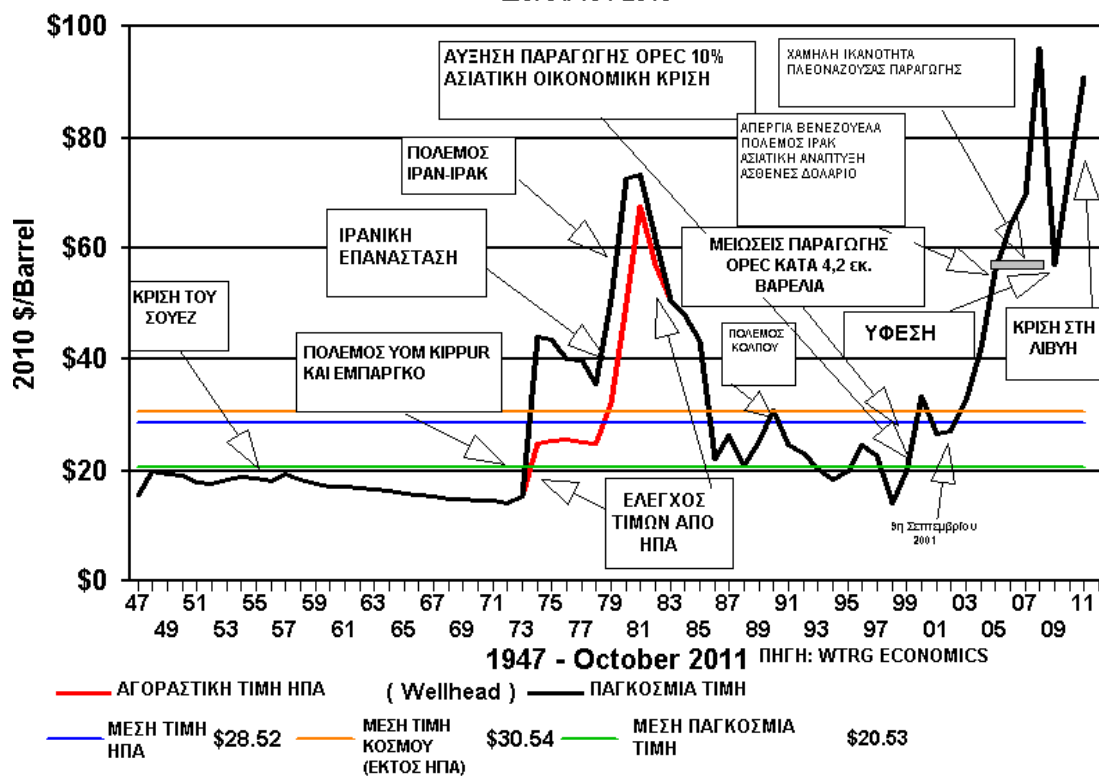
Τον Μάρτη του 2003 καθώς η ανάκαμψη της παραγωγής είχε αρχίσει συνέβη η επέμβαση στο Ιράκ με αποτέλεσμα την απώλεια παραγωγής από αυτό. Τα αποθέματα παρέμεναν χαμηλά στις ΗΠΑ, η οποία αύξανε τη ζήτηση καθώς η οικονομία της αναπτύσσονταν και η Ασιατική ζήτηση για το αργό ήταν σε έξαρση. Η παγκόσμια αυξημένη ζήτηση οδήγησε στην απώλεια των πλεονασμάτων πετρελαίου κατά 4 εκ. βαρέλια ημερησίως για να φτάσουν το μεγαλύτερο διάστημα της διετίας 2004-05 η καθημερινή πλεονάζουσα ποσότητα να βρίσκεται σε επίπεδα μικρότερα του 1 εκ. βαρελιών, ποσότητα η οποία σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να βοηθήσει στην αντιμετώπιση οποιασδήποτε διακοπής στην παγκόσμια παραγωγή. Σε ένα κόσμο που καταναλώνει περισσότερο από 80 εκ. βαρέλια ημερησίως αυτό πρόσθεσε ένα σημαντικό ρίσκο στην τιμή του πετρελαίου και το οδήγησε σε τιμές των 40-50\$ ανά βαρέλι.

Το ενδιαφέρον για τα πετρελαϊκά αποθέματα και την διάρκειά τους οδήγησε στην μείωση της παραγωγής από τον Νοέμβρη του 2006 έχοντας ως αποτέλεσμα την πτώση της πλεονάζουσας ποσότητας κάτω από 1 εκ. ημερησίως και τους κερδοσκόπους στην αγορά να φτάνουν τις τιμές για το βαρέλι στα 145,29\$ στις 3 Ιουλ. 2008. Αντιμέτωπη με την ύφεση και την σημαντική μείωση της ζήτησης η τιμή έπεσε στα 40\$ έως τον ίδιο Δεκέμβρη.

Οι τιμές άρχισαν πάλι την ανοδική πορεία τον Φεβρουάριο του 2011, όταν η απώλεια των εξαγωγών της Λιβύης εξ αιτίας του πολέμου στην περιοχή σε συνεργασία με επιπλέον διακοπές στην τροφοδοσία λόγω των μαζικών αναταραχών σε χώρες της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

ΑΡΓΟ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟ ΣΕ ΤΙΜΕΣ
ΔΟΛΛΑΡΙΟΥ 2010



ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

2.1 Η αγροτική ανάπτυξη της Ελλάδας από την επανάσταση του 21 μέχρι σήμερα.

Η απελευθέρωση βρήκε την Ελλάδα με περίπου 750.000 πληθυσμό, τα 2/3 των οποίων ασχολούνταν με αγροτικές εργασίες. Ως εκ τούτου η ελληνική οικονομία βασιζόταν κυρίως στην αγροτική παραγωγή, που αποτελούσε το βασικό συντελεστή του εθνικού εισοδήματος και οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις έφταναν το 46% του εδάφους. Ένα ακόμη σημαντικό γνώρισμα της αγροτικής οικονομίας ήταν το μεγάλο ποσοστό της κρατικής ιδιοκτησίας. Το ελληνικό κράτος εθνικοποίησε τις οθωμανικές γαίες αλλά, αφού διέθεσε ένα πολύ περιορισμένο μέρος τους σε πρώην αγωνιστές, διατήρησε σχεδόν το σύνολο στη δική του ιδιοκτησία. Άφησε όμως την *de facto* χρήση και την ελευθερία μεταβίβασης μεταξύ ιδιωτών, των εθνικοποιημένων γαιών, στους αγροτικούς πληθυσμούς, επιβάλλοντας ως ανταπόδοση έναν επιπρόσθετο φόρο επί της παραγωγής. Εθνική γη λοιπόν για όλους, έναντι ιδιαίτερων φόρων, λύση που δημιουργούσε ένα καθεστώς μικρής οικογενειακής ιδιοκτησίας, (κατά μέσο όρο 30 στρ.)

Η γεωργία είχε υποστεί σημαντικές καταστροφές κατά τη διάρκεια του Αγώνα και της εμφύλιας διαμάχης. Το τέλος της Επανάστασης βρήκε τον αγροτικό πληθυσμό σε κατάσταση παραγωγικής ένδειας. Το ζωικό κεφάλαιο είχε υποστεί τις σημαντικότερες καταστροφές. Η κτηνοτροφία όμως γρήγορα αποκαταστάθηκε και συνέβαλε στην παραγωγή του εθνικού πλούτου σχεδόν ισάξια με τις εμπορευματικές καλλιέργειες. Με την αποκατάσταση της ειρήνης οι αγρότες μπόρεσαν να αφιερωθούν πλέον στην καλλιέργεια της γης. Τα γεωργικά προϊόντα παράγονταν σε σημαντικές ποσότητες ώστε να καλύπτουν τις εσωτερικές καταναλωτικές ανάγκες και να εξάγονται τα πλεονάσματά τους στο εξωτερικό· η αυτοκατανάλωση καθόριζε το βαθμό εμπορευματοποίησης της αγροτικής παραγωγής.

Στη γεωργία όπως και στην κτηνοτροφία παρατηρούμε μια εντυπωσιακή ποσοτική ανάπτυξη. Η παραγωγή ιδίως των δημητριακών διπλασιάστηκε και έφτασε το 1860 να καλύπτει το 80% των καλλιεργούμενων εδαφών. Αλλά η συμμετοχή τους στη συνολική αξία της αγροτικής παραγωγής περιοριζόταν στο 39%. Το πρόβλημα οφειλόταν κυρίως στις πρωτόγονες μεθόδους σιτοκαλλιέργειας. Στις περισσότερες περιοχές της χώρας το ησιόδειο

άρτρο είναι το μόνο που χρησιμοποιείται, ακόμα και στον προχωρημένο 19ο αι. Οι συνθήκες αυτές σε συνδυασμό με την επιβολή ενοικίου στους καλλιεργητές μέχρι το 1871 μείωνε τη δυνατότητα για περισσεύματα και οδηγούσαν τους ακτήμονες, ακόμα και τους μικροϊδιοκτήτες σε μια μόνιμη απειλή σιτοδείας ή και λιμού, και τους εξωθούσαν στην αποδημία.

Η πιο σημαντική αναδιάρθρωση αφορούσε στην ανάπτυξη εμπορευματικών καλλιεργειών. Τα αμπέλια, η σταφίδα, το λάδι, ο καπνός, τα σύκα, το βαμβάκι κ.ά το 1860 κάλυπταν το 20% των καλλιεργούμενων εδαφών. Με εξαίρεση τη σταφίδα και τα ξερά σύκα που παράγονταν αποκλειστικά για να πουληθούν στις αγορές, οι καλλιεργητές πωλούσαν μόνο τα πλεονάσματα των προϊόντων, αφού είχαν αφαιρέσει τις ποσότητες που προορίζονταν για αυτοκατανάλωση.

Οι αγρότες καλλιεργούσαν τη γη με πρωτόγονες τεχνικές και υποτυπώδη εξοπλισμό. Μετά την αφαίρεση των σπόρων και του προϊόντος που χρειαζόταν για τη συντήρηση των καλλιεργητών, τους απόμενε ελάχιστο πλεόνασμα για να βελτιώσουν τις συνθήκες παραγωγής. Το χρήμα για τον αγροτικό πληθυσμό ήταν σπάνιο αγαθό. Παρά τις νέες συνθήκες που δημιουργήθηκαν με την ίδρυση του Ελληνικού κράτους και παρά την αύξηση της αγροτικής παραγωγής, οι αγροτικές οικογένειες αναπαρήγαν τις παλιές σχέσεις δανεισμού με ιδιώτες, συνήθως εμπόρους, οι οποίοι ασκούσαν το αποδοτικό επάγγελμα του τοκογλύφου αποσπώντας από τους γεωργούς επιτόκιο που κυμαινόταν συνήθως μεταξύ 15% και 45%. Το Ελληνικό κράτος που δεν αγνοούσε τα δίκτυα του δανεισμού και τις επιπτώσεις τους στην παραγωγή και στο εμπόριο, προχώρησε στη δημιουργία μίας ελληνικής τράπεζας.

Η Εθνική Τράπεζα ιδρύθηκε το 1841 με ρητό στόχο της την διοχέτευση στην αγορά χαμηλότοκων δανείων για το εμπόριο και την αγροτική παραγωγή. Τα χαμηλότοκα δάνεια δεν τα καρπώθηκαν οι μικροκαλλιεργητές, αλλά οι μικρέμποροι που επιτέλους μπόρεσαν να βρουν χαμηλότοκα δάνεια με ετήσιο επιτόκιο 8-10%. Για να εδραιωθεί εκεί χρειάστηκε να παλέψει με τους τοπικούς εμπορικούς και πολιτικούς παράγοντες. Στο τέλος αναγκάστηκε να συμβιβαστεί με τους τοκογλύφους. Οι έμποροι και οι χρηματιστές παρέχοντας στη Τράπεζα τις απαιτούμενες εγγυήσεις, δανείζονταν τραπεζικά κεφάλαια, τα επαναδάνειζαν στους αγρότες και καρπώνονταν τη διαφορά μεταξύ του τραπεζικού επιτοκίου και της τοκογλυφίας. Η πολιτική αυτή επέτρεψε στους τοκογλύφους να διατηρήσουν τον έλεγχο της αγοράς, χρησιμοποιώντας τραπεζικά κεφάλαια και ο αρχικός σκοπός της Τράπεζας να χρηματοδοτήσει την παραγωγή και να σπάσει το δανειστικό μονοπώλιο των τοκογλύφων, εγκαταλείφθηκε.

Η εδραίωση της μικρής αγροτικής ιδιοκτησίας επιτεύχθηκε με την επίλυση του αγροτικού ζητήματος που πραγματοποιήθηκε με τις αγροτικές μεταρρυθμίσεις του 1871 και του 1917. Η μεν πρώτη διευθέτησε το ζήτημα των «εθνικών γαιών» παραχωρώντας τις στους καλλιεργητές τους, η δε δεύτερη έκλεισε την παρένθεση των τσιφλικιών που δημιουργήθηκε με την προσάρτηση της Θεσσαλίας και ολοκληρώθηκε μετά το 1922 αφού ο επαναπατρισμός 1,5 εκατομμυρίου προσφύγων που ακολούθησε τη Μικρασιατική Καταστροφή επιτάχυνε τις διαδικασίες απαλλοτρίωσης τσιφλικιών και σήμανε το οριστικό τέλος της μεγάλης γαιοκτησίας στην Ελλάδα. Ο εκχρηματισμός της αγροτικής οικονομίας έγινε σταδιακά αλλά όχι απρόσκοπτα, καθώς σε περιόδους κρίσης όσοι αγρότες είχαν τη δυνατότητα στρεφόταν και πάλι στην αυτάρκεια. Ως ενέργειες που βοήθησαν τον εκχρηματισμό αναφέρονται ενδεικτικά η αντικατάσταση της καταβολής των φόρων σε είδος από την καταβολή τους σε χρήμα (1863) και η στροφή των αγροτών στη μονοκαλλιέργεια και στην καλλιέργεια προϊόντων που τους απέφεραν μεγαλύτερο εισόδημα με ή χωρίς την παροχή κινήτρων από το κράτος. Τέλος, όσον αφορά την αγροτική πίστη, σημειώνεται ότι τα δάνεια προς τη γεωργία μέχρι το 1920, ήταν απρόσιτα στους μικροκαλλιεργητές αφού χορηγούνταν με βάση την προσωπική πίστη. Δικαιούχος δανειοδότησης ήταν ο κτηματίας, ο φερέγγυος καλλιεργητής που διέθετε σημαντική περιουσία. Ορόσημα για την επέκταση της αγροτικής πίστης και στα κατώτερα στρώματα των αγροτών αποτέλεσαν η θεσμοθέτηση των συνεταιρισμών (1914) και η θέσπιση επιπρόσθετων εμπράγματων διασφαλίσεων (1919, 1920).

Σε συνδυασμό με τα παραπάνω, η πίεση που ασκήθηκε από τον αγροτικό κόσμο και οργανώθηκε από το συνεταιριστικό κίνημα και οι πρωτοβουλίες του Υπουργείου Γεωργίας για τη δημιουργία πιστωτικού ιδρύματος εξειδικευμένου στην αγροτική πίστη, τη στιγμή που υπό την πίεση του διεθνούς παράγοντα γινόταν γενικότερες αλλαγές στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα, οδήγησαν στην ίδρυση της Αγροτικής Τράπεζας (1929), παρά της αντιστάσεις που προέβαλλε το πολιτικό και το τραπεζικό σύστημα, ιδίως δε η ΕΤΕ, που μέχρι τότε αποτελούσε τον αποκλειστικό φορέα άσκησης της αγροτικής πίστης στην Ελλάδα.

Στην οδυνηρή περίοδο 1940 – 1952, οι αγροτικές περιοχές υπέστησαν τις μεγαλύτερες απώλειες, καθώς τα τεχνικά μέσα καταστράφηκαν και μεγάλο τμήμα του αγροτικού πληθυσμού εγκατέλειψε την ύπαιθρο εισρέοντας στα αστικά κέντρα ή μεταναστεύοντας στο εξωτερικό. Το Ελληνικό κράτος έπρεπε να βοηθήσει ουσιαστικά στην αναπλήρωση και βελτίωση των τεχνικών μέσων των παραγωγών με την παροχή βοήθειας στις κατεστραμμένες αγροτικές περιοχές και την ενίσχυση επικουρικών κλάδων της αγροτικής οικονομίας. Με κύριο μοχλό την Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος ενίσχυσε τους αγρότες, αν και λόγω της αντιπληθωριστικής πολιτικής η χρηματοδότηση της αγροτικής παραγωγής δεν επαρκούσε για να καλύψει τις υφιστάμενες ανάγκες και συνέβαλλε στην

προσαρμογή των λειτουργούντων συνεταιρισμών στις νέες συνθήκες και στην ανασυγκρότηση και λογιστική ενημέρωση των αδρανοποιηθέντων. ^{7}

Κατά τη μεταπολεμική περίοδο, οι συντηρητικές κυβερνήσεις εφάρμοσαν αναπτυξιακή στρατηγική με στόχο την γρήγορη εκβιομηχάνιση και υπαγωγή του αγροτικού τομέα σε ρόλο «συμπληρώματος» της αναπτυξιακής διαδικασίας. Η στρατηγική αυτή πραγματοποιήθηκε χάρη στη μεταφορά του αγροτικού υπερπροϊόντος στον βιομηχανικό και γενικότερα στον αστικό τομέα της οικονομίας, τόσο μέσω της καθήλωσης των τιμών των βασικών αγροτικών προϊόντων διατροφής όσο και εξαιτίας της μικρότερης αύξησης των τιμών ορισμένων αγροτικών πρώτων υλών (π.χ. καπνός, βαμβάκι) σε σχέση με την αύξηση των τιμών των αντίστοιχων βιομηχανικών προϊόντων. Η περιοριστική αυτή πολιτική και η δραστική μείωση των εισοδηματικών ευκαιριών εις βάρος του αγροτικού τομέα είχαν ως αποτέλεσμα την έντονη έξοδο του αγροτικού πληθυσμού, που αναζήτησε την εξασφάλιση της επιβιώσής του, είτε στα αστικά κέντρα είτε στη μετανάστευση.

Η Μεταπολίτευση σηματοδοτεί ευρύτατες ανακατατάξεις και στον αγροτικό τομέα. Η «γραφειοκρατική πατρωνία» και ο «αγροτικός λαϊκισμός» αποτέλεσαν κρίσιμους παράγοντες στη διαμόρφωση του νέου πλαισίου για την άσκηση της αγροτικής πολιτικής, αλλά και για την εκπροσώπηση των αγροτικών συμφερόντων. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο στη δεκαετία του '80 εφαρμόστηκε μια «φιλοαγροτική» πολιτική ενίσχυσης των εισοδημάτων των αγροτών πέραν των δυνατοτήτων της οικονομίας κυρίως μέσω των συνεταιρισμών, οι οποίοι παρακινήθηκαν σε οικονομικές δραστηριότητες που ξεπερνούσαν κατά πολύ τις δυνατότητές τους, και που τελικά οδήγησαν στη δική τους καταχρέωση, ενώ στην πραγματικότητα αφορούσαν την άσκηση «κοινωνικής πολιτικής» εκ μέρους του κράτους.

Το 1996, χρονιά σταθμός για τις αγροτικές κινητοποιήσεις εξαιτίας της μορφής με την οποία συνεχίζονται μέχρι σήμερα, αυτή του αποκλεισμού εθνικών οδών. Η εποχή αυτή έχει χαρακτηριστεί ως αυτή των παχιών αγελάδων για τον αγροτικό πληθυσμό. Οι επιδοτήσεις της ΕΟΚ έρεαν, οι αγρότες γνώρισαν αξιόλογη άνοδο στα εισοδήματά τους, τα παλιά, μικρά τρακτέρ αντικαταστάθηκαν από μεγαθήρια, αποκτήθηκαν καινούργια αυτοκίνητα, φτιάχτηκαν νέα σπίτια. Η αγροτική ύπαιθρος άλλαξε πρόσωπο. Οι επενδύσεις που επιβάλλονταν προκειμένου να αλλαχθεί το ξεπερασμένο μοντέλο αγροτικής εκμετάλλευσης δεν έγιναν στο μέγεθος που αναμένονταν από το ύψος των επιδοτήσεων που κάθε χρόνο εισέπρατταν οι αγρότες.

{7} X. Κασίμης,-Λ. Λουλούδης.(επιμ.): Η ελληνική αγροτική κοινωνία στο τέλος του εικοστού αιώνα

Παράλληλα, γεωργικοί συνεταιρισμοί βούλιαζαν από σκάνδαλα και κακοδιαχείριση και βυθίζονταν σε χρέη για να αναβαπτισθούν στην κολυμπήθρα των ρυθμίσεων, διακανονισμών, χαρίσματος οφειλών. Στο περιθώριο ήκμασε η βιομηχανία εξαπάτησης των κοινοτικών μηχανισμών, με «φούσκωμα» καλλιεργήσιμων εκτάσεων και παραγωγής. Η είσοδος στο 2000 συνοδεύτηκε με την ενεργή προώθηση από την Ε.Ε. της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ), που είχε ως βασική πρόβλεψη τη σταδιακή μείωση των αγροτικών επιδοτήσεων, με στόχο, τελικά, την κατάργησή τους.

Σήμερα, ραγδαίες εξελίξεις χαρακτηρίζουν το σύστημα παραγωγής, μεταποίησης, διακίνησης και διάθεσης αγροτικών προϊόντων σε παγκόσμιο επίπεδο και επηρεάζουν την αγροτική οικονομία της χώρας. Οι εξελίξεις σχετίζονται με την αυξανόμενη περιφερειακή ολοκλήρωση των οικονομιών, την παγκοσμιοποίηση των αγορών των τροφίμων, την πρόοδο της βιοτεχνολογίας και την ανάπτυξη του αγρο-τροφικού τομέα, καθώς και με τον υψηλό βαθμό συγκέντρωσης σε επίπεδο μεταποίησης, λιανικού εμπορίου και διανομής.

Φαίνεται ότι η εισοδηματική ευεξία που εξασφαλίστηκε μέσω των προστατευτικών μηχανισμών της ΚΑΠ, έδρασε ως αποτρεπτικός παράγοντας για τη βελτίωση της παραγωγικής εικόνας της ελληνικής γεωργίας, παρά τον συνεχώς αναζητούμενο διαρθρωτικό και θεσμικό εκσυγχρονισμό που λογικά θα αναμενόταν.

2.2 Τομείς Παραγωγής

Η παραγωγική διαδικασία σε κάθε χώρα αποτελείται από τρεις τομείς παραγωγής, τον πρωτογενή, τον δευτερογενή και τον τριτογενή.

Στον πρωτογενή τομέα ανήκουν οι παραγωγικές δραστηριότητες που παρέχουν αγαθά σε φυσική κατάσταση απ' ευθείας από τη φύση χωρίς να έχουν υποστεί καμία επεξεργασία (σιτηρά, φρούτα, λαχανικά κτλ.). Ο πρωτογενής τομέας αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την ύπαρξη του δευτερογενούς και τριτογενούς τομέα. Στην εποχή μας οι μονάδες παραγωγής του πρωτογενούς τομέα έχουν διαφοροποιηθεί από εκείνες του παρελθόντος. Η αγροτική δραστηριότητα πλέον αποτελεί επιχείρηση και όχι τρόπο ζωής όπως παλιά. Η παραγωγή στηρίζεται σε επιστημονικές γνώσεις και σε επιχειρηματικές ικανότητες και γίνεται με βάση τις ανάγκες της αγοράς. Η υποστήριξη της τεχνολογίας και των επιστημών είναι καθοριστικής σημασίας. Από τη χρήση εξελιγμένων ελκυστήρων προσαρμοσμένων στις απαιτήσεις κάθε καλλιέργειας και τις σύγχρονες θερμοκηπιακές εγκαταστάσεις μέχρι τα

επιτεύγματα της βιοτεχνολογίας και τις εφαρμογές του διαδικτύου στην αγροτική παραγωγή γίνεται φανερή η σχέση τεχνολογίας και πρωτογενούς τομέα.

Ο δευτερογενής τομέας περιλαμβάνει την παραγωγή αγαθών τα οποία έχουν προέλθει από την επεξεργασία ακατέργαστων ή μέτρια επεξεργασμένων υλικών (αλεύρι-ψωμί, τοματοπολτός, αλλαντικά κτλ.), δηλαδή τις δραστηριότητες επεξεργασίας και μεταποίησης των πρώτων υλών που παρέχει ο πρωτογενής. Επεξεργασία είναι η μετατροπή των πρώτων υλών σε προϊόν με μικρές αλλαγές στη μορφή και τη σύστασή τους (παστεριωμένο γάλα). Μεταποίηση είναι η μετατροπή των πρώτων υλών σε προϊόν με ριζικές αλλαγές στη μορφή και τη σύστασή τους (γιαούρτι, τυρί).

Η παραγωγή των προϊόντων του δευτερογενούς τομέα γίνεται:

στο σπίτι (οικοτεχνία) με απλά υλικά και μέσα, από τα μέλη της οικογένειας και μικρό όγκο παραγωγής

στο εργαστήριο (βιοτεχνία) με λίγα μηχανήματα, μικρό αριθμό εργαζόμενων και μικρό όγκο παραγωγής

στο εργοστάσιο (βιομηχανία) με περισσότερο και πιο εκσυγχρονισμένο εξοπλισμό, περισσότερο και πιο εξειδικευμένο προσωπικό, εφαρμογή αυτοματισμών και μεγάλο όγκο παραγωγής σε σύντομο χρονικό διάστημα.

Ο τριτογενής τομέας αφορά δραστηριότητες που παρέχουν εξυπηρέτηση, χωρίς να παράγεται κάποιο υλικό προϊόν, ενώ εκφράζει και την κρατική πρωτοβουλία για παροχή υπηρεσιών στο κοινωνικό σύνολο (εκπαίδευση, επικοινωνίες, φροντίδα υγείας κτλ.)...». Είναι το τελευταίο στάδιο της παραγωγικής διαδικασίας και περιλαμβάνει ενέργειες που φέρνουν τα τελικά προϊόντα στον καταναλωτή. Τα τελευταία χρόνια η εισαγωγή των νέων τεχνολογιών στην παραγωγή έχει αυξήσει ραγδαία τον αριθμό των απασχολούμενων στον τομέα αυτό.

2.3. Οργανισμός Πληρωμών και Ελέγχου Κοινοτικών Ενισχύσεων

Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΟΠΕΚΕΠΕ)

Ο ΟΠΕΚΕΠΕ (Οργανισμός Πληρωμών και Ελέγχου Κοινοτικών Ενισχύσεων Προσανατολισμού και Εγγυήσεων) είναι ο Ελληνικός Οργανισμός πληρωμών των κοινοτικών ενισχύσεων που λειτουργεί από το 2001 υπέρ του δημοσίου συμφέροντος και εποπτεύεται από τον Υπουργό Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων. Στόχος του ως Οργανισμού Πληρωμών είναι να καταβάλλει έγκαιρα, σωστά και με διαφάνεια τις αγροτικές ενισχύσεις που χορηγούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση στον γεωργικό τομέα. Συγκεκριμένα

ο Οργανισμός διαχειρίζεται για λογαριασμό της Ελλάδας τις ενισχύσεις των δύο κοινοτικών ταμείων για την χρηματοδότηση των γεωργικών δαπανών του κοινοτικού προϋπολογισμού, δηλαδή το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων (ΕΓΤΕ) και το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) καθώς και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Αλιείας (ΕΤΑ).

Δικαιούχοι των ενισχύσεων είναι κυρίως οι αγρότες-κτηνοτρόφοι αλλά και οι επενδυτές του αγροτικού τομέα, μεταποιητικές επιχειρήσεις κ.λπ. Ο ΟΠΕΚΕΠΕ δεν προσδιορίζει ούτε επεμβαίνει στο περιεχόμενο της κοινοτικής πολιτικής για τη γεωργία αλλά καθορίζει τις πρακτικές λεπτομέρειες που σχετίζονται με τη χορήγηση των κοινοτικών ενισχύσεων και φροντίζει ώστε να υλοποιηθούν όλα όσα προβλέπονται από τα θεσμικά κείμενα που αναφέρονται στην Κοινή Αγροτική Πολιτική.

Σκοπός του Ο.Π.Ε.Κ.Ε.Π.Ε ως Ν.Π.Ι.Δ. είναι:

Η διαχείριση των πιστώσεων του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Εγγυήσεων (Ε.Γ.Τ.Ε.), του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Αγροτικής Ανάπτυξης (Ε.Γ.Τ.Α.Α.) και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Αλιείας (Ε.Τ.Α.) σύμφωνα με τις εκάστοτε διατάξεις της εθνικής και κοινοτικής νομοθεσίας.

Η πρόληψη και η πάταξη κάθε ατασθαλίας σε βάρος των παραπάνω πιστώσεων, όπως και η ανάκτηση τυχόν χρηματικών ποσών, τα οποία έχουν καταβληθεί παρανόμως ή αχρεωστήτως.

2.4. Οργανισμός Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΕΛ.Γ.Α.)

Ο Οργανισμός Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΕΛ.Γ.Α.) είναι Οργανισμός κοινής ωφέλειας, Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου που εποπτεύεται από τον Υπουργό Γεωργίας και ανήκει εξολοκλήρου στο Δημόσιο. Ιδρύθηκε το 1988 και αποτελεί τον κεντρικό φορέα ασφαλιστικής κάλυψης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων στην Ελλάδα. Επιδίωξή του είναι η στήριξη του γεωργικού εισοδήματος των ασφαλισμένων του.

Σκοπός του ΕΛ.Γ.Α. είναι η ασφάλιση της γεωργικής παραγωγής και του κεφαλαίου των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, η διενέργεια ερευνών σχετικών με τους φυσικούς κινδύνους στη γεωργία, καθώς και η οργάνωση και εφαρμογή προγραμμάτων ενεργητικής προστασίας των καλλιεργειών. Στην ασφάλιση υπάγονται χωρίς εξαίρεση όλα τα φυσικά και νομικά πρόσωπα που έχουν την κυριότητα ή την εκμετάλλευση αγροτικών επιχειρήσεων. Οι σημερινές δραστηριότητες του ΕΛ.Γ.Α. εστιάζονται στην υποχρεωτική ασφάλιση των ζημιών η οποία περιλαμβάνει:

- Ασφάλιση των ζημιών στη φυτική παραγωγή από τους κινδύνους : χαλάζι, παγετό, ανεμοθύελλα, πλημμύρα, καύσωνας, υπερβολικές ή άκαιρες βροχοπτώσεις, χιόνι, θάλασσα, ζημιές από άγρια ζώα (αρκούδα) και άγρια κουνέλια.
- Ασφάλιση των ζημιών του ζωικού κεφαλαίου από το σύνολο σχεδόν των φυσικών κινδύνων και ασθενειών - παθήσεων.
- Ενεργητική προστασία του φυτικού κεφαλαίου και της φυτικής παραγωγής κατά παγετού και χαλαζιού.

2.5. Αγροτικές Ενισχύσεις

Η ευθύνη του κράτους να φροντίζει το έδαφος και τον πληθυσμό του, του θέτει ένα ρόλο ο οποίος περιλαμβάνει τη διασφάλιση ισότιμης πρόσβασης στην στήριξη σε όλα τα μέρη του εδάφους και για όλους τους πολίτες του. Οι αγροτικές περιοχές της Ελλάδος καλύπτουν περισσότερο από το 40% του εδάφους της και η πολιτική αγροτικής ανάπτυξης της έχει σχεδιαστεί έτσι ώστε να παρέχει στήριξη σε αυτό το σημαντικό ποσοστό του πληθυσμού της που ασχολούνται με τη μεγάλη αυτή μάζα γης ^{8}

Πολλές αγροτικές περιοχές της Ελλάδος αντιμετωπίζουν σημαντικές προκλήσεις. Ορισμένες αγροτικές και δασοκομικές επιχειρήσεις πρέπει ακόμα να ενισχύσουν την ανταγωνιστικότητά τους. Γενικότερα, το μέσο κατά κεφαλήν εισόδημα είναι χαμηλότερο στις αγροτικές περιοχές από ότι στις πόλεις μας, ενώ η βάση των δεξιοτήτων είναι πιο περιορισμένη και ο τομέας των υπηρεσιών είναι λιγότερο ανεπτυγμένος. Το κόστος διαβίωσης μπορεί να είναι υψηλότερο και η μέριμνα για το αγροτικό περιβάλλον συχνά συνεπάγεται οικονομικό κόστος.

Για τους παραπάνω λόγους έχουν θεσπιστεί δράσεις με σκοπό την ενίσχυση του αγροτικού εισοδήματος όπως αναφέρονται ενδεικτικά παρακάτω:

- Επιστροφή ΦΠΑ

Η αύξηση της επιστροφής ΦΠΑ έγινε πράξη από το 2010. Η επιστροφή του Φ.Π.Α. με τον οποίο επιβαρύνονται οι αγρότες για την αγορά υλικών και την παροχή υπηρεσιών που χρησιμοποιούν για την εκμετάλλευσή τους (Φ.Π.Α. εισροών) γίνεται με τη χρήση κατ' αποκοπή συντελεστών (σήμερα 11%, από 7% προηγουμένως).

{8} Εθνικό Σχέδιο Στρατηγικής Αγροτικής Ανάπτυξης για την Ελλάδα 2007-2013

Το ποσό του φόρου που επιστρέφεται είναι ίσο με το γινόμενο των συνολικών πωλήσεων αγροτικών προϊόντων επί τον εκάστοτε συντελεστή.

Παράδειγμα: Έστω ότι ο αγρότης Α το 2009 πραγματοποίησε πωλήσεις αγροτικών προϊόντων ύψους 10.000 ευρώ. Ο Φ.Π.Α που θα του επιστραφεί είναι ίσος με 1.100 ευρώ ($10.000 \times 11\% = 1.100$) αντί των 700 € που ίσχυε.

- Επιστροφή Ειδικού Φόρου Κατανάλωσης Πετρελαίου

Με τον προσδιορισμό των ποσοτήτων πετρελαίου κινητήρων, χρησιμοποιούνται δείκτες μηχανικής απασχόλησης (απαιτούμενης ενέργειας) και καθορίζεται το είδος και ο αριθμός των επεμβάσεων ανά καλλιέργεια ή ομάδα καλλιέργειας, καθώς και κάθε κατηγορία ή είδος ζωικού κεφαλαίου, με βάση τα γενικά και γεωργοτεχνικά δεδομένα σε εθνικό επίπεδο, λαμβάνοντας υπόψη τη διαφοροποίηση από περιοχή σε περιοχή για την ίδια καλλιέργεια καθώς και τα δεδομένα που προβάλλει η νέα ΚΑΠ για τη καλύτερη προσέγγιση των αναγκών. Η επιστροφή των ποσών στα δικαιούχα πρόσωπα πραγματοποιείται μέσω τραπεζών ή πιστωτικών ιδρυμάτων.

- Άμεσες ενισχύσεις

Εισήχθησαν από τη μεταρρύθμιση του 1992 (αποτελούν το 80% του προϋπολογισμού της ΚΑΠ). Στόχος τους είναι η εξασφάλιση στους αγρότες ενός ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος ανεξάρτητα από τις παραγόμενες ποσότητες (« αποσύνδεση »), για να αποφευχθεί η υπερπαραγωγή και οι στρεβλώσεις στο εμπόριο. Οι άμεσες ενισχύσεις αντισταθμίζουν τη μείωση των εγγυημένων τιμών.

- Αποσυνδεδεμένη ενίσχυση

Αυτή εφαρμόζεται όταν οι ενισχύσεις χορηγούνται με βάση την καλλιεργούμενη επιφάνεια της εκμετάλλευσης και δεν συνδέονται με την παραγωγή. Το ύψος της αποσυνδεδεμένης ενίσχυσης ανά στρέμμα ονομάζεται « καθεστώς ενιαίας ενίσχυσης » και εξαρτάται από κάθε κράτος - μέλος.

- Συνδεδεμένες επιδοτήσεις

Αυτές εξαρτώνται από την παραγωγή ή από τις τιμές που ισχύουν κατά τη διάρκεια του τρέχοντος έτους. Οι κύριοι στόχοι των επιδοτήσεων αυτών των αγροτικών προϊόντων είναι η αύξηση της ποσότητας παραγωγής τους, η αύξηση των εξαγωγών τους και η αύξηση της κατανάλωσής τους. Όλα αυτά μέσω του μηχανισμού των ικανοποιητικών τελικών τιμών τους.

- Επιδότησεις απολύτως αποσυνδεδεμένες

Οι επιδοτήσεις αυτές χορηγούνται στους αγρότες, ακόμα κι αν δεν παράγουν τίποτε. Αποτελούν τα δύο τρίτα των ευρωπαϊκών ενισχύσεων. Βασικός σκοπός αυτών των ενισχύσεων είναι να αυξήσουν άμεσα τα εισοδήματα των παραγωγών αυτών και όχι να αυξήσουν την τιμή του προϊόντος, όπως αυτό συμβαίνει με τις επιδοτήσεις γεωργικού προϊόντος. Αποτέλεσμα είναι οι παραγωγοί να μένουν ικανοποιημένοι από τα εισοδήματα, που αποκομίζουν από τα προϊόντα τους, να συνεχίζουν την παραγωγή τους, καθώς και να παραμένουν και να εργάζονται στις προβληματικές αυτές περιοχές, συμβάλλοντας ουσιαστικά και στη βελτίωση του περιβάλλοντος και στην περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας.

2.6. Κόστος Παραγωγής Αγροτικών Προϊόντων

Ως κόστος παραγωγής υπολογίζονται οι παραγωγικές δαπάνες οι οποίες αναφέρονται σε τρεις συντελεστές: το κεφάλαιο, την εργασία και το έδαφος. Στην Ελλάδα έχει επικρατήσει ο όρος «παραγωγικές δαπάνες» όταν αναφερόμαστε στο σύνολο της παραγωγής ενώ μιλάμε για «κόστος» όταν αναφερόμαστε στη μονάδα του παραγόμενου προϊόντος. ^{9}

Κόστος παραγωγής ενός αγροτικού προϊόντος (φυτικού ή ζωικού) είναι η αμοιβή ή η δαπάνη των συντελεστών παραγωγής που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή του, ανεξάρτητα από την πηγή προέλευσής τους. Έτσι λοιπόν το κόστος παραγωγής περιλαμβάνει το ενοίκιο του εδάφους, την αμοιβή της εργασίας, την αξία του μεταβλητού κεφαλαίου και τις ετήσιες δαπάνες του σταθερού κεφαλαίου, άσχετα εάν ανήκουν στον παραγωγό ή σε τρίτους.

Το κόστος παραγωγής αποτελεί σημαντικό θέμα για τους αγρότες, το καταναλωτικό κοινό αλλά και την πολιτεία καθώς δίνει τη δυνατότητα της σταθεροποίησης των τιμών, του ελέγχου της αποτελεσματικότητας της παραγωγικής διαδικασίας, υποβοηθάει τον έλεγχο, συμπίεζει το κόστος και τέλος είναι ένα σημαντικό εργαλείο για την λήψη αποφάσεων ως προς τον προσανατολισμό και την αναδιοργάνωση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων.

{9} Παπαναγιώτου Ε. «Οικονομική παραγωγής γεωργικών προϊόντων»

Η γνώση του κόστους παραγωγής στις μέρες μας είναι σημαντική καθώς η σύγκρισή του με την τιμή πώλησης καθορίζει σε μεγάλο βαθμό την ανταγωνιστικότητα του και συνεπώς το μέλλον του εκάστοτε προϊόντος στην αγορά. Εκτός αυτού η γνώση της σύνθεσης του κόστους παραγωγής είναι ενδιαφέρουσα για την εθνική αγροτική οικονομία καθώς αποκαλύπτει το επίπεδο της τεχνολογικής ανάπτυξης των διαφόρων κλάδων παραγωγής και τις όποιες διαρθρωτικές αδυναμίες τους έχοντας ως αποτέλεσμα την δημιουργία προγραμμάτων εκσυγχρονισμού και ανάπτυξης της γεωργίας κατευθυνόμενα προς τους κλάδους της παραγωγής και τις φάσεις της παραγωγικής διαδικασίας που υπόσχονται μεγαλύτερη επιτυχία. ^{10}

Το κόστος παραγωγής των γεωργικών προϊόντων μπορεί να διακριθεί σε σχέση με το περιεχόμενο, τον χρόνο υπολογισμού του, τον επιδιωκόμενο σκοπό και την χρησιμοποίηση ιδίων και ξένων συντελεστών παραγωγής.

Η διάκριση του κόστους παραγωγής σε σχέση με το περιεχόμενο περιλαμβάνει:

α. Το συνολικό κόστος, δηλαδή το σύνολο των αμοιβών και δαπανών όλων των χρησιμοποιούμενων συντελεστών στην παραγωγή.

β. Το σταθερό κόστος που είναι το σύνολο των αμοιβών ή δαπανών των χρησιμοποιούμενων σταθερών συντελεστών για την παραγωγή του. Εδώ περιλαμβάνονται το ενοίκιο του εδάφους και οι ετήσιες δαπάνες (απόσβεση, συντήρηση, ασφάλιστρο και τόκος) των διαφόρων μορφών του σταθερού κεφαλαίου.

γ. Το μεταβλητό κόστος όπου εδώ αναφερόμαστε στο σύνολο των αμοιβών ή δαπανών των χρησιμοποιούμενων μεταβλητών συντελεστών για την παραγωγή. Εδώ περιλαμβάνονται οι αμοιβές της οικογενειακής και ξένης εργασίας, οι αμοιβές των ξένων μηχανημάτων υπό μορφή εργασίας και δικαιωμάτων και η αξία του χρησιμοποιούμενου μεταβλητού κεφαλαίου (σπόροι, λιπάσματα, καύσιμα, φάρμακα κ.τ.λ.)

δ. Το οριακό κόστος το οποίο είναι το ποσό το οποίο προστίθεται στο συνολικό κόστος από την παραγωγή μίας επιπλέον μονάδας του προϊόντος.

Η διάκριση του κόστους παραγωγής με βάση το χρόνο υπολογισμού του περιλαμβάνει τις εξής κατηγορίες:

α. Προϋπολογιζόμενο κόστος το οποίο είναι η προσπάθεια πρόβλεψης του ποσού στο οποίο θα ανέλθει το κόστος κατά την παραγωγική διαδικασία του επόμενου έτους.

β. Απολογιστικό κόστος το οποίο είναι αυτό που προσδιορίζεται στη λήξη της παραγωγικής διαδικασίας.

{10} Κιτσοπανίδης Γ. και Καμενίδης Χ. «Αγροτική Οικονομική»

Η διάκριση του κόστους παραγωγής με βάση τον επιδιωκόμενο σκοπό περιλαμβάνει τις εξής κατηγορίες:

α. Ιστορικό κόστος είναι το σύνολο των δαπανών σε μία ολοκληρωμένη παραγωγική διαδικασία όπου και μας βοηθάει στη λήψη μελλοντικών αποφάσεων.

β. Κανονικό κόστος είναι αυτό το οποίο έχει απαλλαγθεί από ανώμαλες ή τυχαίες δαπάνες. Καθότι περιλαμβάνει τις αναγκαίες δαπάνες οι οποίες απαιτούνται μόνο υπό κανονικές συνθήκες της παραγωγικής διαδικασίας, χρησιμοποιείται σε συγκρίσεις διαφορετικών μεθόδων παραγωγής, διαφορετικών εκμεταλλεύσεων που παράγουν το ίδιο προϊόν και για συγκρίσεις μεταξύ δύο διαφορετικών χρονικών περιόδων αυτής της εκμετάλλευσης.

γ. Πρότυπο κόστος παραγωγής είναι αυτό το οποίο διαμορφώνεται υπό κανονικές συνθήκες της παραγωγικής διαδικασίας.

Τέλος με βάση τη χρησιμοποίηση των ξένων ή ιδίων συντελεστών παραγωγής υπάρχουν οι παρακάτω δύο κατηγορίες:

α. Αυτή του χρηματικού κόστους όπου εδώ έχουμε το κόστος των συντελεστών που αγοράζονται και χρησιμοποιούνται άμεσα στην παραγωγική διαδικασία όπως το ενοίκιο του ξένου εδάφους, η αμοιβή της ξένης εργασίας, η αξία των αγοραζόμενων σπόρων, λιπασμάτων, φαρμάκων, καυσίμων κ.τ.λ.

β. Αυτή του μη χρηματικού κόστους όπου είναι το εκτιμώμενο συνυπολογίζοντας το κόστος των ιδίων συντελεστών της γεωργικής εκμετάλλευσης. Χαρακτηριστικά αναφέρονται το ενοίκιο των ιδιοκτητών εδαφών, η αμοιβή της οικογενειακής εργασίας, η αξία των ιδιοπαραγόμενων σπόρων και λιπασμάτων, η απόσβεση και ο τόκος του ιδίου σταθερού κεφαλαίου.

Οι παραπάνω δύο κατηγορίες δείχνουν το βαθμό εξάρτησης ή αυτάρκειας της γεωργικής εκμετάλλευσης.

2.6.1. Στοιχεία Κόστους Παραγωγής

Η παραγωγή ενός αγροτικού προϊόντος συνεπάγεται την ανάλωση κάποιας ποσότητας από τους συντελεστές παραγωγής. Οι μορφές τους προσδιορίζουν τα στοιχεία που συνθέτουν το κόστος και η κατ' αξία έκφρασή τους καθορίζει το μέγεθος του κόστους παραγωγής.

Τα στοιχεία που καθορίζουν το κόστος παραγωγής κατηγοριοποιούνται σε κοστολογήσημα και μη προσδιοριστικά.

Τα κοστολογήσημα περιλαμβάνουν τις πρώτες και βοηθητικές ύλες, τα υλικά που άμεσα ή έμμεσα συμμετέχουν στην παραγωγική διαδικασία, τους μισθούς και αμοιβές τρίτων, τους τόκους κεφαλαίων, τις αποσβέσεις των πάγιων κεφαλαίων, τους πληρωμένους τόκους, τις δαπάνες συντήρησης, ασφάλισης, βελτίωσης, τις επιμερισμένες γενικές δαπάνες και τους φόρους στην παραγωγή.

Τα μη προσδιοριστικά του κόστους στοιχεία περιλαμβάνουν τους τόκους κεφαλαίων τα οποία αδρανούν σε προθεσμιακές ή όψεως καταθέσεις και τους επιχειρηματικούς κινδύνους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: Αγρότες και Πετρέλαιο

3.1. Το Κόστος Παραγωγής ενός Αγροτικού Προϊόντος

Για τις ανάγκες της εργασίας θα αναφερθώ στην καλλιέργεια της πατάτας ως ένα αγροτικό προϊόν το οποίο κατατάσσεται δεύτερο σε σημασία λαχανοκομικό φυτό στη χώρα μας μετά την τομάτα. Είναι ένα από τα πιο θρεπτικά και υγιεινά φυτά, συγχρόνως και από τα πιο φθηνά, γεωργικά προϊόντα. Στο κεφάλαιο αυτό θα εξετάσω το συγκεκριμένο προϊόν το οποίο παράγεται στην περιοχή του Νευροκοπίου όπου και καλλιεργούνται ετησίως 20.000-25.000 στρέμματα.

Καθώς το κόστος παραγωγής μεταβάλλεται ανάλογα με την έκταση αλλά και την απόδοση ανά στρέμμα, των καλλιεργήσιμων εκτάσεων, θα αναλύσουμε τα κόστη που αφορούν εκτάσεις έως 20 στρεμμάτων με απόδοση 1400 κιλά / στρ.^{11}

3.1.1. Εργατικό Κόστος

Στην αγροτική οικονομία ως εργασία νοείται η ανθρώπινη (πνευματική ή σωματική) προσπάθεια που καταβάλλεται για την παραγωγή των προϊόντων. Η χρησιμοποίησή της στην παραγωγή των αγροτικών προϊόντων δημιουργεί δαπάνη η οποία είναι το άθροισμα των μισθών των εργατών καθώς και η αμοιβή, που έπρεπε να πληρωθούν, των μελών της οικογένειας του παραγωγού που παρέχουν εργασία.

Για την καλλιέργεια της πατάτας οι απαιτούμενες εργασίες είναι η προετοιμασία του αγρού, η λίπανση, η σπορά, οι ψεκασμοί, η άρδευση και τέλος η συγκομιδή. Για τις παραπάνω εργασίες υπολογίζεται ότι απαιτούνται 21,1 ώρες/στρ.

3.1.2. Κόστος Κεφαλαίου

Για την παραγωγή πλέον του εδάφους και της εργασίας απαιτείται και χρησιμοποίηση κεφαλαίου (μηχανήματα, σπόρο, λιπάσματα κ.α.) η οποία δημιουργεί δαπάνη σε κυκλοφοριακό κεφάλαιο (κεφάλαιο συν τόκος για το διάστημα δέσμευσής του) και σε μόνιμο κεφάλαιο (τόκος, απόσβεση, συντήρηση-επισκευές, φόρος και ασφάλιστρο).

Το εκτιμώμενο κόστος για το μεν κυκλοφοριακό κεφάλαιο κυμαίνεται στα 203€/στρ. ενώ για το δε μόνιμο στα 85,5€/στρ.

{11} Χατζηδημητρίου Α. «Οικονομικότητα Παραγωγικότητα Πατάτας κ. Νευροκοπίου»

3.1.3. Η Ακαθάριστη Πρόσοδος

Αποτελείται από την αξία του προϊόντος (πατάτα) κατά το μέρος που πωλήθηκε, που αυτόκαταναλώθηκε, που ιδιοχρησιμοποιήθηκε, που παρέμεινε στην αποθήκη της εκμετάλλευσης στο τέλος του συγκεκριμένου οικονομικού έτους, καθώς και από το σύνολο των επιδοτήσεων και αποζημιώσεων που εισέπραξε ο παραγωγός, για την παραγωγή του συγκεκριμένου προϊόντος.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

ΜΟΡΦΕΣ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΣΕ €ΣΤΡ. ΣΥΝΑΡΤΗΣΕΙ ΤΗΣ ΕΚΤΑΣΗΣ

Έκταση	Δαπάνες Μηχανημάτων	Σπόροι- Λιπάσματα - Φάρμακα	Αποσβέσεις – Τόκοι-Τέλη	Σύνολο
20	55,0	247,8	85,5	388,3

Πηγή: «Οικονομικότητα Παραγωγικότητα Πατάτας κ. Νευροκοπίου» Χατζηδημητρίου

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΠΡΟΣΟΔΟΣ ΣΥΝΑΡΤΗΣΕΙ ΤΗΣ ΑΠΟΔΟΣΗΣ

Απόδοση	Μέση απόδοση χλγ/στρ.	Ακαθάριστη Πρόσοδος € /στρ.
1400	1278,7	421,9

Πηγή: «Οικονομικότητα Παραγωγικότητα Πατάτας κ. Νευροκοπίου» Χατζηδημητρίου

3.1.4. Δαπάνες Παραγωγής – Κόστος

Οι δαπάνες παραγωγής της πατάτας χωρίζονται σε:

α. εδάφους που είναι το ενοίκιο που πληρώνει ο γεωργός για να χρησιμοποιήσει ένα ξένο χωράφι ή το ενοίκιο που θα έπαιρνε αν τα δικά του χωράφια τα νοίκιαζε σε τρίτους.

β. δαπάνες εργασίας είναι η αμοιβή των εργατών για την εργασία που διαθέτουν στην γεωργική επιχείρηση. Επιπλέον στις δαπάνες εργασίας περιλαμβάνεται και η αμοιβή που δικαιούται η οικογένεια του γεωργού για την εργασία που διαθέτει στην γεωργική επιχείρηση.

γ. δαπάνες κεφαλαίου είναι οι δαπάνες των αναλώσιμων υλικών, ο τόκος (η αμοιβή που θα έπαιρνε ο γεωργός αν ρευστοποιούσε το μόνιμο κεφάλαιο του και το τόκιζε η τράπεζα), οι αποσβέσεις (μείωση αξίας μόνιμου κεφαλαίου λόγω παρέλευσης χρόνου, χρησιμοποίησης και οικονομικής απαξίωσης), συντήρηση και επισκευές, καύσιμα, φόροι και ασφάλιστρα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

ΣΥΝΘΕΣΗ ΔΑΠΑΝΩΝ ΚΑΤΑ ΦΑΣΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ

	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΚΑΤΑ ΦΑΣΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ ΣΕ €
1	ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΑΓΡΟΥ	3,0
2	ΛΙΠΑΝΣΗ	47,7
3	ΣΠΟΡΑ	111,9
4	ΨΕΚΑΣΜΟΙ	57,7
5	ΑΡΔΕΥΣΗ	13,2
6	ΣΥΓΚΟΜΙΔΗ	68,8
7	ΕΝΟΙΚΙΟ	57,3
8	ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ – ΤΟΚΟΙ - ΦΟΡΟΙ	85,5
	ΔΑΠΑΝΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ €ΣΤΡ	445,1
	ΚΟΣΤΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ €ΚΙΑ	0,34

Πηγή: «Οικονομικότητα Παραγωγικότητα Πατάτας κ. Νευροκοπίου» Χατζηδημητρίου

3.1.5. Οικονομικά Αποτελέσματα

Με βάση τα παραπάνω παρατηρούμε τα εξής:

ΕΓΓΕΙΟΣ ΠΡΟΣΟΔΟΣ

Η έγγειος πρόσδοδος αντιπροσωπεύει την αμοιβή που προσφέρει το έδαφος ως συντελεστής της αγροτικής επιχείρησης. Αυτό υπολογίζεται με την πρόσθεση του ενοικίου και του κέρδους, όπου κέρδος είναι η αμοιβή του γεωργού ο οποίος συνδύασε επιτυχώς τους συντελεστές παραγωγής και υπολογίζεται με αφαίρεση των δαπανών παραγωγής από την ακαθάριστη πρόσοδο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

ΠΡΟΣΟΔΟΙ ΚΑΙ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ ΣΥΝΑΡΤΗΣΕΙ ΑΠΟΔΟΣΗΣ

Απόδοση	Έγγειος Πρόσδοδος €/στρ.	Απόδοση Εργασίας €/ώρα	Γεωργικό Εισόδημα €/στρ.
1400 κ. / στρ.	76,13	5,8	140,0

Πηγή: «Οικονομικότητα Παραγωγικότητα Πατάτας κ. Νευροκοπίου» Χατζηδημητρίου

ΑΠΟΔΟΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Για τον υπολογισμό αυτό προσθέσαμε την αμοιβή εργασίας με το κέρδος και το διαιρέσαμε με το σύνολο των ωρών

ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ

Το γεωργικό εισόδημα είναι η αμοιβή των τριών συντελεστών παραγωγής. Έτσι λοιπόν προσθέσαμε το ενοίκιο, αμοιβή εργασίας, τόκους κεφαλαίου και κέρδος.

ΤΟ ΚΑΥΣΙΜΟ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Ο πεπαλαιωμένος στόλος των αγροτικών μηχανημάτων στον Ελληνικό αγροτικό χώρο έχει μέσο όρο ηλικίας τα 23 χρόνια και αντιπροσωπεύει το 84% του στόλου. Το ξεπερασμένο τεχνολογικό επίπεδο αυτών των μηχανημάτων έχει ως αποτέλεσμα την σημαντική επιβάρυνση στο κόστος παραγωγής καθώς έχει χαμηλή παραγωγικότητα η οποία προκαλεί αύξηση στις εργατοώρες και σημαντική αύξηση στα καταναλωθέντα καύσιμα. ^{12}

Λαμβάνοντας υπόψη τους Αναθεωρημένους Γενικούς Δείκτες Τιμών της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής ^{13} στους οποίους αναφέρεται ότι το ποσοστό συμμετοχής των καυσίμων στο κόστος της παραγωγής είναι 18% προκύπτει ότι η επιβάρυνση των καυσίμων στην παρούσα παραγωγή είναι ως εξής:

Το κόστος καυσίμου ανά στρέμμα είναι 80,12€

Η επιβάρυνση του καυσίμου στο κόστος παραγωγής είναι 0,6€/κιλό

Στο δείγμα των 20 στρεμμάτων που εξετάσαμε το συνολικό κόστος για την παραγωγή είναι 8902€ και η συνολική επιβάρυνση εξ αιτίας του καυσίμου είναι της τάξεως των 1742€.

3.2. Το Τελικό Προϊόν στον Καταναλωτή

Στο πρόσφατο παρελθόν έγινε αρκετός λόγος για «το κίνημα της πατάτας» το οποίο προκλήθηκε από την αδυναμία των παραγωγών να πουλήσουν το προϊόν τους στην μισή τιμή από το κόστος τους, βλέποντας παράλληλα τις τιμές στο ράφι να είναι έως και τρεις φορές υψηλότερες από αυτή που τους ζητάνε να πουλήσουν. Ωστόσο πέρα από τα κρούσματα αισχροκέρδειας τα οποία συμβαίνουν στην αγορά υπάρχουν και αρκετοί λόγοι για τους οποίους η τιμή του προϊόντος που φτάνει στον καταναλωτή είναι αυξημένη.

{12} Αγροτικά Μηχανήματα και Ανταγωνιστικότητα Αγροτικού Τομέα, Τσακανίκας, Βεντούρης IOBE 2011.

{13} Αναθεωρημένοι Δείκτες Τιμών, Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2005

Οι κυριότεροι από τους λόγους που συμβάλλουν στην υπερβολική αύξηση της τιμής καταναλωτή σε σχέση με την τιμή παραγωγού είναι:

- Το κόστος συγκέντρωσης του προϊόντος από το χωράφι
- Το κόστος διαλογής και συσκευασίας (υλικά συσκευασίας, εργατικά κ.ά.)
- Το κόστος μεταφοράς από το διαλογητήριο έως την κεντρική Λαχαναγορά ή την Αποθήκη της Λιανεμπορικής Εταιρείας.
- Το κόστος λειτουργίας του χονδρέμπορα
- Το κόστος λειτουργίας της λιανεμπορικής επιχείρησης
- Τα κέρδη των χονδρεμπόρων και λιανέμπορων.

3.3. Βασικά Προβλήματα Αγροτών

Ο Ελληνικός αγροτικός τομέας ως κύριος εκπρόσωπος του πρωτογενούς τομέα παραγωγής έχει δύο διαχρονικά χαρακτηριστικά τα οποία είναι η χαμηλή παραγωγικότητα και ανταγωνιστικότητα. Χαρακτηριστικά τα οποία εμμένουν παρά την εφαρμογή των προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης. Η συνέπεια της χαμηλής ανταγωνιστικότητας εκδηλώνεται στις σχετικά υψηλότερες τιμές σε σύγκριση με τις τιμές των εισαγομένων προϊόντων και γενικά σε σύγκριση με τις διεθνείς τιμές, με επιπτώσεις στη ζήτηση, στο ισοζύγιο εξαγωγών – εισαγωγών γεωργικών προϊόντων και, φυσικά, στα εισοδήματα του πρωτογενούς τομέα. Οι παράγοντες που καθορίζουν τη χαμηλή παραγωγικότητα και ανταγωνιστικότητα εντοπίζονται κατά κύριο λόγο στα ακόλουθα:

- περιορισμοί που τίθενται από τη γεωφυσική κατάσταση της χώρας και τους περιορισμένους φυσικούς πόρους
- το μέγεθος των γεωργικών εκμεταλλεύσεων το οποίο με 4,8 Ha ανά εκμετάλλευση βρίσκεται σε τεράστια απόκλιση από τα 15,8 Ha ανά εκμετάλλευση στην Ε.Ε. των 25.
- η κατανομή των εκμεταλλεύσεων κατά μέγεθος που καταδεικνύει ότι η συντριπτική πλειοψηφία τους (76,1%) ανήκουν στην κλάση μεγέθους (0-5) ενώ μόλις το 0,8% ανήκουν στην κλάση μεγέθους (>50 Ha).
- η κυριαρχία των προσωπικών ή οικογενειακής μορφής εκμεταλλεύσεων (99,9%) και μόνο 0,1% στις εκμεταλλεύσεις επιχειρηματικής μορφής.
- οι αδυναμίες των αγροτικών συνεταιρισμών που συνιστούν τις βασικές θεσμικές δομές στήριξης του πρωτογενή τομέα να διαδραματίσουν πιο αποφασιστικό ρόλο τόσο στον επαναπροσανατολισμό της παραγωγής όσο και στη διάθεση και εμπορία των προϊόντων.
- η ηλικιακή διάρθρωση των αρχηγών των γεωργικών εκμεταλλεύσεων όπου η τιμή του δείκτη «ποσοστό αγροτών ηλικίας <35 σε σχέση με τους αγρότες ηλικίας >55» για το έτος 2003 ήταν 0,13 με όχι αισιόδοξη προοπτική αναστροφής της κατάστασης αυτής αφού το 40% των απασχολούμενων στη γεωργία είναι πάνω από 55 ετών.

- το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο των απασχολουμένων στον τομέα (69,5% απόφοιτοι δημοτικού, 14,3% με μερικές τάξεις του δημοτικού ή χωρίς καμιά εκπαίδευση, 15% απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης και μόλις το 1,2% απόφοιτοι ΑΕΙ ή ΤΕΙ)
- το χαμηλό ποσοστό καταρτιζόμενων αγροτών και η αδυναμία πρόσβασης σε συμβουλευτικές υπηρεσίες. Η σημασία του εν λόγω παράγοντα είναι ιδιαίτερα μεγάλη ενόψει της επείγουσας ανάγκης στροφής της παραγωγής σε βιολογικές καλλιέργειες, της διαφοροποίησης, της προστασίας του περιβάλλοντος και της υιοθέτησης καινοτομιών.
- η καινοτομία, τόσο με την έννοια της παραγωγής τεχνογνωσίας όσο και με την έννοια της διάχυσης και της μεταφοράς τεχνογνωσίας. Η σχετική έρευνα είναι ανεπαρκής ποσοτικά και ποιοτικά και οι μηχανισμοί σύνδεσης των όποιων αποτελεσμάτων της με την παραγωγή είτε απουσιάζουν είτε είναι ανεπαρκείς.

3.4. Μεταφορά Αγροτικών Προϊόντων

Καθώς η παραγωγή των αγροτικών προϊόντων βρίσκεται ως επί το πλείστον μακριά από τον τόπο αποθήκευσης, συσκευασίας, τυποποίησης, επεξεργασίας και κυρίως της κατανάλωσής τους, είναι αυτονόητο ότι η απαίτηση φορτοεκφόρτωσης καθώς και μεταφοράς υφίσταται αρκετές φορές. Η διακίνηση των προϊόντων από τις περιοχές όπου παράγονται είναι επιτακτική καθώς σε αυτή πλεονάζουν και έχουν μικρότερη χρησιμότητα και ως εκ τούτου οι τιμές τους βρίσκονται σε σχετικά χαμηλά επίπεδα.

Η μεταφορά των αγροτικών προϊόντων και, κυρίως, των φθαρτών, λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών που παρουσιάζουν τα προϊόντα αυτά, αντιμετωπίζει ειδικά προβλήματα, τα οποία προκαλούν αύξηση του κόστους και του χρόνου της μεταφοράς τους. Το κυριότερο απ' αυτά τα χαρακτηριστικά είναι ο υψηλός βαθμός φθαρτότητας πολλών από τα αγροτικά προϊόντα, που οφείλεται σε διάφορους λόγους (βιολογικές διεργασίες, προσβολές από εχθρούς και ασθένειες και τυχαία γεγονότα).

Για την αποτελεσματική μεταφορά ενός αγροτικού προϊόντος, πρέπει να επιτυγχάνονται, συγχρόνως, τα εξής:

- Η χωρίς ποσοτικές και ποιοτικές απώλειες μεταφορά του προϊόντος
- Η μεταφορά του προϊόντος με χαμηλό κόστος
- Η έγκαιρη μεταφορά του

3.4.1. Οδικές Μεταφορές

Το αυτοκίνητο αποτελεί το μεταφορικό μέσο που συγκεντρώνει τα περισσότερα πλεονεκτήματα σε σχέση με οποιοδήποτε άλλο μέσο. Τα κυριότερα από αυτά ως μεταφορικού μέσου των αγροτικών προϊόντων είναι:

α. Η ευελιξία του, καθώς έχει δυνατότητα πρόσβασης σε μέρη όπου για οποιοδήποτε άλλο είναι αδύνατο. Με αυτή την δυνατότητα αποφεύγονται οι μεταφορτώσεις, οι ζημιές των φθαρτών αγροτικών προϊόντων με αποτέλεσμα την εξοικονόμηση χρόνου και χρήματος.

β. Η υψηλή ταχύτητα μεταφοράς σε σχέση με τα ανταγωνιστικά μεταφορικά μέσα από άποψης κόστους όπως το τρένο και το πλοίο.

γ. Η δυνατότητα μεταφοράς προϊόντων με ή χωρίς ψύξη.

δ. Το μικρό κόστος μεταφοράς όταν πρόκειται για περιπτώσεις μικρών αποστάσεων.

3.4.2. Σιδηροδρομικές Μεταφορές

Ένας σημαντικός τομέας στις μεταφορές είναι και αυτός των σιδηροδρομικών, κυρίως για τις δυνατότητες που προσφέρουν στις χερσαίες και μεγάλων αποστάσεων μετακινήσεις. Τα βασικά τους πλεονεκτήματα είναι τα ακόλουθα:

α. Δυνατότητα μεταφοράς πολύ μεγάλων ποσοτήτων αγροτικών προϊόντων.

β. Δυνατότητα μεταφοράς φορτίων με ή χωρίς ψύξη.

γ. Δημιουργούν λιγότερες απώλειες στα μεταφερόμενα ευπαθή αγροτικά προϊόντα σε σχέση με τα φορτηγά, λόγω των ελαχίστων κραδασμών που προσφέρει το σταθερό δίκτυο από ράγες.

δ. Η δυνατότητα διακίνησης μεγάλων ποσοτήτων προσφέρει κατά πολύ μικρότερο χιλιομετρικό κόστος σε σχέση με άλλα μέσα.

Πέρα από τις μεγάλες δυνατότητες του μέσου αυτού υπάρχουν και ορισμένα μειονεκτήματα:

α. Είναι δυνατή η μεταφορά προϊόντων μόνο μεταξύ τόπων οι οποίοι συνδέονται με σιδηροδρομική γραμμή.

β. Η ταχύτητα των εμπορευματικών αμαξοστοιχιών είναι συνήθως μικρή.

γ. Στις σιδηροδρομικές μεταφορές απαιτείται πρόσθετη μεταφορά με άλλα μέσα από και προς τους σταθμούς. Αυτό συνεπάγεται με επιπλέον κόστος λόγω χρήσης οδικών μεταφορών, εργατοώρες φορτοεκφορτώσεων (κόστος και καθυστέρηση) και φθοράς του προϊόντος (υποβάθμιση).

3.4.3. Υδάτινες Μεταφορές

Οι μεγάλες φορτωτικές ικανότητες των πλοίων το καθιστούν ασυναγώνιστο από άποψη κόστους για τις μεταφορές μεταξύ ηπειρωτικής χώρας και νησιών, μεταξύ νησιών γενικότερα και γενικά μεταξύ τόπων ανάμεσα στους οποίους μεσολαβεί υδάτινος δρόμος. Προϋπόθεση για την χαμηλού κόστους ακτοπλοϊκή μεταφορά αποτελεί η πλήρωση των παρακάτω προϋποθέσεων:

- α. Η ύπαρξη λιμανιών τόσο στον τόπο φόρτωσης όσο και στον τόπο προορισμού.
- β. Η ύπαρξη μεγάλης ποσότητας μεταφερόμενου προϊόντος.
- γ. Η επάρκεια χρόνου, καθώς το πλοίο είναι ένα σχετικά αργό μεταφορικό μέσο, με καθυστερήσεις στην φορτοεκφόρτωση.
- δ. Το πλοίο να διαθέτει δυνατότητες για σωστή τοποθέτηση των αγροτικών προϊόντων καθώς και τις απαραίτητες συνθήκες συντήρησης (ψύξη, κατάψυξη, αερισμός, υγρασία κ.α.) καθ' όλη τη διάρκεια της μεταφοράς.

Για τις μεταφορές των αγροτικών προϊόντων ακτοπλοϊκώς, συνήθως είναι απαραίτητη η χρήση φορτηγών αυτοκινήτων με αποτέλεσμα την μείωση του αριθμού φορτοεκφορτώσεων αλλά την συνολική επιβάρυνση του κόστους (ναύλο οχήματος, κόστος οδηγού κ.α.)

3.4.4. Αεροπορικές Μεταφορές

Η μεταφορά των αγροτικών προϊόντων με αεροπλάνα καταλαμβάνει ένα πολύ μικρό ποσοστό στον τομέα αυτό καθώς έχει τα παρακάτω μειονεκτήματα:

- α. Υψηλό κόστος μεταφοράς
- β. Είναι απαραίτητη η ύπαρξη μεγάλου κόστους υποδομών όπως είναι τα αεροδρόμια.
- γ. Απαιτούνται πρόσθετες μεταφορτώσεις και μεταφορές με φορτηγά κάτι το οποίο επιβαρύνει τα προϊόντα με κόστος και φθορά, αλλά και σε αρκετές περιπτώσεις απαλοιφή του μεγάλου οφέλους της γρήγορης μεταφοράς.

Η τάχιστη μεταφορά σε σχέση με οποιοδήποτε άλλο μέσο αποτελεί το σημαντικότερο πλεονέκτημα έναντι οιοδήποτε άλλου τρόπου καθώς αποφεύγεται η καταπόνηση και αλλοίωση των φθαρτών αγροτικών προϊόντων.

3.4.5. Επιλογή Καταλληλότερης Μεταφοράς

Τα αγροτικά προϊόντα στην πλειοψηφία τους, και λόγω της διαδικασίας της ωρίμανσης, είναι φθαρτά και χρίζουν ιδιαίτερης προσοχής αλλά και συνθηκών κατά τη διάρκεια της μεταφοράς τους. Ο αερισμός, ο φωτισμός, η υγρασία, οι συνθήκες θερμοκρασίας είναι χαρακτηριστικά τα οποία ποικίλουν ανάλογα το μεταφερόμενο προϊόν.

Το επιλεγθέν μεταφορικό μέσο και ο εξοπλισμός που θα πρέπει να διαθέτει εξαρτάται από τους παρακάτω παράγοντες:

- α. Το βαθμό φθοράς του προϊόντος
- β. Την απόσταση που θα μεταφερθεί
- γ. Την τρέχουσα κατάστασή του (βαθμός ωριμότητας)
- δ. Το κόστος μεταφοράς
- ε. Το κόστος φόρτωσης και εκφόρτωσης
- στ. Την μεταφερόμενη ποσότητα
- ζ. Την ύπαρξη κατάλληλων υποδομών στα σημεία φόρτωσης και εκφόρτωσης
- η. Τον τρόπο συσκευασίας του (χύδην, τσουβάλια, κιβώτια κ.α.)
- θ. Την συνολική επιβάρυνση στο προς διάθεση προϊόν.

Χαρακτηριστικά θα αναφερθεί το κόστος στην μεταφορά της πατάτας του κ. Νευροκοπίου, όπου αναφέρθηκε παραπάνω, προς την Αθήνα.

Ο χαμηλός βαθμός φθοράς (περίπου 7%) σε συνάρτηση με το μεγάλο βάρος της κάθε συσκευασίας (10 ή 20 κιλών) αλλά και το συνολικά μεγάλο βάρος του μεταφερόμενου προϊόντος προσδίδει μία αύξηση στην τελική τιμή της πατάτας ανά κιλό της τάξεως των 0,04€. Η μεταφορά πραγματοποιείται με φορτηγό, δηλαδή ελάχιστη επιβάρυνση από πολλές και επίπονες φορτοεκφορτώσεις αλλά και σχετικά σύντομη διαδικασία καθώς από την αποθήκη όπου συσκευάζεται έχει τη δυνατότητα να βρεθεί χωρίς ενδιάμεσα στάδια, στον τελικό πωλητή.

3.5.1. Οι εξελίξεις στην Αγροτική Οικονομία

Η οικονομική κρίση των τελευταίων ετών δεν θα μπορούσε να αφήσει ανεπηρέαστη την Ελληνική γεωργία. Άμεσα εξαρτημένη από την γενικότερη κάμψη του εμπορίου, τη μείωση της ζήτησης και τον περιορισμό των υφιστάμενων διαθέσιμων πόρων για την στήριξη αλλά και ανάπτυξή της. Επιπλέον η ύπαρξη μιας ασταθούς αγοράς συνεπικουρούμενη από τις ισχυρές επιπτώσεις των κλιματικών αλλαγών, οι οποίες αυξάνουν τη συχνότητα αλλά και την ένταση των ακραίων καιρικών φαινομένων, έχουν ως αποτέλεσμα την μειωμένη απόδοση των καλλιεργειών (έως και την καταστροφή της) και την πτώση του αγροτικού εισοδήματος.

Αν και ο αγροτικός τομέας κατέγραψε μεγάλη κάμψη (11%) και κατ' επέκταση μείωση του αγροτικού εισοδήματος πριν την έναρξη της ύφεσης (2008), παραμένει ωστόσο σημαντικός παράγοντας της Ελληνικής οικονομίας με μεγάλη άνοδο τα τελευταία 3 χρόνια στην απασχόληση αλλά την σταθερή συμμετοχή του στην Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία. Ο Αγροτικός τομέας είναι ο βασικός τροφοδότης της βιομηχανίας ποτών και τροφίμων, η οποία κατέχει μεγάλο μερίδιο της μεταποίησης, καθώς και συνδράμει τα μέγιστα στην βελτίωση του εξωτερικού εμπορικού ισοζυγίου με τον δυναμισμό και την σταθερότητά του σε αυτή την ιδιαίτερα δύσκολη περίοδο ύφεσης στην οικονομία. Η αισθητή αύξηση της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας κατά το 2009 και το 2010 των Αγροτικών προϊόντων αποκτά ιδιαίτερη σημασία καθώς ήταν ο μόνος τομέας της Ελληνικής οικονομίας στον οποίο καταγράφηκε αύξηση σε αντίθεση με το σύνολο σχεδόν των υπολοίπων να παρουσιάζουν έντονη μείωση. ^{14}

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

Συνολικό Εμπόριο και Εμπόριο Αγροτικών Προϊόντων-Τροφίμων (σε εκ. €)

	2006	2007	2008	2009	2010	% Μεταβολή 2008-2009	% Μεταβολή 2009-2010
Εισαγωγές							
Σύνολο Εισαγωγών	50.723	55.720	60.717	48.087	47.721	-20,80	-0,76
Αγροτικά Προϊόντα	5.957	6.703	7.054	6.396	6.299	-9,32	-1,51
% Αγροτικών Προϊόντων στο Σύνολο	11,74	12,03	11,62	13,30	13,20		
Εξαγωγές							
Σύνολο Εισαγωγών	16.447	17.223	17.362	14.393	16.248	-17,10	12,89
Αγροτικά Προϊόντα	3.767	3.681	4.011	3.998	4.406	-0,31	10,20
% Αγροτικών Προϊόντων στο Σύνολο	22,90	21,37	23,10	27,78	27,12		
Εμπορικό Έλλειμμα							
Συνολικό Έλλειμμα	34.276	38.497	43.355	33.694	31.473	-22,28	-6,59
Αγροτικό Έλλειμμα	2.190	3.022	3.043	2.398	1.893	-21,20	-21,05

Πηγή: Τετραμηνιαία Έκθεση ΚΕΠΕ, Οικονομικές Εξελίξεις, Μάιος 2011

Αν και τα παραπάνω στοιχεία δείχνουν ότι ο Αγροτικός τομέας δεν πλήττεται ιδιαίτερα από την οικονομική ύφεση των τελευταίων ετών, η εικόνα στο αγροτικό εισόδημα είναι διαφορετική. Το πόσο ευάλωτο κατέστη φαίνεται από την αύξησή της απόστασής του από το μέσο Ευρωπαϊκό εισόδημα των μισθωτών. ^{15}

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

Ετήσια Μεταβολή Ελληνικού Αγροτικού Εισοδήματος

	Δείκτης A (2005=100)	Μεταβολή (%)
2006	95.2	-5.2
2007	102.9	+8.1
2008	88.5	-14.0
2009	90.4	+2.1
2010	83.5	-8.3
2011	79.1	-5.3

Πηγή: Eurostat, 20.12.2011

Η μεγάλη πτώση του Αγροτικού εισοδήματος κατά το 2009 συνδέεται άμεσα με την πτώση των πραγματικών τιμών παραγωγού και αποδεικνύεται από την ελάχιστη μείωση του όγκου παραγωγής. Η μείωση του Αγροτικού εισοδήματος κατά το 2010 κατά 8,3% είναι άμεση συνάρτηση της κατά 25% μείωσης της βαμβακοκαλλιέργειας (ιδιαίτερη η βαρύτητά της στις αροτραίες καλλιέργειες), την πτώση τιμών παραγωγού σε φρούτα και σιτάρι καθώς και τις γενικότερες δυσμενείς επιπτώσεις της ύφεσης στην οικονομία. Η κατά 22,6% μείωση του Αγροτικού εισοδήματος κατά την περίοδο 2006-2011 έχει να κάνει με την αύξηση του κόστους παραγωγής, όπως αυτό εκφράζεται από τον δείκτη εισροών ο οποίος αυξήθηκε κατά 11% το 2008 με ταυτόχρονη μείωση των τιμών παραγωγού κατά 3,36%. Ακόμη και η μεγάλη αύξηση (13,43%) των τιμών παραγωγού το 2010 αντισταθμίσθηκε από την κατά 4,16% αύξηση του κόστους παραγωγής περιορίζοντας τη μεταξύ τους διαφορά στο 9,27%.

Η εξαιρετικά μεγάλη αύξηση της δαπάνης για ενέργεια, που αντιπροσωπεύει το 25% και πλέον του συνολικού κόστους των εισροών στον αγροτικό τομέα, συνδέεται και με τη σημαντική αύξηση του αγροτικού τιμολογίου της ΔΕΗ κατά 6% το 2011, ενώ και νέα αύξηση, κατά 9%, επιβλήθηκε το 2012.

{15} Eurostat, 15-7-2011

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

**Εξέλιξη Διαφοράς Κόστους Παραγωγής / Τιμών Παραγωγού (Χωρίς
Επιδοτήσεις)**

	Κόστος Παραγωγής		Τιμές Παραγωγού		Διαφορά
	Μέσος Δείκτης Εισροών	Μεταβολή %	Μέσος Δείκτης Εκροών	Μεταβολή %	
2005	100		100		
2006	103,9	3,9	107,5	7,5	3,6
2007	110,5	6,35	118,9	10,60	4,25
2008	122,7	11,04	114,9	-3,36	-14,40
2009	115,4	-5,95	112,4	-2,18	3,77
2010	120,2	4,16	127,5	13,43	9,27
2011	129,9	9,81	127,8	-3,8	-11,4

Πηγή : ΕΛΣΤΑΤ

Οι αρνητικές αυτές εξελίξεις στο αγροτικό εισόδημα της χώρας επιβεβαιώνονται και σε πρόσφατη έκδοση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σύμφωνα με την οποία, στο διάστημα των τελευταίων ετών, διευρύνεται συνεχώς το άνοιγμα του κόστους των εισροών σε βάρος των τιμών παραγωγού, με αποτέλεσμα τη συνεχή και διαρκή μείωση του αγροτικού εισοδήματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: Συσχέτιση Διακύμανσης Τιμών Πετρελαίου με την Αντίστοιχη σε Συγκεκριμένα Αγροτικά Προϊόντα

4.1. Διακύμανση Τιμών Αργού Πετρελαίου

Όπως αναφέραμε σε προηγούμενο κεφάλαιο αρκετοί παράγοντες συμβάλλουν ώστε η τιμή, σε ένα από τα περισσότερο χρησιμοποιούμενα ενεργειακά καύσιμα στον κόσμο, να παρουσιάζει σημαντικές διακυμάνσεις. Η ποσότητα παραγωγής, η πρόβλεψη για τη διάρκεια των αποθεμάτων, οι κρίσεις σε περιοχές με σημαντική παραγωγή και πολλοί ακόμα λόγοι οδηγούν σε αυξομειώσεις των τιμών.

Η διακύμανση στις τιμές του πετρελαίου δεν μπορεί να αφήσει ανεπηρέαστους τους περισσότερους εμπορικούς κλάδους καθώς επηρεάζει άμεσα ή έμμεσα τη συντριπτική πλειοψηφία των προϊόντων από τα οποία αποτελούνται. Όσον αφορά τον αντίκτυπο αυτών των αλλαγών στις τιμές των αγροτικών προϊόντων θα αναφερθούμε σε συσχετισμούς των μέσων ετήσιων τιμών κάποιων εκ των βασικά παραγόμενων αγροτικών προϊόντων στη χώρα μας με τις αντίστοιχες τιμές του αργού πετρελαίου. Ο εντοπισμός του βαθμού της σχέσης εξάρτησής τους από αυτό θα γίνει αντιπαραβάλλοντας σε αυτά τις αντίστοιχες χρονικά διαφοροποιήσεις της τιμής του αργού πετρελαίου, το οποίο λειτουργεί ως βάση για τη διαμόρφωση των τιμών όλων σχεδόν των πετρελαϊκών παραγώγων.

Στον πίνακα που ακολουθεί παραθέτονται τα στοιχεία των μέσων ετήσιων τιμών του αργού πετρελαίου από το 1946 έως και το τέλος του 2011. Στον πίνακα αυτό πέραν από τις πραγματικές τιμές φαίνονται και οι τιμές αναπροσαρμοσμένες πληθωριστικά σε σημερινές τιμές έτσι ώστε να γίνει αντιληπτή η αξία του με βάση τα τρέχοντα δεδομένα. Πέρα από τις καθαρές τιμές όμως θα εστιάσουμε περισσότερο στη στήλη με τις ποσοστιαίες μεταβολές οι οποίες άλλες φορές ανά έτος και άλλες ανά σειρά ετών δείχνουν πραγματικά το μέγεθος της επιρροής του πετρελαίου στην πλειοψηφία των προϊόντων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Μέση Τιμή Αργού Πετρελαίου (σε \$/bbl.)							
ΕΤΟΣ	ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΕΣ	ΑΝΑΠΡΟΣΑΡ- ΜΟΣΜΕΝΕΣ ΤΙΜΕΣ ΜΕ ΤΟΝ ΠΛΗΘΟΡΙΣΜΟ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ	ΕΤΟΣ	ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΕΣ	ΑΝΑΠΡΟΣΑΡ- ΜΟΣΜΕΝΕΣ ΤΙΜΕΣ ΜΕ ΤΟΝ ΠΛΗΘΟΡΙΣΜΟ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ
1946	1.63	18.89		1979	25.10	78.73	67.89%
1947	2.16	22.20	32.52%	1980	37.42	104.49	49.08%
1948	2.77	26.48	28.24%	1981	35.75	90.49	-4.46%
1949	2.77	26.74	0.00%	1982	31.83	75.86	-10.97%
1950	2.77	26.46	0.00%	1983	29.08	67.12	-8.64%
1951	2.77	24.53	0.00%	1984	28.75	63.62	-1.13%
1952	2.77	23.98	0.00%	1985	26.92	57.51	-6.37%
1953	2.92	25.03	5.42%	1986	14.44	30.26	-46.36%
1954	2.99	25.59	2.40%	1987	17.75	35.90	22.92%
1955	2.93	25.11	-2.01%	1988	14.87	28.94	-16.23%
1956	2.94	24.88	0.34%	1989	18.33	33.97	23.27%
1957	3.14	25.67	6.80%	1990	23.19	40.67	26.51%
1958	3.00	23.89	-4.46%	1991	20.20	34.09	-12.89%
1959	3.00	23.65	0.00%	1992	19.25	31.53	-4.70%
1960	2.91	22.64	-3.00%	1993	16.75	26.66	-12.99%
1961	2.85	21.91	-2.06%	1994	15.66	24.27	-6.51%
1962	2.85	21.65	0.00%	1995	16.75	25.26	6.96%
1963	2.91	21.85	2.11%	1996	20.46	29.96	22.15%
1964	3.00	22.23	3.09%	1997	18.64	26.69	-8.90%
1965	3.01	21.94	0.33%	1998	11.91	16.80	-36.11%
1966	3.10	21.95	2.99%	1999	16.56	22.79	39.04%
1967	3.12	21.50	0.65%	2000	27.39	36.54	65.40%
1968	3.18	20.98	1.92%	2001	23.00	29.86	-16.03%
1969	3.32	20.81	4.40%	2002	22.81	29.12	-0.83%
1970	3.39	20.08	2.11%	2003	27.69	34.60	21.39%
1971	3.60	20.43	6.19%	2004	37.66	45.78	36.01%
1972	3.60	19.79	0.00%	2005	50.04	58.83	32.87%
1973	4.75	24.39	31.94%	2006	58.30	66.45	16.51%
1974	9.35	43.51	96.84%	2007	64.20	71.03	10.12%
1975	12.21	52.11	30.59%	2008	91.48	97.33	42.49%
1976	13.10	52.92	7.29%	2009	53.48	57.18	-41.54%
1977	14.40	54.58	9.92%	2010	71.21	75.05	33.15%
1978	14.95	52.70	3.82%	2011	87.04	88.93	22.23%

Επεξεργασμένα στοιχεία από: www.inflationdata.com

4.2. Διακυμάνσεις Τιμών Έξτρα Παρθένου Ελαιόλαδου και Αργού Πετρελαίου

Ο κλάδος παραγωγής ελαιολάδου είναι από τους πλέον δυναμικούς της Ελληνικής οικονομίας και ένας από τους ελάχιστους που σε περίοδο κρίσης διατηρεί τα μεγέθη του, ενώ διαθέτει και σημαντικές εξαγωγικές δυνατότητες. Η παραγωγή ελαιολάδου αποτελεί έναν σημαντικό κλάδο της Ελληνικής Οικονομίας αφού στην ελαιοκομία δραστηριοποιούνται (κατά κύρια ή συμπληρωματική απασχόληση) περισσότερες από 450 χιλ. αγροτικές οικογένειες, κυρίως σε μειονεκτούσες περιοχές, η ελαιοκαλλιέργεια καλύπτει περίπου το 20% της χρησιμοποιούμενης αγροτικής έκτασης της χώρας, ενώ η συμμετοχή του ελαιολάδου στο αγροτικό ΑΕΠ ανέρχεται σε 7,5-10% ετησίως (ανάλογα με την χρονιά) και η συμβολή του στις συνολικές εξαγωγές είναι περίπου 1,5%. Το ελαιόλαδο αποτελεί επίσης βασικό συστατικό της διατροφής των Ελλήνων (4,2% της συνολικής δαπάνης για τρόφιμα και περισσότερο από 5,5% αν ληφθεί υπόψη η ιδιοκατανάλωση). Εκτός από την οικονομική της διάσταση, η ελαιοκαλλιέργεια έχει για τη χώρα μας, τεράστια κοινωνική και περιβαλλοντική σημασία αφού συμβάλει καθοριστικά στην βιωσιμότητα μειονεκτικών περιοχών, στη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής σε αυτές, στην προστασία των εδαφών από τη διάβρωση και στην διατήρηση του φυσικού κάλλους (του Ελληνικού τοπίου).

Το μέγεθος της Εγχώριας αγοράς εκτιμάται σε περίπου 210.000 τόνους ετησίως. Το 45% της συνολικής αυτής ποσότητας αφορά αυτοκατανάλωση, το 25% κατανάλωση επιχειρήσεων εστίασης, ξενοδοχείων, νοσοκομείων, κ.τ.λ.. ενώ μόλις το 30% διατίθεται μέσω του λιανικού εμπορίου στους τελικούς καταναλωτές.

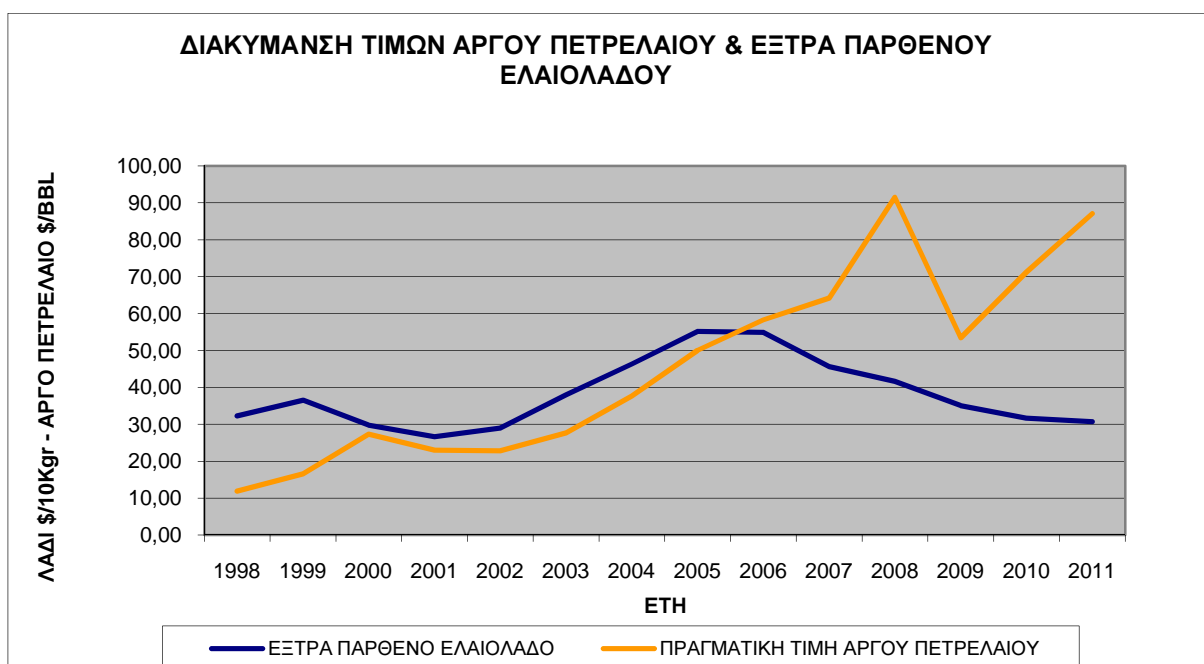
Με δεδομένο ότι ο ουσιαστικός ανταγωνισμός στην Ελληνική παραγωγή προέρχεται από την Ισπανία, η σύγκριση των διαρθρωτικών χαρακτηριστικών των δύο χωρών αποκαλύπτει τα συγκριτικά πλεονεκτήματα των Ισπανών. Διαθέτοντας επίπεδες αρδευόμενες εκτάσεις και μεγάλες εκμεταλλεύσεις κυριαρχούν οι εντατικές με 200-400 δέντρα / ha ή οι υπερεντατικές καλλιέργειες με περισσότερα, (ενώ στη χώρα μας κυριαρχούν οι παραδοσιακοί και οι ημιεντατικοί ελαιώνες με πυκνότητα φύτευσης περίπου 50-140 δέντρων/ha), η συλλογή είναι σε πολύ μεγάλο βαθμό μηχανοποιημένη (ενώ στην Ελλάδα γίνεται ως επί το πλείστον χειρονακτικά ή με απλά μηχανήματα) με αποτέλεσμα την υψηλή παραγωγικότητα εργασίας (περίπου 3πλάσια) και το χαμηλό κόστος παραγωγής.

Το υψηλό κόστος παραγωγής οφείλεται κυρίως στα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά του πρωτογενή τομέα που προαναφέρθηκαν, στο χαμηλό βαθμό εκμηχάνισης, στις χαμηλές αποδόσεις λόγω εδαφολογικών συνθηκών, στην υψηλή εξάρτηση από επιδοτήσεις κ.τ.λ.. Από συγκριτική έρευνα της Agrosynergie που έγινε για την περίοδο 2003-2006 στις κυριότερες ελαιοπαραγωγούς χώρες της Ε.Ε., σε δείγμα 346 ελαιοκομικών εκμεταλλεύσεων (132 στην

Ανδαλουσία, 72 στην Κρήτη και 42 στην Πούλια), προέκυψε ότι στη χώρα μας η ελαιοκαλλιέργεια είναι εντάσεως εργασίας (0,34 μονάδες εργασίας/ha, έναντι 0,14 στην Ιταλία και 0,13 στην Ισπανία), ενώ το κόστος εισροών/ha είναι εξαιρετικά υψηλό (1.082 ευρώ/ha το 2006, έναντι 807 στην Ιταλία και μόλις 382 στην Ισπανία). Παρά την υψηλότερη παραγωγικότητα/εκτάριο η αποδοτικότητα των εκμεταλλεύσεων στη χώρα μας είναι πολύ χαμηλή, λόγω του υψηλού κόστους παραγωγής και του μικρού μεγέθους των εκμεταλλεύσεων. Αυτό τις καθιστά περισσότερο ευάλωτες στη μείωση των τιμών ή στην αύξηση του κόστους εισροών (όπως είναι η αύξηση της τιμής του πετρελαίου, των λιπασμάτων κ.α.) και περισσότερο εξαρτημένες από τις επιδοτήσεις.

Η καθαρή προστιθέμενη αξία εκμετάλλευσης (Valeur ajoutée nette d'exploitation) είναι καλύτερη στη χώρα μας, συγκριτικά με την Ισπανία και την Ιταλία, ανά χρησιμοποιούμενη αγροτική επιφάνεια (ανά εκτάριο) αλλά αρκετά χαμηλή όταν ανάγεται ανά μονάδα αγροτικής εργασίας (Unite de travail Agricole), κυρίως έναντι της Ισπανίας. Αυτό οφείλεται κυρίως στο χαμηλό βαθμό μηχανοποίησης της παραγωγής, στο μικρό μέγεθος-πολυδιάσπαση των κλήρων και στο υψηλό κόστος των εισροών. {16}

ΠΙΝΑΚΑΣ 2



Πηγή: Επεξεργασμένα από τη συγγραφέα στοιχεία από τα www.indexmundi.com (Historical Commodity Prices) και www.inflationdata.com

Από το παραπάνω γράφημα διαπιστώνουμε τον μεγάλο βαθμό ομοιότητας που παρουσιάζει η διακύμανση των τιμών του αργού (ο μοχλός κίνησης για όλα τα παράγωγα του πετρελαίου) και αυτής του έξτρα παρθένου ελαιόλαδου. Οι τιμές έχουν σχεδόν πανομοιότυπη πορεία από το 1998 έως και το 2006. Τη χρονιά αυτή το ελαιόλαδο σε παγκόσμιο επίπεδο ξεκίνησε μία φθίνουσα πορεία η οποία σε μεγάλο βαθμό είναι το αποτέλεσμα της αύξησης της προσφοράς κυρίως από την Ισπανία, που διαθέτει το πλεονέκτημα του χαμηλού κόστους παραγωγής, αλλά και από τις τρίτες χώρες, καθώς και της πολιτικής συμπίεσης των τιμών που ακολουθούν οι εμπορικές επιχειρήσεις (κυρίως super markets) και έχουν αρνητικές επιπτώσεις τόσο στις τιμές παραγωγού όσο και στις τιμές τελικών προϊόντων.

4.2. Διακυμάνσεις Τιμών Σίτου και Αργού Πετρελαίου

Το σιτάρι βρίσκεται στη δεύτερη θέση των δημητριακών με την μεγαλύτερη παραγωγή, κατανάλωση και εμπορία στον κόσμο σήμερα. Το σιτάρι είναι η περισσότερο διαδομένη καλλιέργεια σε όλες σχεδόν τις περιοχές της Ελλάδας. Από παλιά η οικονομική μας πολιτική απέβλεπε στη σιτάρκεια, γιατί το σιτάρι και τα παράγωγά του και κυρίως το ψωμί, αποτελούν βασικό στοιχείο στη διατροφή του Έλληνα. Από τη συνολική καλλιεργούμενη επιφάνεια, 40 εκατομ. στρέμματα, η σιτοκαλλιέργεια φτάνει το 35% περίπου.

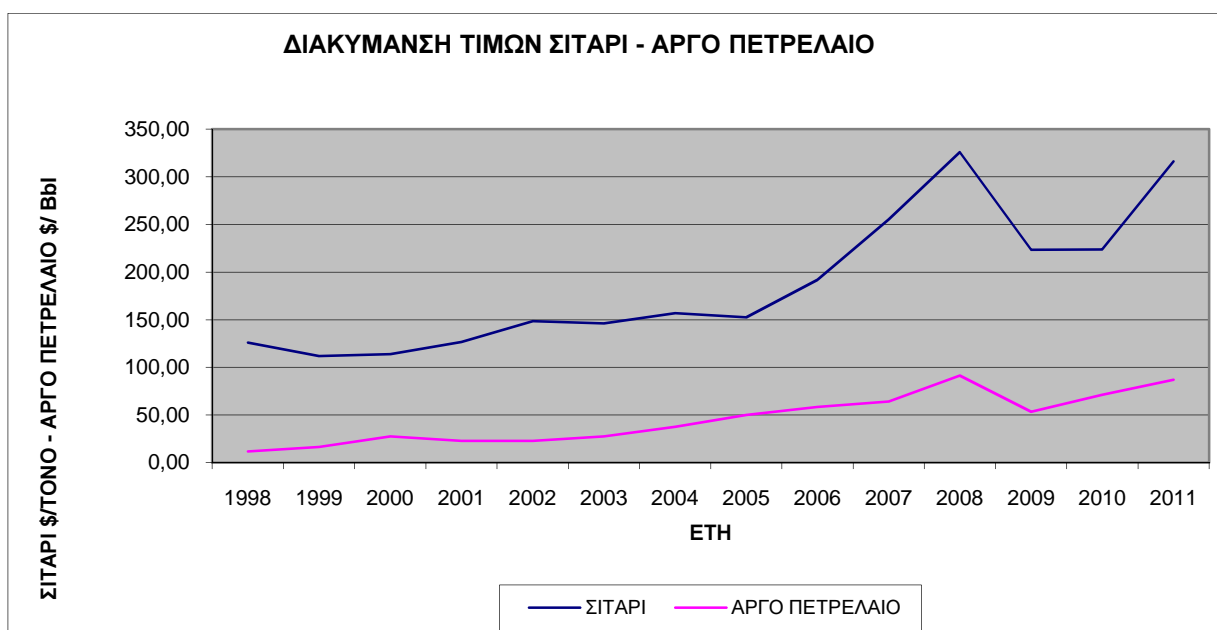
Η στρεμματική απόδοση γίνεται όλο και μεγαλύτερη, χάρη στη χρησιμοποίηση βελτιωμένων ποικιλιών σιτόσπορου, στη χρήση λιπασμάτων και στη μηχανική καλλιέργεια. Η σημερινή παραγωγή σιταριού υπερκαλύπτει τις εσωτερικές μας ανάγκες. Η στρεμματική όμως απόδοση της ελληνικής γης σε σιτάρι παραμένει ακόμα χαμηλή, σε σύγκριση με την ευρωπαϊκή ή την παγκόσμια στρεμματική απόδοση.

Η εγχώρια παραγωγή αλεύρου σίτου παρουσίασε ανοδική τάση κατά τη διάρκεια των ετών 1992-2001, εμφανίζοντας μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης 1,9%, ενώ τη διετία 2002-2003 η παραγωγή ήταν φθίνουσα. Ωστόσο την τελευταία τετραετία υπήρξε μικρή ανάκαμψη της παραγωγής η οποία διαμορφώθηκε τελικά σε 840 χιλ. τόνους το 2007, σημειώνοντας αύξηση 1,2% σε σχέση με το 2006. Η αγορά αυτή εμφάνισε επίσης μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης 0,9% το χρονικό διάστημα 1992-2007. Το 2007 το μέγεθος αγοράς διαμορφώθηκε σε 798 χιλ. τόνους, εμφανίζοντας οριακή αύξηση σε σχέση με το 2006. Οι εισαγωγές κυμαίνονται σε χαμηλά επίπεδα, ενώ η εξαγωγική δραστηριότητα παρουσίασε αυξητικές τάσεις την περίοδο 2005-2007 καλύπτοντας το 5,7% της εγχώριας παραγωγής το 2007.

Η εγχώρια αγορά τυποποιημένου αλεύρου σίτου εκτιμάται σε 40,2 χιλ. τόνους το 2007, αντιπροσωπεύοντας το 5% της συνολικής κατανάλωσης αλεύρων. Η διεθνής παραγωγή σίτου, η οποία καθορίζει και την προσφορά πρώτης ύλης στον κλάδο της αλευροβιομηχανίας, διαμορφώθηκε σε 606 εκ. τόνους το 2006, μειωμένη κατά 3,66% περίπου σε σχέση με το 2005. Στην κατάταξη με τις 10 κυριότερες χώρες παραγωγής σίτου παγκοσμίως, την πρώτη θέση κατέλαβε η Κίνα και ακολούθησαν η Ινδία, οι ΗΠΑ και η Ρωσία. Όσον αφορά το εξωτερικό εμπόριο αλεύρων σίτου, οι παγκόσμιες εισαγωγές ανήλθαν σε 8,8 εκ. τόνους περίπου το 2005, σημειώνοντας αύξηση κατά 20,8% έναντι του 2004, ενώ οι παγκόσμιες εξαγωγές διαμορφώθηκαν σε 9,2 εκ. τόνους, αυξημένες κατά 19,5% σε σχέση με το προηγούμενο έτος.

Το 2005 η Ευρωπαϊκή Ένωση παρουσίασε με διαφορά το πιο υψηλό θετικό εμπορικό ισοζύγιο, το οποίο ανήλθε σε 1.890 χιλ. τόνους αλεύρων. Η Αφρική διατήρησε επί σειράν ετών ελλειμματικό εμπορικό ισοζύγιο ενώ, αντίθετα, η Ασία τα τελευταία χρόνια είχε ελαφρώς θετικό ισοζύγιο. Σε επίπεδο χωρών της Ε.Ε., το μεγαλύτερο πλεόνασμα εμφάνισαν η Γαλλία (532 χιλ. τόνους), η Ιταλία (520 χιλ. τόνους) και το Βέλγιο (513 χιλ. τόνους).

ΠΙΝΑΚΑΣ 3



Πηγή: Επεξεργασμένα από τη συγγραφέα στοιχεία από τα www.indexmundi.com (Historical Commodity Prices) και www.inflationdata.com

Στο γράφημα αυτό παρατηρούμε την επίσης ομοιόμορφη διακύμανση των τιμών του πετρελαίου σχεδόν στο σύνολο του διαστήματος των 13 ετών. Μικρή διαφοροποίηση της κατάστασης διαπιστώνουμε από το 1998-99 όπου το διάστημα αυτό οι πορείες τους είναι σχεδόν αντίστροφες καθώς και την περίοδο 2009-10 όπου το σιτάρι παρουσίασε στασιμότητα στις τιμές σε παγκόσμιο επίπεδο. Παρόλα αυτά παραμένει σημαντικό το γεγονός ότι και τα

δύο προϊόντα ακολουθούν σχετικά παράλληλη πορεία αλλά και το γεγονός ότι επίσης πετυχαίνουν τις υψηλότερες τιμές τους στις ίδιες χρονιές, το 2008 και το 2011.

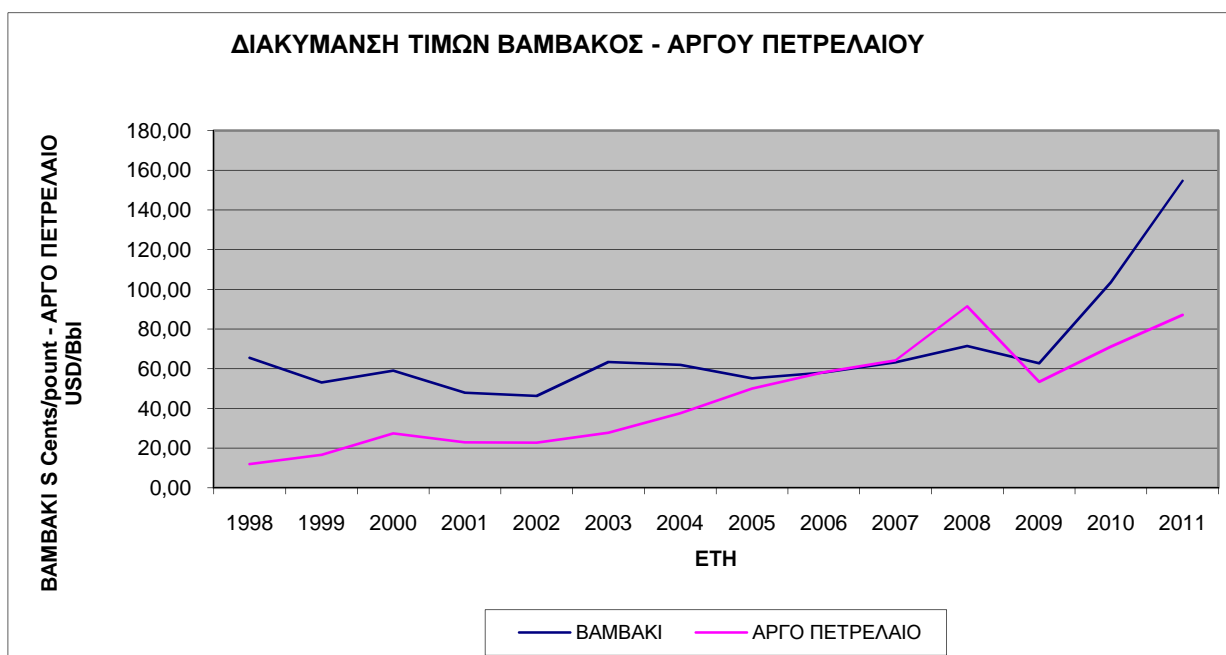
4.3. Διακυμάνσεις Τιμών Βάμβακος και Αργού Πετρελαίου

Το βαμβάκι είναι ένα βιομηχανικό φυτό και αποτελεί μια από τις δυναμικότερες καλλιέργειες για τη χώρα μας. Μαζί με τον καπνό αποτελεί ένα προϊόν με σοβαρές εξαγωγικές δυνατότητες με ανάλογα οφέλη για την Εθνική μας Οικονομία. Η καλλιέργειά του εντατικοποιήθηκε μετά την ίδρυση του Οργανισμού Βάμβακος, το 1930. Την εποχή εκείνη οι καλλιεργούμενες εκτάσεις δεν ξεπερνούσαν τα 450.000-500.000 στρέμματα και η μέση απόδοση ήταν 70 Kg/στρέμμα. Η ίδρυση του Οργανισμού Βάμβακος βοήθησε στη δημιουργία μιας ξεκάθαρης στρατηγικής πάνω στα θέματα που αφορούν τη βαμβακοκαλλιέργεια όπως επιλογή κατάλληλων ποικιλιών προσαρμοσμένων στις επικρατούσες κλιματολογικές συνθήκες, εφαρμογή σύγχρονων καλλιεργητικών πρακτικών και μεθόδων φυτοπροστασίας κ.λπ.

Από τότε μέχρι σήμερα η καλλιέργεια του βαμβακιού εξαπλώθηκε σε ολόκληρη τη χώρα στις καταλληλότερες περιοχές μιας και για την επίτευξη ποιοτικού προϊόντος απαιτούνται κάποιες ιδιαίτερες κλιματολογικές συνθήκες. Σήμερα, στην Ελλάδα το βαμβάκι καλλιεργείται σε έκταση 4.000.000 περίπου στρεμμάτων, με συνολική ετήσια παραγωγή συσπόρου βαμβακιού 1.000.000-1.200.000 τόνων. Προμηθεύει με πρώτη ύλη την ελληνική βαμβακουργία και σπορελαιουργία, δίνοντας εργασία σε άλλες περίπου 200.000 οικογένειες που ασχολούνται με την εμπορία και μεταποίηση του προϊόντος (εκκόκκιση, μεταφορές, νηματοποίηση, υφαντική, βαφική, πλεκτική, έτοιμο ένδυμα, εμπόριο κτλ).

Σημαντικό είναι το ότι σε παγκόσμια κλίμακα η χώρα μας είναι μια από τις χώρες με τις υψηλότερες αποδόσεις σε βαμβάκι, λόγω των ιδιαίτερων ευνοϊκών κλιματολογικών συνθηκών που επικρατούν στη χώρα μας. Το βαμβάκι αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα προϊόντα για την αγροτική αλλά και για την εθνική μας οικονομία, ωστόσο οι διεθνείς τιμές την τελευταία δεκαπενταετία κρατήθηκαν χαμηλές. Με αυτές τις διεθνείς τιμές, που είναι κατά πολύ κατώτερες του κόστους παραγωγής στην Ελλάδα, η βαμβακοκαλλιέργεια δε θα μπορούσε να είναι βιώσιμη χωρίς τις ενισχύσεις.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4



Πηγή: Επεξεργασμένα από τη συγγραφέα στοιχεία από τα www.indexmundi.com (Historical Commodity Prices) και www.inflationdata.com

Στο παραπάνω γράφημα διαπιστώνεται ότι και για το βαμβάκι η διακύμανση της τιμής του πετρελαίου επηρεάζει αισθητά την τιμή πώλησής του. Είναι σαφές ότι η τιμή πώλησης των δύο ειδών από το 1999 έως και περίπου το 2004 έχουν σχεδόν εξαρτημένη πορεία. Από το 2005 η τιμή του πετρελαίου αυξάνει σημαντικά ενώ η αντίστοιχη στο βαμβάκι σχεδόν σταθεροποιείται. Από το 2009 έως και το τέλος του 2011 και τα δύο απέκτησαν μια σταθερά ανοδική πορεία με διαφορετικό στοιχείο την ένταση σε κάθε ένα από αυτά.

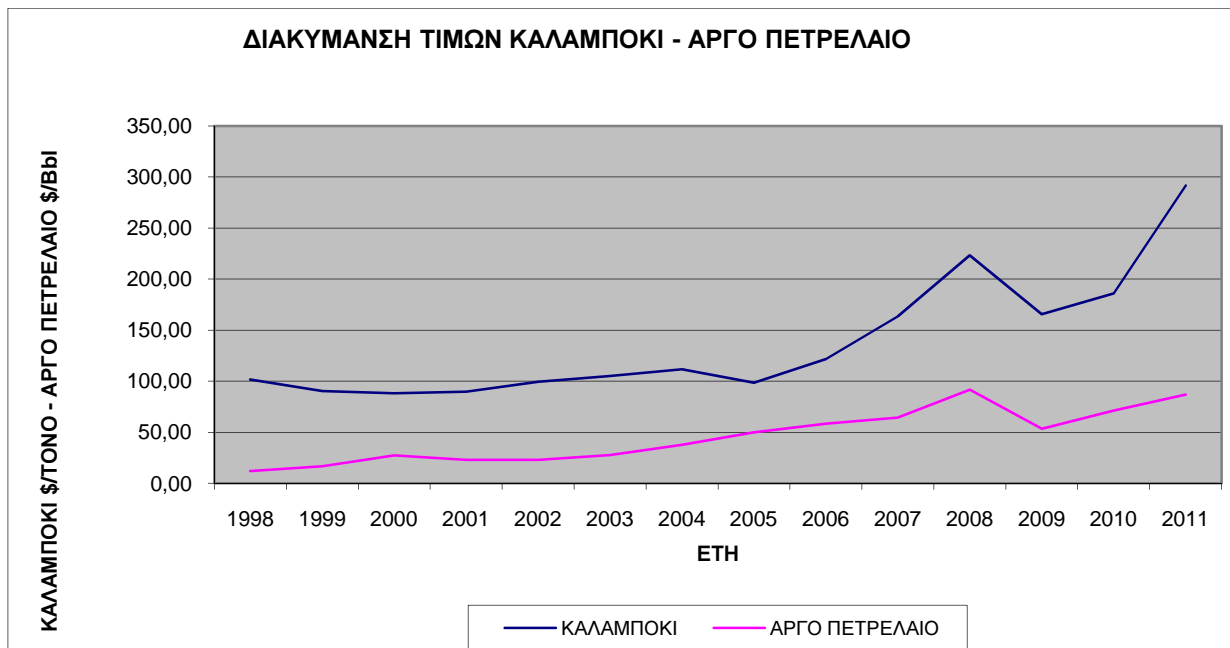
4.4. Διακυμάνσεις Τιμών Αραβόσιτου και Αργού Πετρελαίου

Σύμφωνα με το FAO το 2009 στην Ελλάδα 240.000 εκτάρια χρησιμοποιήθηκαν για την καλλιέργεια αραβόσιτου σε σύνολο 3.699.300 εκταρίων καλλιεργούμενων εκτάσεων η αλλιώς το 6,48% του συνόλου. Από αυτά, μόνο το 1,47% συγκαλλιεργείται με άλλα είδη ενώ στις υπόλοιπες εκτάσεις ακολουθείται η μέθοδος της μονοκαλλιέργειας. Η καλλιέργεια αραβόσιτου στην Ελλάδα είναι από τις πιο κοινές σε αρδευόμενα εδάφη στην κεντρική και βόρεια Ελλάδα. Θεωρείται επίσης μία από τις καλλιέργειες με σχετικά μεγάλες περιβαλλοντικές επιπτώσεις συγκριτικά με άλλες, κυρίως λόγω των μεγάλων ποσοτήτων εισροών που απαιτούνται (λιπάσματα, φυτοφάρμακα, μεγάλες ποσότητες νερού για άρδευση, υψηλό κόστος καυσίμου, υψηλό εργατικό κόστος κ.ά.) και επίσης γιατί αφήνει το έδαφος χωρίς κάλυψη για αρκετό χρονικό διάστημα.

Η παραγωγή για το 2009 ήταν 2.352.000 τόνοι που αυτό μεταφράζεται σε μείωση 120000 τόνων από το 2008. Γενικότερα μετά τη μεγάλη αύξηση παραγωγής που υπήρξε το 2003, η παραγωγή αραβόσιτου ακολουθεί μια πτωτική τάση τα τελευταία χρόνια με κάποιες

εξαιρέσεις. Όπως προαναφέρθηκε, η καλλιέργεια καλαμποκιού είναι πολύ απαιτητική σε νερό και η έλλειψή του περιορίζει σημαντικά την απόδοση της καλλιέργειας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5



Πηγή: Επεξεργασμένα από τη συγγραφέα στοιχεία από τα www.indexmundi.com (Historical Commodity Prices) και www.inflationdata.com

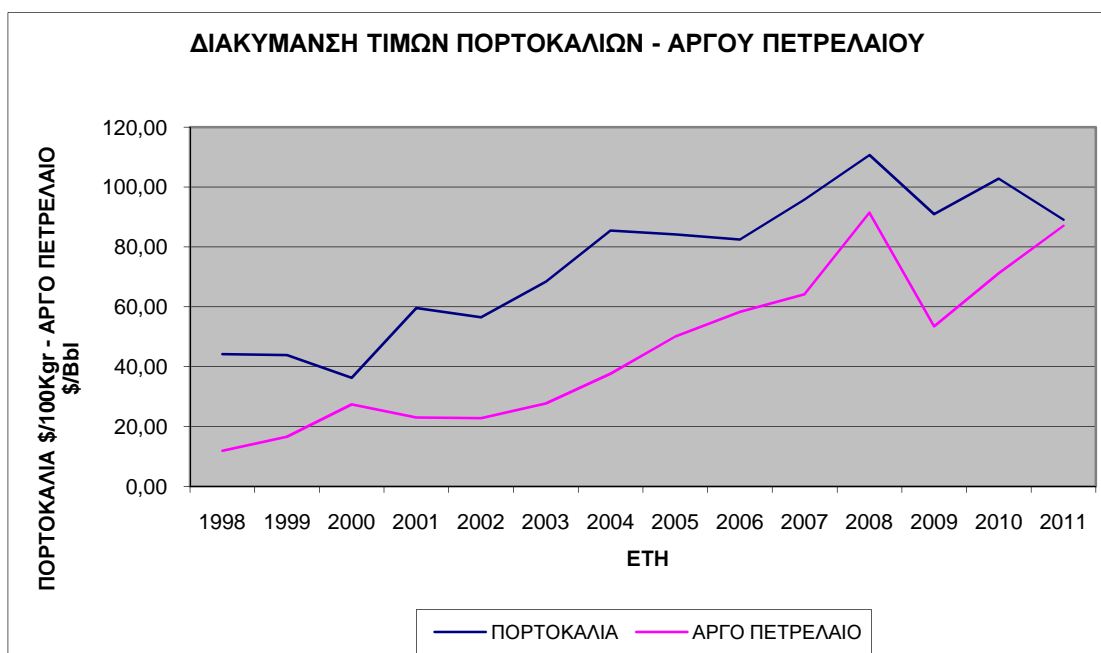
Και σε αυτή τη συσχέτιση των δύο προϊόντων διαφαίνεται μια ξεκάθαρη σχέση εξάρτησης κυρίως μετά το 2001. Οι ιδιαίτερα έντονες διακυμάνσεις στις τιμές του πετρελαίου από το 2007 έως και τα τέλη του 2011 αποτυπώθηκαν με αντίστοιχες, ελαφρώς μεγαλύτερης έντασης, ανόδους των τιμών του καλαμποκιού στη διεθνή αγορά.

4.5. Διακυμάνσεις Τιμών Πορτοκαλιών και Αργού Πετρελαίου

Οι πορτοκαλεόνες στην Ελλάδα καταλαμβάνουν έκταση περίπου 400.000 στρεμμάτων, δίνοντας ετήσια παραγωγή από 800.000-1.000.000 τόνους. Αν και το μέγεθος της παραγωγής είναι τεράστιο δυστυχώς το κύριο χαρακτηριστικό της είναι η κυριαρχία της ποικιλίας «Navel» η οποία είναι από τις λιγότερο εμπορεύσιμες στην Ευρωπαϊκή αγορά. Η ποικιλία αυτή αντιπροσωπεύει το 30% της συνολικής παραγωγής. ένα από τα βασικά εμπορικά μειονεκτήματα είναι ότι η παραγωγή λαμβάνει χώρα σε μία πολύ μικρή χρονική περίοδο κατακλύζοντας την αγορά με άμεσο αντίκτυπο την μεγάλη προσφορά η οποία δεν μπορεί να εξασφαλίσει την ανάλογη για την ποιότητα τιμή.

Το 50% της παραγωγής καταναλώνεται εγχώρια συμπεριλαμβανομένου και του 15% το οποίο συνήθως είναι οι απώλειες λόγω φθοράς του προϊόντος. Από τα εξαγωγίμα πορτοκάλια μόλις το 50% απορροφάται από χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EU-25) ενώ το υπόλοιπο εξάγεται κυρίως στην Ρουμανία και τη Σερβία. ^{{17}{18}}

ΠΙΝΑΚΑΣ 6



Πηγή:

Επεξεργασμένα από τη συγγραφέα στοιχεία από τα www.indexmundi.com (Historical Commodity Prices) και www.inflationdata.com

Με βάση το παραπάνω γράφημα τιμών ανάμεσα στις διεθνείς τιμές του αργού πετρελαίου και των αντίστοιχων τιμών των πορτοκαλιών διαπιστώνουμε και εδώ ότι υπάρχει μια αντιστρόφως ανάλογη πορεία έως και το 2001. Στα επόμενα χρόνια και μέχρι το 2010 και τα δύο παρουσιάζουν σχεδόν όμοια συμπεριφορά η οποία διαφοροποιείται δραστικά στη συνέχεια και αυτό κυρίως λόγω της οικονομικής κρίσης στην Ευρώπη και Ρωσία, οι οποίοι είναι στις πρώτες θέσεις στην κατανάλωση πορτοκαλιών παγκοσμίως. Σε συνδυασμό με τον μεγάλο βαθμό εκβιομηχάνισης των καλλιεργειών που έχει ως αποτέλεσμα την μεγάλη αύξηση στις παραγόμενες ποσότητες αλλά και την μείωση στη ζήτηση που αναφέραμε οι τιμές στην παγκόσμια αγορά διαγράφουν σταθερή πτωτική πορεία.

{17} USDA Foreign Agricultural Service

{18} Food and Agricultural Organization of the United Nations

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η δυναμική είσοδος του πετρελαίου στην οικονομία και ιδιαίτερα στον τομέα των μεταφορών, από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, συνέβαλε καθοριστικά στην τρομακτική διεύρυνση των αγορών στα αγροτικά προϊόντα και έμελλε να αποτελέσει έναν από τους καθοριστικότερους παράγοντες στη διαμόρφωση της τιμής αυτών στην Ελλάδα και όχι μόνο.

Η αρχική αίσθηση και ο σκεπτικισμός των χωρών μελών του ΟΠΕΚ ότι θα πλήττονταν τα συμφέροντα τους καθώς φαίνονταν ότι θα έχαναν την κυριαρχία στην εγχώρια παραγωγή τους αντικαταστάθηκε λίγα χρόνια αργότερα με την δυνατότητα επηρεασμού και ελέγχου των τιμών των πετρελαιοειδών σε παγκόσμια κλίμακα.

Οι δύο πετρελαϊκές κρίσεις την δεκαετία του 70 λειτούργησαν καθοριστικά στην δημιουργία του φαινομένου του στασιμοπληθωρισμού δηλαδή τη συνύπαρξη πληθωρισμού με υψηλά ποσοστά ανεργίας εξαιτίας της σημαντικής αύξησης των τιμών του πετρελαίου για διάστημα σχεδόν μίας δεκαετίας. Επιπρόσθετα φανέρωσαν το μεγάλο επίπεδο εξάρτησης του ανεπτυγμένου αλλά και βιομηχανοποιημένου κόσμου από αυτό και ανέδειξαν το βαθμό επιρροής του ΟΠΕΚ στη διαμόρφωση των παγκόσμιων τιμών.

Από τις περισσότερο σημαντικές επιπτώσεις των δύο πετρελαϊκών κρίσεων ήταν η τρομακτική μεγέθυνση των οικονομικών δεδομένων των πετρελαιοπαραγωγών χωρών με αποτέλεσμα την αναβάθμιση του ρόλου τους στη διεθνή οικονομική και πολιτική διπλωματία. Αντιθέτως οι επιδράσεις στις χώρες εισαγωγής ήταν πολλές και σημαντικές, κυρίως οικονομικής φύσης, οι οποίες τις οδήγησαν σε υποβάθμιση του διεθνή τους ρόλου αλλά και υποβάθμιση του επιπέδου ζωής του πληθυσμού τους.

Η πολυσύνθετη παγκόσμια χρηματοοικονομική αγορά λειτουργεί ως βάση για την διαμόρφωση των τιμών των πετρελαιοειδών, καθώς εικονικές ή λογιστικές απεικονίσεις αποθεμάτων είναι αυτά που επηρεάζουν περισσότερο αντί των πραγματικών απαιτήσεων και προσφορών. Στην εποχή μας πλέον οι υποκειμενικοί συντελεστές (φήμες, επεξεργασμένες ή κερδοσκοπικές εκτιμήσεις κ.τ.λ.) σε σχέση με τους αντικειμενικούς συντελεστές (πραγματική διαταραχή προσφοράς – ζήτησης) διαμορφώνουν τις τιμές με ποσοστά αντίστοιχα 70%- 30%.

Η αλματώδης ανάπτυξη και η παγκοσμιοποίηση, αύξησε τις απαιτήσεις για διεύρυνση της παραγωγικής δυναμικότητας των πετρελαιοπαραγωγών ενώ πίεσε ανοδικά τη ζήτηση πετρελαίου. Ο πρωταγωνιστικός ρόλος της Κίνας με ποσοστό περίπου 50% καθώς και ένα πλήθος αναπτυσσόμενων αγορών (Ινδία, Λατινική Αμερική, Ρωσία κ.α.), οι οποίες προσπαθούν να ικανοποιήσουν τις ολοένα αυξανόμενες απαιτήσεις της βιομηχανικής τους

παραγωγής, είναι πλέον από τους κυριότερους παράγοντες στην παγκόσμια αύξηση ζήτησης πετρελαίου.

Στα μέσα του 19^{ου} αιώνα παρόλη την εντυπωσιακή ποσοτική ανάπτυξη στις καλλιέργειες οι πρωτόγονες τεχνικές καθώς και ο υποτυπώδης εξοπλισμός περιόριζαν τόσο το μέγεθος της παραγωγής και οδηγούσαν τους μικροϊδιοκτήτες σε μία μόνιμη απειλή σιτοδείας και οικονομικής εξαθλίωσης, αναγκάζοντάς τους σε αναπαραγωγή σχέσεων δανεισμού με τοκογλύφους.

Η αντικατάσταση της καταβολής των φόρων σε είδος από την καταβολή τους σε χρήμα (1863) έγινε σκόπιμα για τον εκχρηματισμό της αγροτικής οικονομίας. Αποτέλεσμα της αλλαγής αυτής ήταν η στροφή των αγροτών στην μονοκαλλιέργεια από την αυτάρκεια που τους είχαν οδηγήσει οι διάφορες κρίσεις της εποχής.

Η βοήθεια του Ελληνικού κράτους μεταπολεμικά κυρίως με την Αγροτική Τράπεζα στόχευε στην αναπλήρωση και βελτίωση των τεχνικών μέσων των παραγωγών των κατεστραμμένων αγροτικών περιοχών. Αυτό από μόνο του δεν ήταν αρκετό έτσι συνέβαλε στην προσαρμογή των αγροτικών συνεταιρισμών στα νέα δεδομένα της εποχής καθώς και στην επαναδραστηριοποίησή τους έως τότε αδρανοποιημένους με την ανασυγκρότησή τους αλλά και την λογιστική τους ενημέρωση.

Η πολιτική ενίσχυσης των αγροτικών εισοδημάτων που ακολουθήθηκε την περίοδο 1980-2000 αποδείχτηκε να είναι πέραν των δυνατοτήτων της Ελληνικής οικονομίας. Οι επενδύσεις που επιβάλλονταν προκειμένου να αλλαχθεί το ξεπερασμένο μοντέλο αγροτικής εκμετάλλευσης δεν έγιναν στο μέγεθος που αναμένονταν από το ύψος των επιδοτήσεων που κάθε χρόνο εισέπρατταν οι αγρότες.

Μετά το 2000 η εισοδηματική ευεξία που εξασφαλίστηκε μέσω των προστατευτικών μηχανισμών της ΚΑΠ, έδρασε ως αποτρεπτικός παράγοντας για τη βελτίωση της παραγωγικής εικόνας της ελληνικής γεωργίας, παρά τον συνεχώς αναζητούμενο διαρθρωτικό και θεσμικό εκσυγχρονισμό που λογικά θα αναμενόταν.

Η αγροτική δραστηριότητα πλέον αποτελεί επιχείρηση και όχι τρόπο ζωής όπως παλιά καθώς η παραγωγή στηρίζεται σε επιστημονικές γνώσεις και σε επιχειρηματικές ικανότητες και γίνεται με βάση των αναγκών της αγοράς. Η υποστήριξη της τεχνολογίας και των επιστημών είναι καθοριστικής σημασίας. Από τη χρήση εξελιγμένων ελκυστήρων προσαρμοσμένων στις απαιτήσεις κάθε καλλιέργειας και τις σύγχρονες θερμοκηπιακές

εγκαταστάσεις μέχρι τα επιτεύγματα της βιοτεχνολογίας και τις εφαρμογές του διαδικτύου στην αγροτική παραγωγή γίνεται φανερό η σχέση τεχνολογίας και πρωτογενούς τομέα.

Η ασφάλιση της φυτικής παραγωγής και του ζωικού κεφαλαίου από πλήθος κινδύνων από τον ΕΛΓΑ, δίνει την άκρως απαιτούμενη για την εποχή μας, στήριξη στο γεωργικό εισόδημα.

Μία σειρά αγροτικών ενισχύσεων, ισότιμα μοιρασμένες ανάλογα τις ιδιομορφίες των διαφόρων περιοχών, επιβάλλεται ώστε να διασφαλίζεται απ' την πλευρά της πολιτείας η δυνατότητα της ανταγωνιστικότητας σε όλους όσους ασχολούνται με τον δύσκολο αγροτικό χώρο.

Η γνώση του κόστους παραγωγής στις μέρες μας είναι σημαντική καθώς η σύγκρισή του με την τιμή πώλησης καθορίζει σε μεγάλο βαθμό την ανταγωνιστικότητα του και συνεπώς το μέλλον του εκάστοτε προϊόντος στην αγορά. Εκτός αυτού η γνώση της σύνθεσης του κόστους παραγωγής είναι ενδιαφέρουσα για την εθνική αγροτική οικονομία καθώς αποκαλύπτει το επίπεδο της τεχνολογικής ανάπτυξης των διαφόρων κλάδων παραγωγής και τις όποιες διαρθρωτικές αδυναμίες τους έχοντας ως αποτέλεσμα την δημιουργία προγραμμάτων εκσυγχρονισμού και ανάπτυξης της γεωργίας κατευθυνόμενα προς τους κλάδους της παραγωγής και τις φάσεις της παραγωγικής διαδικασίας που υπόσχονται μεγαλύτερη επιτυχία.

Ο πεπαλαιωμένος στόλος των αγροτικών μηχανημάτων στον Ελληνικό αγροτικό χώρο έχει μέσο όρο ηλικίας τα 23 χρόνια και αντιπροσωπεύει το 84% του στόλου. Το ξεπερασμένο τεχνολογικό επίπεδο αυτών των μηχανημάτων έχει ως αποτέλεσμα την σημαντική επιβάρυνση στο κόστος παραγωγής καθώς έχει χαμηλή παραγωγικότητα η οποία προκαλεί αύξηση στις εργατοώρες και σημαντική αύξηση στα καταναλωθέντα καύσιμα.

Ο Ελληνικός αγροτικός τομέας ως κύριος εκπρόσωπος του πρωτογενούς τομέα παραγωγής έχει δύο διαχρονικά χαρακτηριστικά τα οποία είναι η χαμηλή παραγωγικότητα και ανταγωνιστικότητα. Χαρακτηριστικά τα οποία εμμένουν παρά την εφαρμογή των προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης. Η συνέπεια της χαμηλής ανταγωνιστικότητας εκδηλώνεται στις σχετικά υψηλότερες τιμές σε σύγκριση με τις τιμές των εισαγομένων προϊόντων και γενικά σε σύγκριση με τις διεθνείς τιμές, με επιπτώσεις στη ζήτηση, στο ισοζύγιο εξαγωγών – εισαγωγών γεωργικών προϊόντων και, φυσικά, στα εισοδήματα του πρωτογενούς τομέα.

Η μεταφορά των αγροτικών προϊόντων και, κυρίως, των φθαρτών, λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών που παρουσιάζουν τα προϊόντα αυτά, αντιμετωπίζει ειδικά προβλήματα, τα οποία προκαλούν αύξηση του κόστους και του χρόνου της μεταφοράς τους.

Η Ελληνική γεωργία εξαρτημένη από την κρίση των τελευταίων ετών και ως εκ τούτου από την γενικότερη κάμψη του εμπορίου, τη μείωση της ζήτησης και τον περιορισμό των υφιστάμενων διαθέσιμων πόρων για την στήριξη αλλά και ανάπτυξή της. Επιπλέον η ύπαρξη μιας ασταθούς αγοράς συνεπικουρούμενη από τις ισχυρές επιπτώσεις των κλιματικών αλλαγών, οι οποίες αυξάνουν τη συχνότητα αλλά και την ένταση των ακραίων καιρικών φαινομένων, έχουν ως αποτέλεσμα την μειωμένη απόδοση των καλλιεργειών (έως και την καταστροφή της) και την πτώση του αγροτικού εισοδήματος.

Συσχετίζοντας τις μέσες ετήσιες τιμές βασικών αγροτικών προϊόντων της χώρας μας με τις αντίστοιχες τιμές του αργού πετρελαίου στη διεθνή αγορά διαπιστώνουμε μία ισχυρή διασύνδεση αυτών για μεγάλα χρονικά διαστήματα στα τελευταία εικοσιπέντε έτη. Ο βαθμός εξάρτησης των προϊόντων από το πετρέλαιο ποικίλει ανά προϊόν καθώς εξαρτάται κυρίως από το ποσοστό συμμετοχής του στο κόστος από το πρώτο στάδιο της παραγωγής του προϊόντος έως και την τελική διάθεσή του στον καταναλωτή.

Με τις πρόσφατες οικονομικές εξελίξεις στην Χώρα μας, το ψήφισμα του πολυνομοσχεδίου-μνημονίου 3, οι αγρότες θα δεχτούν άλλο ένα πλήγμα. Η συμμετοχή του πρωτογενούς τομέα στη διαμόρφωση του ελληνικού ΑΕΠ ανέρχεται στο 3.5% κ αυτό φανερώνει τις δυνατότητες ανάπτυξης της ελληνικής γεωργίας και κτηνοτροφίας. Η αγροτική ανάπτυξη της χώρας μας είχε τη δυνατότητα να αναπτυχθεί και να μεταβληθεί στο κυρίαρχο δίαυλο εξόδου από την σημερινή οικονομική κρίση. Οι προβλέψεις όμως του Μνημονίου 3 κατακρεουργούν και αποδυναμώνουν σε τέτοιο βαθμό τον έλληνα παραγωγό που η προοπτική της ανάκαμψη της αγροτικής οικονομίας θεωρείται αδύνατον προς το παρόν.

Ριζικές αλλαγές στις δομές και τον τρόπο άσκησης του αγροτικού επαγγέλματος, στη διακίνηση των γεωργικών προϊόντων αλλά και σε αυτή καθαυτή τη βιωσιμότητα των αγροτικών εκμεταλλεύσεων φέρνουν οι φορολογικές αλλαγές που προωθεί η κυβέρνηση.

Έτσι, η κυβέρνηση συμφώνησε με την Τρόικα την δραστική περικοπή της επιστροφής του ΕΦΚ στο αγροτικό πετρέλαιο κατά 130 εκ. ευρώ. Συνεπώς, το 2013 οι Έλληνες αγρότες θα πάρουν ως επιστροφή ΕΦΚ πετρελαίου μόνο 30 εκ. ευρώ.

Οι παραγωγοί μας το 2013 θα χάσουν 152 εκ. ευρώ, καθώς ο συντελεστής επιστροφής ΦΠΑ αποκλιμακώνεται από το 11% στο 6%.

Καταργούνται πλήρως τα δώρα στις κύριες συντάξεις, πάνω από 715 εκ. ευρώ αφαιρούνται από τις τσέπες των φτωχών συνταξιούχων του ΟΓΑ. Ενώ αυξάνεται το όριο ηλικίας στον ΟΓΑ από το 65ο στο 67ο για την λήψη της πενιχρής αγροτικής σύνταξης.

Οι εισφορές στον κλάδο υγειονομικής περίθαλψης των ασφαλισμένων στον ΟΓΑ αυξάνονται κατά 90 εκ. ευρώ, ενώ ταυτοχρόνως, κατά την περίοδο 2013-2016, άλλα 417 εκ. ευρώ θα κληθούν να καταβάλλουν οι ασφαλισμένοι του ΟΓΑ και το ΕΤΑΑ (χωρίς να επιμερίζεται το ποσό) ως εισφορές στα ταμεία τους.

Από το 2013 το αφορολόγητο για τους αγρότες καταργείται. Οι Έλληνες καλλιεργητές, που πλέον θα ενημερώνουν βιβλία εσόδων – εξόδων, θα πληρώνουν φόρο από το πρώτο ευρώ, με συντελεστές που θα αρχίζουν από το 13% και θα φτάνουν στο 16,5%.

Από το 2013 επίσης θα επιβληθεί φόρος στα αγροτεμάχια, πιθανότατα χωρίς αφορολόγητο όριο, ενώ και το τιμολόγιο του αγροτικού ρεύματος αναμένεται να πάρει φωτιά.

Επιβολή έκτακτης ειδικής εισφοράς επί του τζίρου στους παραγωγούς ηλεκτρικής ενέργειας από σταθμούς ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ, με συντελεστές που ξεκινούν από 10% και φτάνουν το 30% (εξαιρουμένων των μικρών εγκαταστάσεων στις στέγες).

Με λίγα λόγια, οδηγούν τους αγρότες στον αφανισμό και στην μιζέρια, αφού τα περίπου 2 δισ. Ευρώ που λαμβάνουν οι αγρότες μας από την Ε.Ε ως άμεσες ενισχύσεις, ουσιαστικά, θα επιστραφούν στα κρατικά ταμεία, με την εφαρμογή όλων των προαναφερθέντων μέτρων.¹⁹

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1.Μαργαρίτης, Γ. Μαρκέτος, Σπ., Μαυρέας, Κ., Ροτζώκος, Ν., *Ελληνική Ιστορία*, τ. Γ', Νεότερη και Σύγχρονη Ελληνική Ιστορία, Ε.Α.Π., Πάτρα, 1999.
- 2.Τεχνολογία Πετρελαίου και Φυσικού Αερίου, Σταθμοί στη Σύγχρονη Ιστορία του Πετρελαίου, Δ. Καρώνης, Λέκτορας ΕΜΠ
3. Στοιχεία NYMEX 2010
- {6} Συνέδριο «ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ 2005» Ομιλία Γ. Αποστολόπουλος Γεν. Διευθ. Εμπορίας ΕΚΟ ΑΒΕΕ
4. Χ. Κασίμης,-Λ. Λουλούδης,(επιμ.): Η ελληνική αγροτική κοινωνία στο τέλος του εικοστού αιώνα
5. Εθνικό Σχέδιο Στρατηγικής Αγροτικής Ανάπτυξης για την Ελλάδα 2007-2013
6. Παπαναγιώτου Ε. «Οικονομική παραγωγής γεωργικών προϊόντων»
7. Κιτσοπανίδης Γ. και Καμενιδης Χ. «Αγροτική Οικονομική»
- 8.Χατζηδημητρίου Α. «Οικονομικότητα Παραγωγικότητα Πατάτας κ. Νευροκοπίου»
- 9.Αγροτικά Μηχανήματα και Ανταγωνιστικότητα Αγροτικού Τομέα, Τσακανίκας , Βεντούρης IOBE 2011.
10. Αναθεωρημένοι Δείκτες Τιμών, Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2005
11. Οικονομικές Εξελίξεις, ΚΕΠΕ, Μάιος 2011
12. Eurostat, 15-7-2011
13. Κλαδική Μελέτη «Παραγωγή Ελαιολάδου» 2011
14. USDA Foreign Agricultural Service
15. Food and Agricultural Organization of the United Nations
16. Η αγροτική οικονομία και οι συνέπειές της, Ιστορικά της Ελευθεροτυπίας, τόμος "Γερμανικές Αποζημιώσεις" Ιούνιος 2010.
- Οικονομική ανάλυση του κλάδου της αλευροβιομηχανίας στην Ελλάδα, Μεταπτυχιακή Ερευνητική Εργασία της Σαρρή Κερασίας
17. Ο κλάδος των μεταφορών και η ενεργειακή και περιβαλλοντική του επίπτωση σε Παγκόσμιο, Ευρωπαϊκό και Εθνικό επίπεδο Εργασία του Αθανασίου Σαφάκα Προέδρου του Ελληνικού Ινστιτούτου Ηλεκτροκίνητων Οχημάτων
18. Παράγοντες επηρεασμού της τιμής του Πετρελαίουκαι η συσχέτιση της τιμής του με Ευρώ και Δολάριου Τρης(Ε) Αθανάσιος Φουρτούνας Απόφοιτος : ΣΣΕ (1996) και Πανεπιστημίου Μακεδονίας (2004)
- 19.ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΩΝ ΜΕ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΑ, ΑΚΤΟΠΛΟΪΚΑ ΚΑΙ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ Των Ιωάννη Χ. Καρκαζή Αναστασία Γεωργ. Μαγγίνα Πανεπιστήμιο Αιγαίου Πανεπιστήμιο Κρήτης

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

1. www.usda.gov
2. www.opec.org
3. www.econlib.org
4. www.pliroforiodotis.gr
5. www.agrotypos.gr
6. www.fao.org
7. technology.catalysis.gr
8. oil-evolution.blogspot.gr/
9. www.epeksa.gr
10. www.atebank.gr
11. el.wikipedia.org
12. www.imerisia.gr
13. www.inews.gr
14. www.indexmundi.com
15. www.inflationdata.com